

Općina Mrkopalj

12.

Na temelju članka 35. Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (»Narodne novine« broj 33/01, 60/01, 129/07, 125/08, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13 - pročišćeni tekst) i članka 29. Statuta Općine Mrkopalj (»Službene novine Primorsko-goranske županije« broj 24/09, 34/09 - ispr., 13/13 i 19/13), Općinsko vijeće Općine Mrkopalj dana 04. travnja 2017. donosi

**ODLUKU
O USVAJANJU STRATEGIJE RAZVOJA
OPĆINE MRKOPALJ ZA RAZDOBLJE
OD 2015. DO 2020. GODINE**

I.

Usvaja se Strategija razvoja Općine Mrkopalj za razdoblje 2015. - 2020. godine

II.

Strategija razvoja Općine Mrkopalj za razdoblje 2015. - 2020. godine sastavni je dio ove Odluke i nalazi se u prilogu.

KLASA:021-05/17-01/01

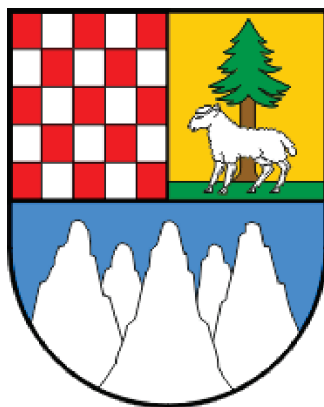
URBROJ:2112-05-01-17-5

Općina Mrkopalj, 04. travnja 2017.

OPĆINSKO VIJEĆE OPĆINE MRKOPALJ

PREDSJEDNIK
Miljenko Kauzarić, v.r.

STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE MRKOPALJ 2015. – 2020.

Skrad, 2016.

Strategija razvoja općine Mrkopalj 2015. - 2020.

Koordinatori :

za PINS: Danijel Bertović, dipl. oec., ing. el.

za CLER: prof. dr. sc. Nada Denona Bogović

prof. dr. sc. Saša Drezgić

Autori:

PINS: Danijel Bertović, dipl. oec., ing. el.

Nataša Kozlica, ing. agr.

Nikolina Crnković Đorđević, str. spec. inf.

CLER: prof. dr. sc. Nada Denona Bogović

prof. dr. sc. Saša Drezgić

Saša Čegar, univ. spec. oec.

Sandro Božanić, mag. oec., mag. polit.

LOKALNA RAZVOJNA AGENCIJA

PINS d.o.o.

**CENTAR ZA LOKALNI EKONOMSKI RAZVOJ
EKONOMSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U
RIJECI**

CLER d.o.o.

**STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE MRKOPALJ
2015. – 2020.**

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Ciljevi izrade Strategije razvoja.....	1
1.2. Metodologija.....	2
1.3. Struktura	2
2. PRIRODNI RESURSI, KULTURNA BAŠTINA I OKOLIŠ (autori: PINS d.o.o.).....	4
2.1. Prirodni resursi i zemljopisna obilježja općine Mrkopalj.....	4
2.1.1. Reljefne karakteristike	5
2.1.2. Klimatske karakteristike.....	8
2.2. Povijesna, kulturna i prirodna baština	9
2.2.1. Kulturna i povijesna baština.....	9
2.2.2. Prirodna baština.....	12
2.3. Stanje okoliša	14
2.3.1. Zaštita tla	16
2.3.2. Zaštita zraka.....	17
2.3.3. Zaštita voda	17
2.3.3.1. Zaštita izvorišta vode za piće.....	17
2.3.3.2. Zaštita površinskih voda.....	17
2.3.3.3. Zaštita od izvanrednih onečišćenja voda	18
2.3.4. Zaštita od buke.....	18
2.4. Stanje društvene, komunalne i energetske infrastrukture	18
2.4.1. Društvena infrastruktura.....	18
2.4.2. Sportska infrastruktura	19
2.4.3. Komunalna i energetska infrastruktura.....	20
2.4.4. Prometna infrastruktura.....	22
2.4.5. Poslovna infrastruktura	23
3. DEMOGRAFSKA OBILJEŽJA (autori: CLER d.o.o.).....	24

3.1. Kretanje stanovništva	24
3.2. Dobna i obrazovna struktura stanovništva.....	32
4. STANJE GOSPODARSTVA (autori: CLER d.o.o.)	38
4.1. Poduzetništvo	38
4.1.1. Financijski rezultati poduzetnika	38
4.1.2. Broj zaposlenih i broj poslovnih subjekata u sektoru poduzetništva	43
4.1.3. Proizvodnost rada u poduzetništvu	45
4.1.4. Analiza imovine, kapitala i investicijske aktivnosti poduzetnika	49
4.2. Obrtništvo	55
4.3. Zaposlenost i nezaposlenost.....	57
4.4. Analiza ključnih gospodarskih djelatnosti.....	59
5. ANALIZA FISKALNIH KRETANJA OPĆINE MRKOPALJ (autori: CLER d.o.o.)	63
5.1. Analiza kretanja proračunskih prihoda i rashoda.....	63
5.2. Investicijski potencijal proračuna te fiskalni rizici.....	77
6. SWOT ANALIZA (autori: PINS d.o.o.).....	81
7. VIZIJA (autori: PINS d.o.o.).....	84
8. RAZVOJNI CILJEVI I PRIORITETI (autori: PINS d.o.o.)	85
9. MJERE I IDEJNI PROJEKTI (autori: PINS d.o.o.).....	95
10. IZVORI FINANCIRANJA (autori: PINS d.o.o.).....	97
12. ZAKLJUČAK.....	98
PRILOG br. 1. ANALIZA DIONIKA (autori: PINS d.o.o.).....	99

1. UVOD

Dosadašnje analize gospodarskih i društvenih kretanja na području čitavog Gorskog kotara, nedvojbeno ukazuju na dugoročne probleme ove ruralne mikroregije. Depopulacijski trendovi prisutni su već od 1953. godine; obrazovana i mlađa populacija bilježi visoku stopu emigracije; ekonomske aktivnosti lokalnog poduzetništva konstantno se smanjuju već nekoliko desetaka godina; visoka je stopa nezaposlenosti. Sve JLS na području Gorskog kotara značajno razvojno zaostaju za prosjekom Primorsko-goranske županije, pa i Republike Hrvatske. Zbog toga je za sve njih izrada razvojnih, strateških dokumenata od neprocjenjive važnosti. Naime, metodologija izrade takvih dokumenata zahtijeva dubinsku analizu stanja ključnih gospodarskih činitelja, gospodarstva i lokalnih proračuna. Nalazi predstavljaju temelj za prepoznavanje postojećih potencijala, razvojnih prednosti, ali i ograničenja. Uvažavanjem svih njih moguće je realno promišljati razvoj u smislu razvojne vizije i ciljeva, te odrediti prioritete, ali i konkretne projekte i mjere za njihovu realizaciju.

S obzirom na navedeno polazište, Strategija razvoja općine Mrkopalj predstavlja ključni razvojni dokument i relevantnu podlogu za planiranje budućeg razvoja, strateških projekata i programa za razdoblje 2015. do 2020. godine. Dokument je izrađen od strane Lokalne razvojne agencije PINS d.o.o. i Centra za lokalni ekonomski razvoj Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, CLER d.o.o.

1.1. Ciljevi izrade Strategije razvoja

Kako upravljati postojećim lokalnim resursima, kako prepoznati specifične komparativne i konkurentske prednosti, te kojim mjerama poticati realizaciju strateških ciljeva i razvojnih prioriteta, ključni su izazovi svake lokalne vlasti. Polazeći od koncepcije regionalnog razvoja Republike Hrvatske i prihvaćene teritorijalne decentralizacije koja se temelji na modelu upravljanja „odozdo“, upravljanje lokalnim razvojem zahtijeva sustavni, strateški okvir i metodologiju provođenja.

Osnovni je cilj izrade i usvajanja Strategije razvoja kao strateškog dokumenta općine Mrkopalj odgovorno i efikasno upravljanje ekonomskim razvojem temeljeno na stručnoj i

znanstveno utemeljenoj analizi i participativnoj viziji budućih ekonomskih kretanja. Također, izrada ovog strateškog dokumenta posebno je značajna s aspekta mogućnosti apliciranja projekata ruralnog razvoja Općine i dobivanja sredstava europskih fondova, ali i s aspekta realizacije nekih drugih projekata koji također mogu doprinijeti kvaliteti upravljanja i usmjeravanja razvoja općine Mrkopalj. Usvajanje i realizacija Strategije pretpostavka je i značajnijih investicijskih aktivnosti na području Općine. Ovaj strateški dokument također je u funkciji kontinuiranog praćenja usvojenih projekata i konkretnih mjera, analize postignutih rezultata u odnosu na usvojene mjere i aktivnosti, te usmjeravanja i korekcije lokalne politike prema zacrtanim razvojnim ciljevima.

1.2. Metodologija

Strategija razvoja općine Mrkopalj metodološki je usklađena s višom razinom razvojnih dokumenata, odnosno važećom Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske i Razvojnom strategijom Primorsko-goranske županije. Kako su strateški dokumenti RH ulaskom u EU usklađeni s europskim usmjerenjima, Strategija razvoja općine Mrkopalj kompatibilna je i s osnovnim načelima Strategije Europe 2020. godine. U izradi ovog strateškog dokumenta primijenjen je tzv. partnerski pristup koji je jedno od temeljnih načela regionalnog i lokalnog razvoja, a podrazumijeva suradnju javnog, privatnog i civilnog sektora prilikom oblikovanja polazišta budućeg razvoja i lokalne razvojne politike. U izradi Strategije razvoja korištene su i ostale relevantne stručne i znanstvene metode istraživanja, kao što je metoda financijske analize i modeliranja, metoda makroekonomske analize, SWOT analiza, analiza razvojnih čimbenika, metoda deskriptivne statistike, komparativna metoda.

1.3. Struktura

Uz *Uvod* i *Zaključak*, dokument ima još devet povezanih poglavlja. Razvojni resursi, te proizvodni činitelji općine Mrkopalj posebno su obrađeni i detaljno analizirani u poglavljima *Prirodni resursi, kulturna baština i okoliš*, te *Demografska obilježja*. U poglavlju *Stanje gospodarstva* vrlo detaljno analizirano je stanje u poduzetništvu, te u ukupnom gospodarstvu.

Za razdoblje od 2008. do 2014. godine izvršena je analiza financijskih rezultata poduzetnika općine Mrkopalj, kretanje zaposlenosti i proizvodnost rada. Također su prikazani osnovni pokazatelji za sektor obrtništva. Na razini ukupnog gospodarstva prikazana su njegova strukturna obilježja, te izvršena analiza kretanja imovine, kapitala i investicijskih aktivnosti. Posebnu vrijednost analizi daje komparativni pregled ključnih pokazatelja, odnosno usporedba s Primorsko-goranskom županijom, područjem Gorskog kotara i Republikom Hrvatskom. Analiza stanja obuhvatila je i proračun lokalne zajednice i to u poglavlju ***Analiza fiskalnih kretanja***. Odgovarajućom dinamičkom kvantitativno-kvalitativnom analizom istražene su najznačajnije kategorije fiskalnih prihoda i rashoda i to prema ekonomskoj i funkcionalnoj klasifikaciji, te je izračunat investicijski potencijal proračuna i fiskalni rizici. Dobiveni nalazi uspoređeni su za mikroregiju Gorskog kotara i PGŽ. Radi cjelovitog uvida u aktivnosti javnog sektora, u analizu proračunskih kretanja uključena su i komunalna te trgovačka poduzeća u vlasništvu općine Mrkopalj.

Na temelju rezultata analitičkog dijela, provedenih radionica sa članovima Radne skupine te svih predstavnika lokalne zajednice, u poglavlju ***SWOT analiza*** sustavno su prikazane prednosti i nedostaci, te prilike i prijetnje budućeg razvoja općine Mrkopalj. Swot analiza predstavlja podlogu za jasno definiranje vizije i određivanja strateških ciljeva i prioriteta, što je i učinjeno u poglavlju ***Vizija*** i poglavlju ***Razvojni ciljevi i prioriteti***. U poglavlju ***Mjere i razvojni projekti*** za realizaciju strategije za svaki cilj i prioritet definirane su i obrazložene konkretne mjere te su navedeni nositelji istih. S obzirom na postojeću bazu projektnih ideja, za svaku je mjeru navedeno koji su konkretni projekti u funkciji realizacije pojedine mjere, a time i razvojnih prioriteta i ciljeva. U poglavlju ***Izvori financiranja*** prikazane su mogućnosti financiranja budućih projekata općine Mrkopalj. Analiza dionika identificira entitete koje će biti uključene u razvoj i ostvarivanje ciljeva Općine.

2. PRIRODNI RESURSI, KULTURNA BAŠTINA I OKOLIŠ

2.1. Prirodni resursi i zemljopisna obilježja općine Mrkopalj

Administrativni prostor općine Mrkopalj prostire se na površini od 156,51 km², ima općinsku granicu u dužini od oko 67 km, a mrkopaljsko područje čini 4,37 % kopnenog dijela Primorsko-goranske županije. Područje Općine prema Popisu stanovništva iz 2011. imalo je 1.214 stanovnika. Na području općine Mrkopalj je naselje sa manje od 10 stanovnika. To je Tuk Mrkopaljski .

Područje općine Mrkopalj smjestilo se u jugoistočnom dijelu Gorskog kotara, odnosno obuhvaća istočni dio županijskog prostora. Graniči s Karlovačkom županijom na istoku, Gradom Novim Vinodolskim i općinom Vinodolskom na jugu, općinama Fužine i Lokve na zapadu, te gradom Delnice i općinom Ravna Gora na sjeveru.

Mrkopaljsko područje smjestilo se na nadmorskim visinama između 800 i 1400 m. Okruženo je brdima : Čelimbašom (1085 m), Majem (1264 m), Bitorajem (1386 m) i Lisinom (1117 m). Na općinskom prostoru, u njegovom krajnjem jugoistočnom dijelu, nalaze se Samarske stijene (1304 m) i Bijele stijene (1335 m) koje su 1985. godine proglašene zaštićenim strogim prirodnim rezervatom.

Područje Mrkoplja je bilo uglavnom opustošeno i uništeno turskim prodorima, ali ga Frankopani i Zrinski ponovno naseljavaju 1596. godine. Poveljom austro-ugarskog cara Josipa II. od 1785. godine Mrkopalj, zajedno s Ravnom Gorom i Vrbovskim, proglašavaju se i postaju privilegirani kraljevski gradovi (trgovišta). Ti gradovi imaju svoj pečat, suca i vijeće koje donosi odredbe, odlučuje i vodi upravu Grada.

Danas se središnji, naseljeni dio područja prostire longitudinalno kroz planinsku dolinu okruženu brdima, u kojoj se nalaze sungersko i mrkopaljsko polje i kojom prolazi glavna mrkopaljska prometnica. Ovaj dio prostora ima otvorenije pejzaže, livade, pašnjake i poljoprivredna područja, a duž prometnice su smještena malobrojna naselja, po tipologiji izrazito longitudinalnog cestovnog tipa. To su Sungerski Bukovac, Sunger, Mrkopalj, te naselja Tuk Mrkopaljski i Tuk Vojni koja gotovo čine jednu cjelinu. Na uzvisini iznad Sungerskog luga smjestila se Brestova Draga, a Begovo Razdolje je naselje smješteno na najvećoj nadmorskoj visini u Republici Hrvatskoj – na 1062 metra n/m.

Preostali dio općinskog područja čine sungersko i mrkopaljsko polje, nekad plodna obradiva tla, danas u većem dijelu neobrađena, te nenaseljeni, uglavnom šumski prostor koji zauzimaju prekrasne goranske šume, pašnjaci, livade i šumski proplanci bogate bioraznolikosti biljnog i životinjskog svijeta.

Manji dio prostora zauzimaju kraške visoravni, strmi obronci i goli planinski vrhovi. Nadaleko poznate po ljepoti geomorfoloških oblika su Samarske i Bijele stijene koje se, osim na mrkopaljskom nalaze i na području Grada Novog Vinodolskog.

Granica prema Karlovačkoj županiji prolazi dijelom i vršnim područjem planine Bjelolasica na krajnjem istočnom dijelu, na sjevernoj granici prema općini Ravna Gora smjestila se šumovita Velika Višnjevica, a prema gradu Delnice brdo Petehovac. Na tromedi između Mrkoplja, Fužina i općine Vinodolske nalazi se vršno područje Burnog Bitoraja.

Prema podacima Županijskog ureda za katastar, Pododsjek Delnice, o katastarskim kulturama na mrkopaljskom području najveći dio prostora, odnosno 11614,8 ha (74 % ukupne površine) zauzimaju šume, a pod obradivim površinama – oranicama, voćnjacima, livadama i pašnjacima je 3886,0 ha (oko 25 % ukupne površine). Preostali dio prostora (1% ukupne površine) zauzima ostalo poljoprivredno i šumsko zemljište.

2.1.1. Reljefne karakteristike

Struktura površina na prostoru općine Mrkopalj je takva da gotovo 3/4 prostora zauzimaju šume, a na poljoprivredne površine otpada oko 1/4 prostora.

Šume predstavljaju temeljni resurs općine Mrkopalj, međutim od njihovog korištenja stanovništvo i lokalna samouprava još uvijek imaju vrlo malo koristi. Podaci o poljoprivrednom zemljištu nisu usklađeni sa stvarnim stanjem na terenu jer su, u međuvremenu, mnoge površine poljoprivrednog tla koje nisu bile obrađivane zarasla šuma.

Preostale poljoprivredne površine prostiru se kotlinom od Sungera do Tuka i pogodne su za obradu u brdsko-planinskim uvjetima, a najvećim dijelom ih čini sungersko i mrkopaljsko polje.

Veći dio Općine odlikuje se bujnom šumskom vegetacijom tipičnom za visokogorske predjele Gorskog kotara. Prije početka ljudskog utjecaja na prirodu, gotovo sve površine bile su

prekrivene šumskom vegetacijom. Djelovanjem čovjeka, dio tih šuma je iskrčen za potrebe poljoprivrede dok su na najpovoljnijim tlima iskrčena veća i manja polja (npr. mrkopaljsko polje - što je ujedno uvjetovalo i nastanak glavnog naselja na području Općine). U udaljenijim šumskim predjelima iskrčene su manje površine uz koje su se razvila manja naselja, a uz neke se naselja i nisu razvila - kao npr. Matić poljana, Okruglica, Duga poljana, Vrbovska poljana i dr. Svi dijelovi općine biljnogeografski pripadaju eurosibirsko-sjevernoameričkoj šumskoj regiji. Zbog izrazite visinske raščlanjenosti reljefa, a u pojednostavljenom prikazu visinskog raščlanjenja vegetacije, niži dijelovi pripadaju visokogorskoj vegetacijskoj zoni, dok viši dijelovi pripadaju pretplaninskom vegetacijskom pojasu.

Za visokogorsku su zonu, kao klimazonalni tip vegetacije, značajne uglavnom mješovite šume bukve i jele koje pokrivaju najveći dio općine Mrkopalj. U višim predjelima zastupljena je i vegetacija pretplaninskog pojasa razvijena na najvišim vrhovima (na hrbatu Bjelolasice i na još nekim planinskim vrhovima). Važnog udjela u izgledu visokogorskog krajolika imaju čiste crnogorične šume - smrekove i jelove (osobito u Sungerskom lugu, Širokoj dragi i drugdje). Posebnost šumske vegetacije čine i slikovite jelove šume na kamenim blokovima koje kao azonalne zajednice obrastaju znatne površine u području zaštićenog strogog rezervata Bijelih i Samarskih stijena, ali ih ima i u nekim drugim šumskim predjelima. Glavni tip šumske vegetacije u nižem pretplaninskom pojasu jesu pretplaninske bukove šume. Mnoge su površine i umjetno zasađene crnogoričnim šumskim kulturama (uglavnom smrekom, a manje crnim borom). Livade, pašnjake i obradive poljoprivredne površine nalazimo uglavnom u širem okruženju naselja. Posljednjih godina sve je izraženija pojava prirodnog zarastanja travnjaka i zapuštenih obradivih poljoprivrednih površina šumom. Travnate površine najviše su podložne zarastanju šumom i nalaze se prvenstveno u područjima udaljenijim od naselja, na strmijim terenima i tlima općenito lošijim za poljoprivredu. Ta je pojava nepovoljna obzirom na zaštitu biološke raznolikosti vrsta, a gubi se i postojeća krajobrazna raznolikost područja.

U općini Mrkopalj nalazimo sljedeće osnovne tipove vegetacije:

Šumska vegetacija:

Šuma bukve i jele, šuma jele s rebračom, šuma jele s drhtavim šašem, šuma jele i smreke na kamenim blokovima, gorska šuma smreke, pretplaninska šuma bukve, klekovina bora i šumske kulture (smreka, crni bor, duglazija...),

Vegetacija travnjaka:

Pretplaninske rudine, brdski travnjaci, livade,

Vegetacija stijena:

Vegetacija cretova (područja vlažnih staništa karakteriziranih za nakupljanje treseta)

Močvarna i vodena vegetacija

Vegetacija sječina i visokih zeleni

Ruderalna i korovna vegetacija.

Gospodarstvo Mrkoplja se tijekom desetljeća razvijalo zahvaljujući prirodnim resursima kojima obiluje – šumom, te se stoga kao dominantna gospodarska djelatnost razvila drvoprerađivačka industrija. Ostale gospodarske aktivnosti nisu bile značajnije razvijene već su bile pratećeg karaktera.

Šume na području općine Mrkopalj prostiru se na 86 % površine, što znači da su važan subjekt gospodarstva toga područja. Stanovnicima Mrkoplja je šuma kao osnovno prirodno bogatstvo oduvijek bilo osnova za privređivanje sredstava za život, bilo radom u šumi ili u drveno industrijskim pogonima te za upotpunjavanje vlastitih fondova sječom privatnih šuma ili za prodaju, odnosno korištenjem sporednih šumskih proizvoda.

Devastirana drva industrija i nedovoljno organizirano korištenje sporednih šumskih proizvoda predstavljaju vodeći gospodarstveni problem dok je jedini stalni financijski efekt za lokalnu samoupravu šumski doprinos od 5% na prodanu vrijednost drvne mase koju Hrvatske šume d.o.o. uplaćuju na račun lokalne samouprave koje ta sredstva koriste za izgradnju komunalne

infrastrukture što čini zanemarivu korist za razvoj lokalne zajednice za koju takav prirodni resurs može biti veliki pokretač razvoja. Primarni resurs cijelog područja Gorskog kotara kao i općine Mrkopalj predstavlja **temeljna djelatnost prerade drva** koja je usko vezana za šumarstvo. Iako se raspolaže s veoma kvalitetnim sirovinama industrijska prerada drva već duže vrijeme razvojno stagnira, a stagnacija se javila i zbog nedostatka obrazovnog kadra.

Drvenu industriju potrebno je tehnološki usavršiti i restrukturirati kroz procese koji vode boljem korištenju resursa što bi povećalo mogućnost zapošljavanja, podiglo gospodarski standard.

Nažalost, na području Gorskog kotara ne postoji obrazovanje za smjerove šumarstva te su djeca koja to žele upisati prisiljena školovati se izvan područja Gorskog kotara, gdje većinom i ostaju a samim time nedostaje i stručnjaka za tu bitnu granu djelatnosti za goransko područje.

2.1.2. Klimatske karakteristike

Klima općine Mrkopalj je kontinentalna. Većina ljudskih aktivnosti povezana je s klimom, a osobito radovi na otvorenom, pa primjerice, građevinski radovi ili poljoprivredne, šumarske i mnoge druge djelatnosti ovise o oborinama, snježnim prilikama, vjetrovima i sl. Također se istraživanje pogodnosti za rekreacijske aktivnosti te za turizam nekog kraja znatno oslanja na regionalne odnosno lokalne prilike podneblja. Često je važna i mikroklima pojedinih lokaliteta, npr. snježne prilike i ležanje snijega na tlu, za što nažalost najčešće nedostaju egzaktni podaci mjerenja.

Pojedina područja Gorskog kotara odlikuju se izrazitim posebnostima i oporošću svoga podneblja u odnosu na druge dijelove Hrvatske, a osobito na priobalna područja Primorsko-goranske županije, stoga je klimatske prilike potrebno uvažavati i u prostornom planiranju. Za područje općine Mrkopalj ne postoje sustavna prikupljanja meteoroloških podataka, osim podataka o oborinama koji se prikupljaju na kišomjernim stanicama Mrkopalj, Sunger i Begovo Razdolje, pa je potrebno pribjeći usporedbi podataka s obližnjih meteoroloških postaja u Gorskom kotaru. To su u prvom redu podaci klimatološke postaje Zalesina koja je smještena na nadmorskoj visini 750 m i oko 8 km sjevernije od centra Mrkoplja. Naselja u općini Mrkopalj smještena su, međutim, na nešto većoj nadmorskoj visini; Mrkopalj na 820 m, Sunger na 798 m,

Brestova Draga na 900 m i Begovo Razdolje na 1063 m - što je i najviše naselje u Republici Hrvatskoj.

Temperatura zraka u pravilu opada s porastom nadmorske visine, a sniženje – vertikalni temperaturni gradijent, kreće se od 0,540 do 0,660 C/100 m. Tako se u najvišim, gorovitim dijelovima općine Mrkopalj koji su nenastanjeni, pojavljuju prosječne temperature za nekoliko stupnjeva niže od naseljenih, nižih dijelova Općine.

Važno je istaknuti da se pojava negativnih temperatura može očekivati tijekom cijele godine.

Klima na području Općine ograničavajući je čimbenik. Naime, velike količine snježnih padalina sprječavaju šumske radove na tom području čime uvelike smanjuju gospodarske prinose.

2.2. Povijesna, kulturna i prirodna baština

2.2.1. Kulturna i povijesna baština

Mrkopaljski kraj spominje se prvi put u povijesti 1477. godine, kada je Martin Frankopan neke posjede dodijelio Mikulici, sinu Damjana Drozgometskog. Na uzvisini *Fortica* pronađeni su arheolški ostaci srednjovjekovne crkvice iz XIV. ili XV. stoljeća, i to crkvica kakve su podizali Frankopani za svoje kmetove.

Od oko 1730. godine kroz Mrkopalj prolazi Karolinska cesta, a u Brestovoj Dragi nalaze se ostaci potpora za most (stupovi, upornjaci), što je u ono vrijeme bio jedinstven primjer gradnje u svijetu. Godine 1854. izgrađena je crkva Majke Božje od Sedam žalosti u kojoj se svake godine slavi taj blagdan.

1771. godine počinje se graditi i crkva Sv. Filipa, posvećena 1778. za senjsko - modruškoga biskupa Ivana III. Kabalini De Ehrenburg. Poveljom austro-ugarskog cara Josipa II. od 1785. godine Mrkopalj, zajedno s Ravnom Gorom i Vrbovskim, proglašavaju se i postaju privilegirani kraljevski gradovi (trgovišta). Godine 1854. izgrađena je crkva Majke Božje od sedam žalosti, i zavjetna je kapela koja je od 1944. župna crkva u Mrkoplju. Nakon 6. travnja 1944. u bombardiranju Mrkoplja srušena je i spaljena crkva Sv. Filipa te župni stan kao i mnogo kuća u

samom mjestu. Svake godine se stoga treće nedjelje u rujnu slavi proštenje, kada veliki broj vjernika pohodi Mrkopalj u znak zahvalnosti i štovanja Blažene Djevice Marije.

Prvi organizirani skijaški tečaj za Hrvatsku započeo je 1913. godine u Mrkoplju, za 14 skijaša, u organizaciji Rikarda Wickerta, Ive Lipovščaka i Ante Pandakovića. Prilikom drugog tečaja u Mrkoplju, 1914., održano je 1. prvenstvo Hrvatske i Slovenije u skijaškom trčanju. Također u Mrkoplju je 1934.g. izgrađena i prva skakaonica u Hrvatskoj «pod Vrhin», gdje je već 1936. održano i međunarodno natjecanje u skijaškim skokovima na kojem je Norvežanin Jahr skočio tada nevjerojatnih 46 m.

Na području Mrkoplja, još od davnih poslijeratnih 1947/48. godina, postoje Planinarska društva «Bijele Stijene» i «Bitoraj» sa skijaškim sekcijama, čiji je barem svaki drugi Mrkopaljac bio član. Stoga ne čudi činjenica da je Mrkopalj dao najbolju skijašicu Hrvatske, i prvu Hrvatsku olimpijku Nadu Birko, koja je tu titulu nosila gotovo pet desetljeća, sve do jedinstvene Janice Kostelić.

Zbog svega ovog prije navedenog nije ništa čudno što za Mrkopalj važi epitet "Kolijevka Hrvatskog skijanja".

Fortica nad Crikvenom u Mrkopaljskom polju koja je najstarija crkvice u Mrkoplju. Zidine su iskopane 1976. g.: 4,5 X 8 m. Pretpostavlja se da je crkvice iz 13. ili 14. stoljeća uz moguće groblje uz nju. Nije poznata godina gradnje prve kapelice Gospe Žalosne no zapisano je da je u njoj službu vršio prvi kapelan Samostalne kapelanije u Mrkoplju Josip Alojzije Šoštarić (1764. - 1784.). 1764. g. Kapelaniju osniva senjsko - modruški biskup Pijo Manzador (1764. - 1773.) koji osniva i župu Sv. Filipa Apostola 8.4.1771.

Te godine počinje se graditi i crkva Sv. Filipa, posvećena 26.7.1778. g. za senjsko - modruškoga biskupa Ivana III Kabalini De Ehrenburg. Župa Sv. Filipa mijenja naslov: Župa BDM Žalosne, Mrkopalj..

U naselju Sunger nalazi se Crkva Svetog Ćirila i Metoda, a u Begovom Razdolju Crkva Majke Božje Lurdske.

U Tuku Vojnom nalazi se pravoslavna crkva Sv. Petra.

Groblja se nalaze u naseljima Mrkopalj i Tuk Vojni.

Sela cestovnog obilježja predstavljaju daljnju tipološku cjelinu gorskokotarskih naselja, a naročito su zastupljena u općini Mrkopalj. Njihov osnutak ili razvoj potaknuti su neposredno izgradnjom jakih cestovnih prometnica, osobito Karoline i Lujzijane u XVIII. i XIX. stoljeću.

U tu skupinu spadaju Fužine, a osobito *Mrkopalj* i Vrbovsko koja su se iz prvobitne jezgre razvila u naselja niznog, pa onda i cestovnog tipa. Takva seoska naselja su kao ruralne cjeline također evidentirani kao spomenici kulture.

Bitno je još navesti i Memorijalni lokalitet Matić poljane kao važan dio povijesno kulturne baštine općine Mrkopalj.

U Matić Poljani prolazi tzv. "povijesna staza" koja spomenički obilježava "ledeni" marš druge brigade XIII. primorsko-goranske divizije, jedan od najtragičnijih događaja tijekom narodno oslobodilačke borbe i naroda Hrvatskog primorja, Gorskog kotara i Istre. Ona predstavlja simbol upornosti, patnje i stradanja naroda ovih krajeva za slobodu. Naime, prolazeći ovim područjem drugu brigadu zahvatilo je jako snježno nevrijeme, te su mnogi već iscrpljeni borci ostali smrznuti na ovom mjestu. Spomen obilježje koje simbolizira kolonu partizana u maršu izradio je Zdenko Sila dipl. ing. arh.

U Mrkoplju djeluju sljedeće udruge i organizacije.

Tablica 2.1. Popis udruga koje djeluju u općini Mrkopalj

R. br.	Udruge koje djeluju u općini Mrkopalj
1.	Udruga proizvođača mlijeka Primorsko-goranske županije
2.	"Vunarice Gorskog kotara"
3.	Dobrovoljno vatrogasno društvo Mrkopalj
4.	Moto klub "Dead Frog" Gorski kotar
5.	Planinarsko društvo Burni Bitoraj
6.	Hrvatsko planinarsko društvo "Bijele Stijene" Mrkopalj
7.	Kulturno umjetničko društvo "Runolist" Mrkopalj
8.	Udruga ovlaštenika i nasljednika zemljišne zajednice urbarske općine Mrkopalj
9.	Udruga malih sirara Primorsko-goranske županije

10.	Planinarsko društvo "Vidici"
11.	Društvo "Naša Djeca" Sunger
12.	Nogometni klub "Gorski kotar"
13.	Streljački klub "Mrkopalj"
14.	Skijaški klub Mrkopalj
15.	Udruga građana "Škola Mira" Mrkopalj
16.	Skijaški klub "Bjelolasica" Mrkopalj
17.	Biatlonski klub "Bjelolasica" Mrkopalj
18.	Nogometni klub "Mrkopalj" Mrkopalj
19.	Lovačko Društvo "Vepar" Mrkopalj
20.	Biatlon klub "Gorski kotar" Mrkopalj
21.	Dobrovoljno vatrogasno društvo Sunger
22.	Udruga "Zeleno Srce"
23.	Ogranak Matice Hrvatske Mrkopalj
24.	Zemljišna zajednica Sungerski Lug
25.	Sportsko društvo "Bjelolasica" Mrkopalj
26.	Dobrovoljno vatrogasno društvo Begovo Razdolje
27.	Posmrtna udruga općine Mrkopalj

Izvor: Baza podataka LAG-a Gorski kotar, 2015.

Ove organizacije svojim djelovanjem upotpunjuju društveni život Općine. Sve djelatnosti na području Općine nastoji potpomoći lokalna samouprava iz sredstva proračuna.

2.2.2. Prirodna baština

Prirodna baština općine Mrkopalj odlikuje se s nekoliko izrazitih vrijednosti od kojih su neke državnog, neke županijskog, a neke lokalnog značenja.

Ekološka mreža NATURA 2000 je ekološka međunarodna mreža očuvane prirodne baštine tj. jedan od osnovnih mehanizama zaštite ugroženih vrsta i stanišnih tipova na području EU. Zakonsko uporište za provedbu NATURA 2000 predstavljaju dvije direktive, Direktiva o zaštiti ptica (Directive 2009/147/EC) i Direktiva o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore (Council Directive 92/43/EEC).

Zbog svojih specifičnosti, područje Gorskog kotara je gotovo u **potpunosti uvršteno u prijedlog NATURA 2000** područja u Republici Hrvatskoj. Takav prijedlog NATURA-e za područje Gorskog kotara, a tako i Mrkoplja, je posljedica činjenice da Gorski kotar predstavlja

jedno od rijetkih staništa na kojemu obitavaju sve tri velike zvijeri Republike Hrvatske: medvjed, vuk i ris.

Ukupno su unutar NATURA 2000 predloženog područja na teritoriju Gorskog kotara zaštićene 62 vrste.

Mrkopalj ulazi u područje Gorskog kotara sa sljedećim zaštićenim vrstama (prema **NATURA 2000** - Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove):

- kiseličin vatreni plavac, močvarna riđa, potočni rak, veliki vodenjak, žuti mukač, kranjska jezernica, tankovratni podzemljak, Amfibijska staništa Isoeto-Nanojuncetea, Tvrde oligomezotrofne vode s dnom obraslim parožinama (Characeae), Špilje i jame zatvorene za javnost, Europske suhe vrištine, širokouhi mračnjak, mali potkovnjak, vuk, medvjed, ris, cjelolatična žutilovka, istočna vodendjevojčica, gorski potočar, (Sub-) mediteranske šume endemičnog crnog bora

Na području Bjelolasice nalaze se sljedeće zaštićene vrste:

- mali potkovnjak, planinski kotrljan, planinski i pretplaninski vapnenački travnjaci, klekovina bora krivulja (*Pinus mugo*) s dlakavim pjenišnikom (*Rhododendron hirsutum*)

Na području Bjelolasice nalaze se sljedeće zaštićene vrste:

- Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom, acidofilne šume smreke brdskog i planinskog pojasa (*Vaccinio-Piceetea*)

Na području Matić poljane nalaze se sljedeće zaštićene vrste:

- močvarna riđa, travnjaci tvrdače (*Nardus*) bogati vrstama, suhi kontinentalni travnjaci (*Festuco-Brometalia*) (*važni lokaliteti za kačune), europske suhe vrištine, brdske košanice

2.3. Stanje okoliša

Okoliš je prirodno okruženje: zrak, tlo, voda, klima, biljni i životinjski svijet u ukupnosti uzajamnog djelovanja i kulturna baština kao dio okruženja kojeg je stvorio čovjek. Jedno od prioritarnih pitanja za zaštitu okoliša je gospodarenje otpadom, a glavni problem Općine su financijska sredstva za sanacije postojećih odlagališta koje treba urediti.

Prirodni krajobraz štiti se prvenstveno očuvanjem različitosti prirodnih prostornih cjelina uvjetovanih prirodnim obilježjima, očuvanjem bioraznolikosti u njima, očuvanjem tipologije i izgleda naselja te kulturno-povijesnog naslijeđa ukoliko ih krajobraz obuhvaća. Potrebno je čuvati i obnavljati estetske vrijednosti prirodnog krajobraza i zabraniti izgradnju ili postavu građevina koje bi ga izgledom mogle narušiti.

Usluge prikupljanja, odvoza i zbrinjavanja otpada na području općine Mrkopalj obavlja Komunalac Delnice, dok ostale komunalne djelatnosti obavlja KD Mrzle Drage d.o.o.

Tablica 2.1. Sakupljeni komunalni otpad po ključnom broju na području općine Mrkopalj za 2014. godinu

R.br.	Područje s kojeg je otpad skupljen (općina/grad)	Broj stanovnika obuhvaćen skupljanjem	Djelatnost uslijed koje dolazi do emisije u okoliš (NKD opis)	Djelatnost prema Prilogu 1 (opis)	Ključni broj otpada	Naziv otpada	Opasan/ne opasan otpad	Ukupno skupljeno u izvještajnoj godini (t/god)
1.	MRKOPALJ	1214	Obrada i zbrinjavanje neopasnog otpada	Postrojenja za uporabu neopasnog otpada	15 01 02	ambalaža od plastike	Neopasan	0,18
2.	MRKOPALJ	1214	Obrada i zbrinjavanje neopasnog otpada	Postrojenja za uporabu neopasnog otpada	15 01 07	staklena ambalaža	Neopasan	0,5
3.	MRKOPALJ	1214	Obrada i zbrinjavanje neopasnog otpada	Postrojenja za uporabu neopasnog otpada	20 01 01	papir i karton	Neopasan	0,255
4.	MRKOPALJ	1214	Obrada i zbrinjavanje neopasnog otpada	Odlaganje komunalnog otpada na neuređena odlagališta	20 01 01	papir i karton	Neopasan	2,7

5.	MRKOPALJ	1214	Obrada i zbrinjavanje neopasnog otpada	Odlaganje komunalnog otpada na neuređena odlagališta	20 03 01	miješani komunalni otpad	Neopasan	245
6.	MRKOPALJ	1214	Cestovni prijevoz robe	Čišćenje onečišćenih lokacija	20 03 01	miješani komunalni otpad	Neopasan	30

Izvor: <http://roo-preglednik.azo.hr> (pristupljeno dana 15.09.2015)

Radi uspostave sustava gospodarenja otpadom na području općine Mrkopalj potrebno je: - izbjegavati i smanjivati nastajanje otpada, - smanjivati opasna svojstva otpada čiji se nastanak ne može spriječiti, - iskoristavati vrijedna svojstva otpada u materijalne i energetske svrhe, - skupljati otpad odvojeno prema vrstama (po mjestu nastanka i svojstvima), - otpad čija se vrijedna svojstva mogu iskoristiti mora se oporabiti ili zbrinuti u skladu sa Zakonom.

Radi sprječavanja nenadziranog postupanja s otpadom na području općine Mrkopalj potrebno je: - uspostaviti propisanu evidenciju o proizvedenom, skupljenom i obrađenom otpadu, - redovito dostavljati podatke o proizvedenom, skupljenom i obrađenom otpadu u katastar emisija u okoliš, - otpad odlagati kontrolirano na odlagalištu otpada, koje je PP PGŽ određeno na području Grada Delnica.

Provođenje sustavnih istraživanja i praćenja pojava i procesa u prostoru bitno je vršiti sukladno odredbama Županijskog plana. Praćenjem bi se stoga trebao obuhvatiti cjelovit sklop pojava koje utječu na stanje okoliša, a osobito koje utječu na kakvoću prirodne baštine, tla, zraka i vode te zaštitnim mjerama postići cjelovito osiguranje kakvoće okoliša, očuvanje prirodnih zajednica, racionalno korištenje prirodnih izvora i energije na najpovoljniji način za okoliš, kao osnovni uvjet zdravog i održivog razvitka.

Svi proizvođači otpada dužni su se pridržavati principa ekološkog i ekonomskog postupanja s otpadom, a oni se svode na:

- izbjegavanje ili smanjenje količina otpada na mjestu nastajanja
- razvrstavanje otpada po vrstama na mjestu nastanka
- iskorištavanje vrijednih svojstava otpada u materijalne i energetske svrhe

- sprječavanje nenadziranog postupanja s otpadom
- odlaganje otpada na postojeće odlagalište
- saniranje otpadom onečišćenih površina.

U cilju maksimalnog očuvanja prirodnih resursa i postojećeg prostora, te očuvanja i osiguranja kvalitetnih, zdravih i humanih uvjeta života i rada ljudi u njemu, Prostornim planom uređenja općine Mrkopalj utvrđuju se obveze, zadaci i smjernice za zaštitu tla, zraka i vode, zaštitu prostora od prekomjerne buke, te propisuju mjere posebne zaštite koje obuhvaćaju sklanjanje ljudi u slučaju ratne opasnosti ili elementarnih nepogoda, zaštitu od rušenja, potresa i poplava, te zaštitu od požara.

2.3.1. Zaštita tla

Općina Mrkopalj oskudijeva zemljištima visokog boniteta, stoga vrijedno poljoprivredno zemljište – Mrkopaljsko i Sungersko polje treba strogo štititi od prenamjene i koristiti za primarnu - poljoprivrednu namjenu. Hidromelioracijom i kalcifikacijom tom će se zemljištu poboljšati osobine koje uvjetuju plodnost, pa ga treba koristiti za uzgoj ratarskih kultura karakterističnih za brdsko-planinski kraj.

Livade i pašnjake koji se nalaze uz naselja treba zaštititi ispašom i košnjom, a gospodarenjem šumama i košnjom za potrebe lovstva moguće je sačuvati i teže dostupne livade unutar šumskih područja.

Zaštitu šuma i šumskog zemljišta treba vršiti u skladu s Šumskogospodarstvenim osnovama i Programima za gospodarenje u privatnim šumama. Na područjima koja su izložena eroziji, u okviru gospodarenja šumama treba planirati samo nužne sanitarne sječe. Šume i šumsko zemljište nije potrebno umjetno pošumljavati - sadašnja pošumljenost je dobra, a zapušteno i neobrađeno poljoprivredno tlo se samo prirodno pošumljava. Stoga treba vršiti samo njegu, čišćenje, prorjeđivanje i popunjavanje šuma u skladu s Osnovama i Programima gospodarenja šumama za određeno područje.

2.3.2. Zaštita zraka

Rezultati praćenja kakvoće zraka odredili su sadašnju kakvoću zraka na području općine Mrkopalj prvom kategorijom, koja temeljem Zakona o zaštiti zraka treba biti očuvana. Suglasno zakonskoj regulativi potrebno je provoditi imisijski i emisijski monitoring zraka.

2.3.3. Zaštita voda

Površinske i podzemne vode na području općine Mrkopalj prema Uredbi o klasifikaciji voda moraju zadovoljiti kakvoću 1. i 2. vrste. Klasifikacija kakvoće vode u 1. i 2. vrstu izvršena je prema namjeni i stupnju čistoće vode.

2.3.3.1. Zaštita izvorišta vode za piće

Sliv izvorišta Kupice predstavlja posebno osjetljive prostore koji imaju visoku kategoriju zaštite. Sliv izvorišta Kupice i ostali slivovi izvora uključenih u vodoopskrbni sustav štite se Odlukom o zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće na području Gorskog kotara kojom je izvršena kategorizacija sanitarnih zona, određene mjere zabrane ili ograničenja u korištenju prostora, te propisane mjere zaštite voda i način njihovog provođenja po sanitarnim zonama.

2.3.3.2. Zaštita površinskih voda

Ugroženost voda od utjecaja izvora onečišćenja čine otpadne vode naselja, otpadne vode drvne i ostale industrije te procjedne vode sa odlagališta otpada.

Gradnja sustava odvodnje neophodna je zbog zaštite izvorišta vode za piće. Odvodnju otpadnih voda postojeće drvne industrije i planiranih novih gospodarskih - poslovnih i turističko-ugostiteljskih zona treba riješiti priključenjem na sustave javne odvodnje uz prethodno pročišćavanje.

2.3.3.3. Zaštita od izvanrednih onečišćenja voda

Operativne planove zaštite voda od izvanrednih zagađenja moraju izraditi svi potencijalni zagađivači voda tj. pravne i fizičke osobe koje svojom djelatnošću mogu zagaditi vode.

2.3.4. Zaštita od buke

Na području općine Mrkopalj buka ne predstavlja problem i treba je održati na postojećoj razini provođenjem mjera zaštite određenih važećim zakonskim propisima.

Unutar građevinskog područja naselja dopušta se maksimalna razina buke od 55 dB danju i 45 dB noću. Potrebno je inicirati praćenje pojava buke, prema kriterijima dozvoljenih razina za određene subjekte koji je proizvode.

2.4. Stanje društvene, komunalne i energetske infrastrukture

2.4.1. Društvena infrastruktura

Društvena infrastruktura je važna komponenta društvenog standarda kojom se ostvaruje napredak i razvoj unutar svake zajednice. Ona podiže obrazovnu, kulturnu i znanstvenu razinu, zdravstvenu kulturu i standard cjelokupnog stanovništva, pridonosi povećanju socijalne skrbi, osigurava nesmetano bavljenje sportskim aktivnostima, pruža rekreaciju i odmor stanovništvu, te ostvaruje mnogobrojne dugoročne ciljeve.

Obrazovnu infrastrukturu općine Mrkopalj čine Osnovna škola Mrkopalj i Dječji vrtić „Pahuljice“ sa radnim vremenom od 08:00 do 13:00 sati što ne zadovoljava potrebe zaposlenih roditelja.

U Osnovnoj školi Mrkopalj nastava je organizirana u 7 razrednih odjela, 6 čistih razrednih odjela i jednom kombiniranom odjelu II. I III. razreda.

Od 8.rujna 2014.g. nastava od I. do IV. razreda izvodi se u timskom obliku uz suglasnost nadležnog Ministarstva.¹

Zdravstvena zaštita i socijalna skrb na području Mrkoplja organizirana je kroz Dom zdravlja PGŽ kroz Ispostavu Mrkopalj u sklopu koje djeluje privatna ordinacija opće medicine i privatna stomatološka ordinacija. Također, na području Općine djeluje i ljekarna.

Socijalna skrb jedna je od bitnih djelatnosti zbog većine starog stanovništva koje živi na području Općine te rastrkanosti naselja. Socijalna skrb je organizirana putem Centra za socijalnu skrb Rijeka i najbližim područnim uredima u Delnicama, Čabru i Vrbovskom.

Katolička crkva je zastupljena sa župnim uredom koji djeluje na području Općine i Crkvom BDM Žalosne, koja pripada Riječko-senjskoj nadbiskupiji sa sjedištem u Rijeci.

Iako su na području Gorskog kotara neki poštanski uredi zatvoreni zbog nerentabilnosti u Mrkoplju je ipak aktivan poštanski ured, kao i bankomat. Uz trgovine hranom te već navedenim domom zdravlja starija populacija nije prisiljena često odlaziti van Općine, u veće centre.

2.4.2. Sportska infrastruktura

Mrkopalj je poznat po razvijenom alpskom i nordijskom skijanju, te biatlonu; čemu svjedoče razni sportski klubovi – Skijaški klub Mrkopalj, Skijaški klub “Bjelolasica”, Biatlonski klub “Bjelolasica” te Biatlon klub “Gorski kotar”.

Također, postoje dva manja skijaška centra SC Mrkopalj. Prvo je skijalište Čelimbaša koje se nalazi na 832m nadmorske visine do visine od 1084m na vrhu sa vučnicom dužine 720m. Skijalište se sastoji od 3 staze, turističke - crvene staze duljine 1350m, crne - duljine 500m i sunčane - također crvene staze - duljine 1000 m. Čelimbaša je svakako jedno od starijih i dugotrajnijih skijališta i slovi za skijalište s najvećim potencijalom u Gorskom kotaru, a proširenjem novih staza, gradnjom umjetnog jezera za lakše zasnježenje i nabavkom žičare sa

---

¹ Izvor: web stranica OŠ Mrkopalj (<http://os-mrkopalj.skole.hr/nastava>)

većim kapacitetom, što je u planu općine Mrkopalj, Čelimbaša ima sve preduvjete da bude i vodeće skijalište u našoj zemlji.

Drugi centar je Hrvatski biatlonski centar Zgmajna smješten u samoj park šumi, a nalazi se na 900 m n/m. HBC Zgmajna raspolaže s 4,5 km uređenih staza za skijaško trčanje kao i strelašte za biatlon. Zgmajna je u proteklih godina bila domaćin nekoliko velikih i važnih natjecanja poput: otvorenog prvenstva PGŽ-a u skijaškom trčanju, Prvenstvo Republike Hrvatske u skijaškom trčanju klasičnim stilom, Prvenstvo PGŽ-a i prvenstvo RH u skijaškom trčanju, održan je hrvatski pokal, Memorijal mira, prvenstvo za sportska školska društva i druga natjecanja.

Na području Općine nalazi se i nogometno igralište kao i biciklističke staze koje se protežu od Mrkoplja, preko Begovog Razdolja, Tuka, Sungera do Bjelolasice. Okružuje ih prekrasan krajolik. Postoji karta biciklističkih staza, a to su : biciklistička staza „Šume pjevaju“, „Široka draga“, „Vrelo“ i „Rudine“.

2.4.3. Komunalna i energetska infrastruktura

Na području općine Mrkopalj nema vodnih resursa u smislu većih nadzemnih vodotoka, osim nekoliko manjih potoka i jaruga, niti izdašnjih izvora vode za piće u podzemlju, te se za opskrbu stanovništva voda dovodi s područja Grada Delnice, odnosno iz vodoopskrbnog sustava izvora Kupica. Iz toga sustava za općinu Mrkopalj godišnje se šalje se oko 80.000 m³, a potrošačima isporuči 50.000 m³, što ukazuje na gubitke u mreži od 37%. Većina vode koristi se za potrebe domaćinstava (80 %), a jedini veći gospodarski potrošač je postojeća pilana u Mrkoplju koja troši 4.400 m³ vode godišnje.

Opskrbljenost stanovništva vodom iz vodoopskrbnog sustava iznosi 95 %. Na područjima gdje nema izgrađenog javnog sustava, kao u naselju Brestova Draga, te za opskrbu individualnih objekata u šumskim predjelima koriste se cisterne za skupljanje kišnice.

Na područje Općine nema izgrađene plinske mreže, kao niti centralnih toplifikacijskih sustava.

Mrzle drage d.o.o. su komunalno trgovačko društvo u većinskom vlasništvu općine Mrkopalj koje djeluje na području Općine.

Ono obavlja sljedeće komunalne poslove prema godišnjem programu održavanja komunalne infrastrukture općine Mrkopalj:

- održavanje groblja i mrtvačnice,
- održavanje i čišćenje javnih površina,
- održavanje javnih sportskih terena,
- čišćenje slivnika i drugih objekata oborinske kanalizacije,
- saniranje odlagališta komunalnog otpada,
- dekoracije i iluminacije.

Zbrinjavanje komunalnog otpada organizira "Komunalac" Delnice, dok je ostali otpad prepušten zbrinjavanju samih poduzeća. U mjestu Mrkopalj postoji "divlji" deponij na koji se odlaže krupni otpad, klaonički i ostali otpad. Osim toga, i u ostalim mjestima Općine ima divljih deponija.

Na području općine Mrkopalj nema izgrađenih kanalizacijskih sustava, osim malim dijelom u samom Mrkoplju, pa se uglavnom koriste septičke jame. Vodoopskrbu imaju sva mjesta osim Brestove Drage i Sungerskog Bukovca.

Područje zadovoljavajuće pokriva jedino elektroopskrba i telefonija u fiksnoj mreži.

Područje općine Mrkopalj u potpunosti je pokriveno telekomunikacijskim mrežama.

2.4.4. Prometna infrastruktura

Poseban značaj za ovo područje ima da je ono smješteno uz Karolinšku cestu koja od 1726. povezuje Bakar, Jelenje, Fužine, Sunger, Mrkopalj, Ravnu Goru, Vrbovsko i Karlovac, te uz asfaltirane ceste do Begovog Razdolja, Brestove Drage i Tuka, a u neposrednoj blizini, na području općine Lokve je i željeznička pruga Rijeka-Zagreb.

Od Begovog Razdolja prolazi makadamska, dijelom šumska cesta prema južnoj strani podnožja Bjelolasice do Jasenka u kojem se jedan krak odvaja prema Vrelu i Bjelolasici na sjevernu stranu i drugi krak prema jugu na Jezerane i Senj. Osim toga, od Begovog Razdolja odvaja se jedan krak na sjever prema Vrelu i Bjelolasici i drugi krak prema Ravnoj Gori. Tuk je spojen preko Matić poljane s Jančaricom na krak s južne strane Bjelolasice. Brestova Draga spojena je makadamskom cestom preko brda Slavice na Vrata.

Općina Mrkopalj nalazi se izvan koridora Rijeka-Zagreb kako cestovnih tako i željezničkih za oko 10 - tak kilometara. To izaziva određene probleme stanovništvu, jer lokalni prijevoz do Lokava i Delnica i među mjestima same općine Mrkopalj nije adekvatno riješen. Autobusi koji voze do Delnica su rijetki, pa su stanovnici najčešće upućeni na vlastiti prijevoz ili ostanak kod kuće. Takvo stanje je velika smetnja gospodarskom i društvenom razvoju i posebno turizmu.

Okosnicu cestovnog prometnog sustava općine Mrkopalj čini županijska cesta Ž5191 (Lokve D3 – Mrkopalj – Jezerane D23) koja se u čvoru Lučice spaja na međunarodni primarni pravac Podunavlje – Jadran (Vb europski prometni koridor) - državnu cestu D3 (Rijeka – Zagreb). Županijska cesta Ž 5069 povezuje Mrkopalj i Ravnu Goru. Kroz područje Općine prolazi dionica županijske ceste Ž 5068 (D32 – Vrata – Fužine – Križišće).

Od razvrstanih prometnica na području Općine nalazi se još samo lokalne ceste L 58060 (Sunger – Brestova Draga) i L 58061 (Ž 5069 – Begovo Razdolje). Državna cesta D 32 ima funkciju glavne naseljske ceste u naseljima Sunger, Mrkopalj, Tuk Mrkopaljski i Tuk Vojni.

Prometnice ovog područja imaju u zimskim razdobljima znatne količine snijega i nedovoljno su održavane što otežava prometnu prohodnost prema Primorju i delničkom koridoru. Do izgradnje

ceste koja će mrkopaljsko područje povezati na prometni čvor Lučice i priključiti ga na glavne prometne pravce Županije i Republike Hrvatske, te zbog veće nadmorske visine i otežanih zimskih uvjeta može se reći da općina Mrkopalj ima nepovoljan geografsko prometni - položaj.

Općina vodi brigu o održavanju lokalnih nerazvrstanih cesta u skladu sa svojim proračunskim mogućnostima. Sredstva su uglavnom nedostatna pa se često obraćaju za pomoć državi, odnosno nadležnim ministarstvima. Nažalost, veliki problem su i jake i duge goranske zime te veliki novac odlazi na zimsko održavanje cesta, a malo preostaje za nužne sanacije i rekonstrukcije.

2.4.5. Poslovna infrastruktura

Na području općine Mrkopalj u planu je, sa riješenom dokumentacijom i infrastrukturom, izgraditi poslovnu zonu na području Poljice.

Na području Općine nalazi se i građevina za eksploataciju mineralnih sirovina za tehničko građevni kamen Gmajna – Mrkopalj, odnosno građevnog pijeska i šljunka na lokaciji Malo duboko - Mrkopalj.

3. DEMOGRAFSKA OBILJEŽJA

Budući da se u okviru suvremene ekonomske znanosti i politike ističe kako je stanovništvo jedan od najznačajnijih faktora gospodarskog razvoja, prilikom sagledavanja ukupnih razvojnih potencijala određenog lokaliteta nužno je uzeti u obzir i prirodna, migracijska te strukturna obilježja njegova stanovništva, kao temeljnih odrednica raspoloživosti i kvalitete demografskog potencijala. Sukladno tome, u ovom dijelu rada analizirani su relevantni pokazatelji demografskog razvoja općine Mrkopalj.

3.1. Kretanje stanovništva

U proteklih 150 godina na području općine Mrkopalj zastupljeni su izraženo negativni ukupni populacijski trendovi, što je u skladu s depopulacijskim kretanjima na širem prostoru mikroregije Gorskog kotara. Uzroke smanjenja broja stanovnika prvenstveno treba tražiti u nepovoljnim prirodno-geografskim i društveno-gospodarskim okolnostima povezanim s prometnom izoliranošću i progresivnim gubitkom konkurentnosti tradicionalnih gospodarskih grana u duljem razdoblju.

Nakon početnog pada broja stanovnika od 3,09% u međupopisnom razdoblju 1857.-1869., uočljiv je pozitivan trend rasta lokalnog stanovništva u sljedećih nekoliko popisnih razdoblja, koji je trajao sve do prvog desetljeća dvadesetog stoljeća. U popisnom razdoblju 1869.-1880. ostvaren je rast stanovništva od 8,61%. Od 1880. do 1890. godine lokalno se stanovništvo povećalo za 0,83%, a u popisnom razdoblju od 1890. do 1900. godine, kada je u Općini bilo i najviše stanovnika, zabilježen je rast od 4,21%. Već u prvom desetljeću 20. stoljeća, uslijed nedovoljnog iskorištenja lokalnih komparativnih prednosti, uključivši relativnu blizinu važnijih prometnih koridora, dolazi do prvog značajnog smanjenja broja stanovnika na ovom prostoru, što potvrđuje i službena demografska statistika prema kojoj je općina Mrkopalj u međupopisnom razdoblju 1900.-1910. imala 5,46% manje stanovnika.

Prvi veći egzodus lokalnog stanovništva dogodio se u drugom desetljeću 20. stoljeća i koincidirao je s prvom velikom svjetskom ekonomskom krizom te je u popisnom razdoblju 1910.-1921. došlo do pada broja stanovnika od značajnih 18,20%, prvenstveno kroz ekonomsku emigraciju u prekoceanske zemlje. U sljedeća tri međupopisna razdoblja bilježi se oscilirajući trend u kretanju lokalnog stanovništva. Period od 1948. do 1953. godine posljednje je popisno razdoblje sa zabilježenim pozitivnim kretanjem broja stanovnika uz rast od 1,30%. Nakon kraja Drugog svjetskog rata, zbog nedovoljnog aktiviranja potencijala u djelatnostima šumarstva i lovstva, između 1953. i 1961. godine došlo je do značajnijeg iseljavanja, prvenstveno u smjeru Grada Rijeke ali i prema zemljama Zapada (cf. tablica 3.1.). Izostanak stvaranja osnovnih preduvjeta za bolje i intenzivnije korištenje raspoloživih ljudskih i prirodnih razvojnih potencijala manifestirao se kao akutni problem nakon 60-ih godina prošlog stoljeća² koji je rezultirao niskom razinom proizvodnosti i konkurentnosti lokalnog drvno-prerađivačkog sektora i djelatnosti lovstva te generiranjem negativne razvojne divergencije općine Mrkopalj u odnosu na ukupna prosječna gospodarska i demografska kretanja ne samo na razini Hrvatske i Županije već i same goranske mikroregije. Konzekventno tome, uslijedile su ekonomske emigracije i osipanje stanovništva koje se u razdoblju od 1961. do 1991. godine smanjivalo po prosječnoj dekadnoj stopi od 11,7%. Istovremeno, na razini Hrvatske i PGŽ-a prisutan je potpuno suprotan trend, tj. demografska ekspanzija – u 1991. godini stanovništvo Republike Hrvatske se povećalo za 15% u odnosu na 1961. godinu, dok je istovremeno broj stanovnika PGŽ-a porastao za iznadprosječnih 34,3% (cf. tablica 3.1.).

Uslijed daljnje gospodarske deprecijacije čitave mikroregije Gorskog kotara i nemogućnosti pronalaska posla u široj okolini Općine³, kao i nerješavanja ključnih problema koji su oduvijek ograničavali razvoj mrkopaljskog kraja (reljefna i prometna izoliranost, teški uvjeti života, nedovoljna infrastrukturna razvijenost i sl.), u posljednjih dvadeset godina nastavljen je trend egzodusa stanovništva i lokalne demografske degradacije, što je u konačnici rezultiralo

---

²To se posebno odnosi na rješavanje problema prometne izoliranosti, nedovoljne i neadekvatne infrastrukturne opremljenosti te problema usitnjenosti proizvodnje i malih proizvodnih kapaciteta.

³Ekonomski dispariteti općine Mrkopalj u odnosu na prosjek RH i PGŽ detaljnije su elaborirani u 4. poglavlju ove studije.

alarmantnom činjenicom da je u posljednjoj popisnoj godini (2011.) na području općine Mrkopalj zabilježeno 64,6% manje stanovnika nego 1857. godine (cf. tablica 3.1.).⁴

---

⁴ Ovdje je potrebno istaknuti da su na smanjenje stanovništva na području Općine u popisnom razdoblju 1991.-2001., osim navedenih čimbenika, značajno utjecala i prisilna mehanička kretanja stanovništva za vrijeme Domovinskog rata.

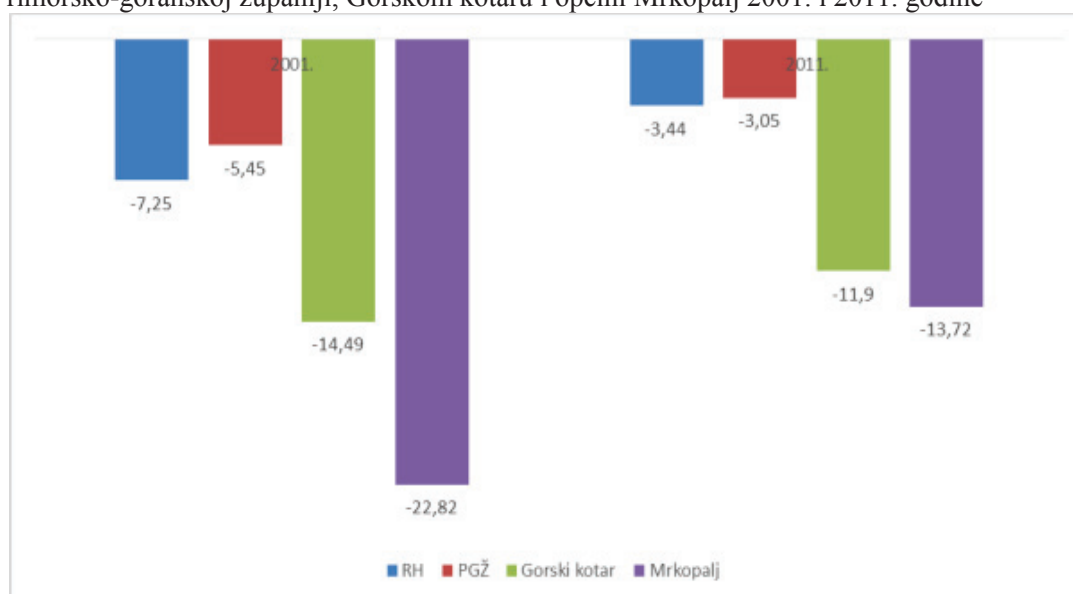
Tablica 3.1. Ukupan broj stanovnika Republike Hrvatske, Primorsko-goranske županije, Gorskog kotara i općine Mrkopalj prema popisima stanovništva 1857.-2011.

Godina	RH			PGŽ			Gorski kotar			Mrkopalj		
	Broj stanovnika	Indeks 1857.=100	Međupopisna stopa rasta/pada	Broj stanovnika	Indeks 1857.=100	Međupopisna stopa rasta/pada	Broj stanovnika	Indeks 1857.=100	Međupopisna stopa rasta/pada	Broj stanovnika	Indeks 1857.=100	Međupopisna stopa rasta/pada
1857.	2.181.499	100,00	-	165.503	100,00	-	41.548	100,00	-	3.427	100,00	-
1869.	2.398.292	109,94	9,94	173.038	104,55	4,55	42.720	102,82	2,82	3.321	96,91	-3,09
1880.	2.506.228	114,89	4,50	179.246	108,30	3,59	41.496	99,87	-2,87	3.607	105,25	8,61
1890.	2.854.558	130,85	13,90	198.934	120,20	10,98	43.518	104,74	4,87	3.637	106,13	0,83
1900.	3.161.456	144,92	10,75	217.653	131,51	9,41	42.855	103,15	-1,52	3.790	110,59	4,21
1910.	3.460.584	158,63	9,46	239.354	144,62	9,97	42.485	102,26	-0,86	3.583	104,55	-5,46
1921.	3.443.375	157,84	-0,50	223.640	135,13	-6,57	39.567	95,23	-6,87	2.931	85,53	-18,20
1931.	3.785.455	173,53	9,93	237.748	143,65	6,31	41.934	100,93	5,98	3.168	92,44	8,09
1948.	3.779.858	173,27	-0,15	207.635	125,46	-12,67	36.220	87,18	-13,63	3.007	87,74	-5,08
1953.	3.936.022	180,43	4,13	216.781	130,98	4,40	39.396	94,82	8,77	3.046	88,88	1,30
1961.	4.159.696	190,68	5,68	240.621	145,39	11,00	38.088	91,67	-3,32	2.650	77,33	-13,00
1971.	4.426.221	202,90	6,41	270.660	163,54	12,48	35.485	85,41	-6,83	2.352	68,63	-11,25
1981.	4.601.469	210,93	3,96	304.038	183,71	12,33	31.692	76,28	-10,69	2.002	58,42	-14,88
1991.	4.784.265	219,31	3,97	323.130	195,24	6,28	30.545	73,52	-3,62	1.823	53,20	-8,94
2001.	4.437.460	203,41	-7,25	305.505	184,59	-5,45	26.120	62,87	-14,49	1.407	41,06	-22,82
2011.	4.284.889	196,42	-3,44	296.195	178,97	-3,05	23.011	55,38	-11,9	1.214	35,42	-13,72

Izvor: Izračun autora na temelju popisa stanovništva RH koji su objavljeni na mrežnim stranicama DZS-a.

Iako su u zadnja dva popisna razdoblja evidentne negativne demografske tendencije na razini čitave Hrvatske, podaci na sljedećem grafikonu pokazuju da se populacijska baza općine Mrkopalj smanjuje znatno izraženijom dinamikom u odnosu na nacionalni, županijski, ali i regionalni prosjek.

Grafikon 3.1. Međupopisna stopa promjene broja stanovnika (%) u Republici Hrvatskoj, Primorsko-goranskoj županiji, Gorskom kotaru i općini Mrkopalj 2001. i 2011. godine

Izvor: Obrada autora na temelju podataka preuzetih iz tablice 3.1.

U periodu 2001.-2011. broj stanovnika u Republici Hrvatskoj smanjio se za 3,44%, a u općini Mrkopalj za 13,72%, odnosno za 10,28 postotnih bodova više od nacionalnog prosjeka i 10,67 postotnih bodova više od županijskog prosjeka. Osim iznadprosječnog smanjenja broja stanovnika na području Općine, promjena razine međupopisnih stopa smanjenja stanovništva u promatranim godinama ukazuje i na relativno izraženije usporavanje depopulacije u općini Mrkopalj u odnosu na predmetne teritorijalne cjeline, što je, međutim, isključivo uzrokovano dosadašnjom erozijom demografske osnovice, i iscrpljivanjem emigracijskog potencijala mlađih dobnih kontingenata. U promatranom razdoblju porasla je i negativna razlika u gustoći naseljenosti Mrkoplja u usporedbi s Republikom Hrvatskom i PGŽ-om, te je došlo i do povećanja ovog oblika demografskog dispariteta Općine u odnosu na regionalni prosjek samog

Gorskog kotara. Dakle, 2001. godine gustoća naseljenosti na području općine Mrkopalj iznosila je 8,96 stanovnika na km², odnosno 56,3% manje od Gorskog kotara, a u 2011. godini 7,73 stanovnika na km² ili 57,22% manje od prosjeka navedene goranske regije (cf. Tablica 3.2.). U istom se desetogodišnjem razdoblju smanjio i udio stanovništva Mrkoplja u ukupnom stanovništvu Gorskog kotara i to za cca. 0,11 postotnih bodova.

Tablica 3.2. Gustoća naseljenosti (broj stanovnika na km²) u Republici Hrvatskoj, Primorsko-goranskoj županiji, Gorskom kotaru i općini Mrkopalj u popisnim godinama 1971. - 2011. godine

Teritorijalna cjelina	1971.	1981.	1991.	2001.	2011.	Indeks 2011./1971.	Indeks 2011./2001.
RH	78,21	81,31	84,54	78,41	75,71	96,8	96,6
PGŽ	75,43	84,74	90,06	85,15	82,55	109,4	97,0
Gorski kotar	27,88	24,90	23,99	20,52	18,08	64,8	88,1
Mrkopalj	14,98	12,75	11,61	8,96	7,73	51,6	86,3

Izvor: Izračun autora na temelju popisa stanovništva RH koji su objavljeni na mrežnim stranicama DZS-a.

Zabrinjavajuće je to što prirodno i mehaničko kretanje stanovništva upućuje da se općina Mrkopalj zadnjih desetljeća nalazi u fazi ekstremne depopulacije, u kojoj se smanjenje lokalnog stanovništva odvija kroz istovremenu pojavu emigracijske i prirodne depopulacije, a to je ujedno i kritično obilježje cijelog Gorskog kotara. Radi dugotrajnog iseljavanja uglavnom mladih osoba reproduktivne dobi i dominantne zastupljenosti starijih dobnih skupina u ukupnoj populaciji (cf. poglavlje 3.2.), narušena je inherentna sposobnost prirodne obnove mrkopaljskog stanovništva, pa je tako proces depopulacije na području Općine, pored već tradicionalno snažnog utjecaja negativnog migracijskog salda, dodatno intenziviran pojavom denataliteta, a negativni prirodni prirast će u sljedećim desetljećima, obzirom na uočenu dinamiku u posljednja dva međupopisna razdoblja, postati dominantan ili isključivi faktor demografske regresije (cf. tablica 3.3.).

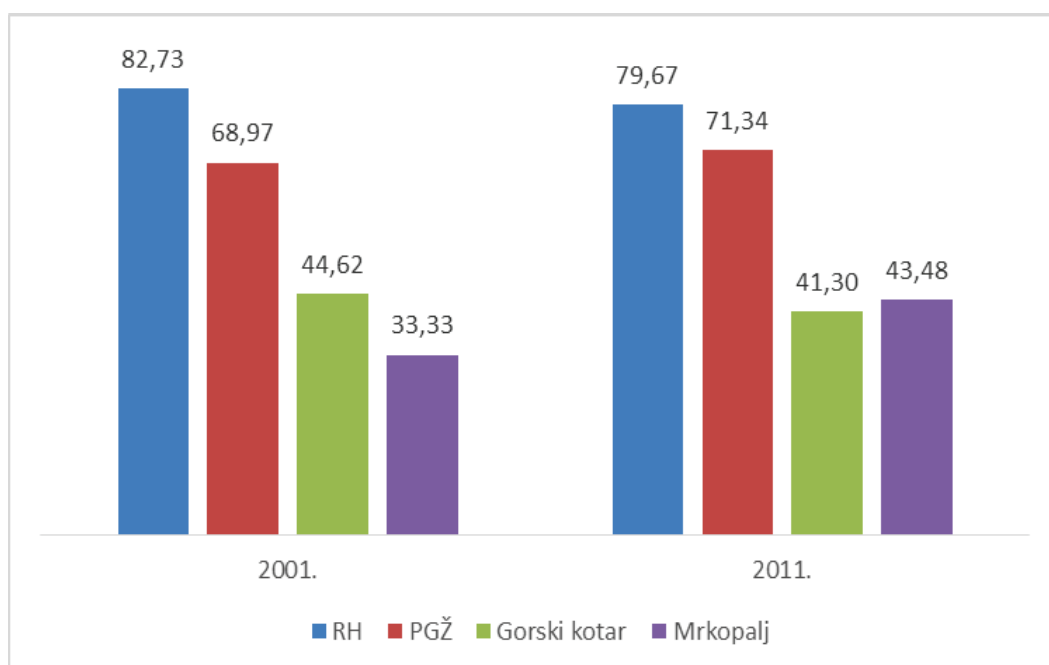
Tablica 3.3. Mehaničko i prirodno kretanje stanovništva u Republici Hrvatskoj, Primorsko-goranskoj županiji, Gorskom kotaru i općini Mrkopalj u međupopisnim razdobljima 1991.-2001. i 2001.-2011.

Teritorijalna cjelina	Promjena broja stanovnika u razdoblju 1991.-2001.			Promjena broja stanovnika u razdoblju 2001.-2011.		
	Ukupna promjena	Prirodna promjena	Migracijski saldo	Ukupna promjena	Prirodna promjena	Migracijski saldo
RH	-346.805	-28.757	-318.048	-152.571	-96.310	-56.261
PGŽ	-17.625	-	-	-9.310	-10.211	901
Gorski kotar	-4.425	-2.190	-2.230	-3.109	-2.127	-982
Mrkopalj	-416	-163	-253	-193	-152	-41

Izvor: Izračun autora na temelju službene vitalne statistike i popisa stanovništva RH koji su objavljeni na mrežnim stranicama DZS-a.

Stanje biodinamike mrkopaljskog stanovništva najbolje se može sagledati kroz promjene vrijednosti vitalnog indeksa Općine u posljednjem međupopisnom razdoblju (c.f. grafikon 3.2.).

Grafikon 3.2. Vitalni indeks Republike Hrvatske, Primorsko-goranske županije, Gorskog kotara i općine Mrkopalj u 2001. i 2011. godini

Izvor: Obrada autora na temelju podataka preuzetih iz Statističkih priopćenja Pr. 7.1.1. 2002. i 2014. koja su objavljena na mrežnim stranicama DZS-a.

U posljednjih 10 godina vitalni indeks Općine povećao se za 30,43%, dosegnuvši u 2011. godini još uvijek značajno ispodprosječnu vrijednosnu razinu od 43,5 što govori da na svega četiri živorođena djeteta u općini Mrkopalj dolazi čak deset umrlih stanovnika. Takav omjer nataliteta i mortaliteta predstavlja blago pozitivno odstupanje od regionalnog (za 5,25%), ali i značajno negativno odstupanje u odnosu na županijski (za 39,05%) i državni prosjek (za 45,43%) te ukazuje na prisutnost procesa prirodne depopulacije Mrkoplja. Temeljem toga, a uvažavajući specifičnosti dosadašnjeg mehaničkog kretanja stanovništva na mrkopaljskom prostoru, može se zaključiti da se stanovništvo općine Mrkopalj zapravo nalazi u poodmaklom stadiju izumiranja.⁵ U tom smislu, ukoliko nositelji razvoja Mrkoplja uskoro ne osiguraju pretpostavke za poticanje snažnijeg naseljavanja i reprodukcije lokalnog stanovništva, postoji realna opasnost da bi mrkopaljsko stanovništvo u dogleđnoj budućnosti moglo potpuno nestati.

Na ovakvu pretpostavku navodi i statistika kretanja broja kućanstava prema kojoj je u posljednjem međupopisnom razdoblju utvrđen pad broja kućanstava na području općine Mrkopalj za 11,5%, što je veća promjena u odnosu na stupanj smanjenja broja kućanstava na razini Gorskog kotara (7,1%). Takva tendencija dodatno potvrđuje destimulirajući utjecaj ukupnih situacijskih obilježja ovog dijela gorske Hrvatske, zbog kojih mladi ljudi nisu sposobni formirati vlastito kućanstvo. Također, iz promjene broja kućanstava na razini Republike Hrvatske i PGŽ-a proizlazi da općina Mrkopalj i u ovom kontekstu sve više divergira od državnog i županijskog prosjeka, iz kojeg je vidljivo da je, unatoč općem smanjenju stanovništva, Republika Hrvatska u međupopisnom razdoblju 2001.-2011. zabilježila rast u broju kućanstava za 2,8%, a PGŽ za čak 5,3% (cf. tablica 3.4.).

---

⁵ Obilježja izumiruće populacije i drugih tipova općeg kretanja stanovništva detaljnije su objašnjena u Friganović, M. (1990): Demogeografija: stanovništvo svijeta, Školska knjiga, Zagreb.

Tablica 3.4. Ukupan broj osoba i broj kućanstava u Republici Hrvatskoj, Primorsko-goranskoj županiji, Gorskom kotaru i općini Mrkopalj 2001. i 2011. godine.

Teritorijalna cjelina	Broj osoba			Broj kućanstava		
	2001.	2011.	Indeks 2011./2001.	2001.	2011.	Indeks 2011./2001.
RH	4.437.460	4.246.313	95,7	1.477.377	1.519.038	102,8
PGŽ	305.505	293.927	96,2	111.162	117.009	105,3
Gorski kotar	26.120	22.862	87,5	9.705	9.019	92,9
Mrkopalj	1.407	1.214	86,3	541	479	88,5

Izvor: Izračun autora na temelju Popisa stanovništva RH 2001. i 2011. koji su objavljeni na mrežnim stranicama DZS-a.

Osim izrazito negativnog prirodnog i migracijskog kretanja stanovništva, regresivan demografski razvoj Mrkoplja očituje se i u nepovoljnim strukturnim obilježjima stanovništva, a koja su detaljnije elaborirana u sljedećoj tematskoj jedinici.

3.2. Dobna i obrazovna struktura stanovništva

Uz negativnu divergenciju trenda općeg populacijskog kretanja na području općine Mrkopalj u odnosu na prosjeke viših teritorijalnih razina, omjeri između pojedinih dobnih kontingenata u starosnoj strukturi stanovništva Mrkoplja ukazuju i na sve izraženiji proces starenja stanovništva u ovoj goranskoj Općini (cf. tablica 3.5.).

Tablica 3.5. Pokazatelji starosti stanovništva u 2001. i 2011. godini

Adm. jedinica	Koeficijent starosti*			Indeks starenja**			Prosječna starost		
	2001.	2011.	Indeks 2011./2001.	2001.	2011.	Indeks 2011./2001.	2001.	2011.	Indeks 2011./2001.
RH	21,6	24,1	111,6	90,7	115,0	126,8	39,3	41,7	106,1
PGŽ	22,6	26,6	117,7	109,4	155,3	142,0	41,0	43,9	107,1
Mrkopalj	33,0	34,4	104,2	172,9	240,2	138,9	45,0	48,4	107,6

*Indeks starenja je postotni udio koji se izračunava kao odnos broja osoba starih 60+ godina i broja osoba starih 0-19 godina. Indeks veći od 40% ukazuje da je stanovništvo određenog područja u procesu demografskog starenja.

**Koeficijent starosti prikazuje udio osoba starih 60+ godina u ukupnom stanovništvu. Pokazatelj je razine starenja, a nakon što prijeđe vrijednost od 12% smatra se da je stanovništvo promatranog područja u procesu demografskog starenja.

Izvor: Izračun autora na osnovi Popisa stanovništva 2001. i 2011. koji su objavljeni na mrežnim stranicama DZS-a.

Pokazatelji starosti lokalnog stanovništva ne samo da znatno prelaze granične vrijednosti, već neki od njih značajno odstupaju i od državnog i/ili županijskog prosjeka u obje promatrane popisne godine. Povrh toga, kretanja vrijednosti ovih pokazatelja pokazuju i brže pogoršavanje dobnih obilježja lokalnog stanovništva u odnosu na stanovništvo Republike Hrvatske i Primorsko-goranske županije. U zadnjem međupopisnom razdoblju prosječna starost na području općine Mrkopalj povećala se za 7,6% (RH za 6,1%, PGŽ za 7,1%), indeks starenja za 38,9% (RH 26,8%, PGŽ za 42%), a koeficijent starosti za 4,2% (RH za 11,6%, PGŽ za 17,7%). Dakle, s obzirom na to da dva od tri osnovna pokazatelja starosti mrkopaljskog stanovništva rastu dinamikom bržom od državnog i/ili županijskog prosjeka, sasvim je jasno da općina Mrkopalj i u ovom aspektu sve više demografski zaostaje za Republikom Hrvatskom i Primorsko-goranskom županijom.

To se može vidjeti i kroz različitu zastupljenost pojedinih dobnih kontingenata u ukupnoj strukturi stanovništva općine Mrkopalj u usporedbi s Republikom Hrvatskom i Primorsko-goranskom županijom (cf. tablica 3.6.).

Tablica 3.6. Dobna struktura stanovništva Republike Hrvatske, Primorsko-goranske županije, Gorskog kotara i općine Mrkopalj prema Popisu stanovništva 2011.

Dobni razredi	RH		PGŽ		Gorski kotar		Mrkopalj	
	Broj	Udio	Broj	Udio (%)	Broj	Udio (%)	Broj	Udio (%)
0-4	212.709	4,96	12.518	4,23	820	3,56	42	3,46
5-9	204.317	4,77	11.761	3,97	819	3,56	34	2,80
10-14	235.402	5,49	12.688	4,28	946	4,11	47	3,87
Kontingent mladih	652.428	15,22	36.967	12,48	2.585	11,23	123	10,13
15-19	244.177	5,70	13.792	4,66	1.022	4,44	51	4,20
20-24	261.658	6,11	16.780	5,67	1.221	5,31	63	5,19
25-29	289.066	6,75	20.121	6,79	1.444	6,28	73	6,01
30-34	294.619	6,88	21.370	7,21	1.328	5,77	53	4,37
35-39	284.754	6,65	19.565	6,61	1.191	5,18	48	3,95
40-44	286.933	6,70	19.268	6,51	1.385	6,02	85	7,00
45-49	307.561	7,18	21.121	7,13	1.796	7,80	94	7,74
50-54	320.502	7,48	23.607	7,97	2.078	9,03	107	8,81
55-59	311.818	7,28	24.773	8,36	2.088	9,07	99	8,15
60-64	272.740	6,37	22.827	7,71	1.692	7,35	86	7,08
Radni kontingent	2.873.828	67,10	203.224	68,62	15.245	66,25	759	62,52
65-69	202.002	4,71	14.283	4,82	1.081	4,70	67	5,52
70-74	212.401	4,96	15.879	5,36	1.465	6,37	92	7,58
75-79	175.526	4,10	13.081	4,42	1.293	5,62	96	7,91
80-84	108.104	2,52	7.905	2,67	906	3,94	52	4,28
85-89	47.641	1,11	3.811	1,29	349	1,52	21	1,73
90-94	10.758	0,25	825	0,28	70	0,30	4	0,33
95 i više	2.201	0,05	220	0,07	17	0,07	-	-
Starački kontingent	758.633	17,70	56.004	18,91	5.181	22,52	332	27,35
Ukupno	4.284.889	100,00	296.195	100,00	23.011	100,00	1.214	100,00

Izvor: Obrada autora na osnovi Popisa stanovništva 2011. objavljenog na mrežnim stranicama DZS-a.

U posljednjoj popisnoj godini u Mrkoplju je zabilježena nepovoljnija dobna struktura stanovništva u odnosu na hrvatske i županijske prosjeke prema kojoj je evidentno da postojeće stanovništvo Općine ima veći udio staračkog kontingenta i slabiju zastupljenost najmlađeg te radnog kontingenta stanovništva, a što je u skladu s prosječnim starosnim obilježjima

stanovništva na čitavom području mikroregije Gorskog kotara. Općina Mrkopalj u okviru radnog kontingenta ima izraženiji udio dobne skupine 55 do 64 godina (16,9%), što znači da će prema starosnom kriteriju relativno veći dio mrkopaljskog stanovništva u sljedećih 10 godina izgubiti radnu sposobnost. S obzirom da kontingent mladih predstavlja izvore nove radne snage i budućih nositelja društveno-gospodarskog razvoja, udio ovog kontingenta u ukupnoj strukturi stanovništva ukazuje da općina Mrkopalj u kontekstu navedenog ima relativno nepovoljnije uvjete za bolju budućnost u usporedbi s referentnim demografskim stanjem na razini države i Županije.

Mrkopalj zaostaje i u obrazovnoj strukturi stanovništva u usporedbi s prosjekom Republike Hrvatske i Primorsko-goranske županije. Prema podacima za 2011. godinu najveće zaostajanje u obrazovanosti stanovništva Općina ima u tercijarnom obrazovanju – 11,3 postotna boda manji udio visokoobrazovanog stanovništva u odnosu na PGŽ i 7,6 postotnih bodova manji udio visokoobrazovanog stanovništva u odnosu na RH (cf. tablica 3.6.). S obzirom na to da se u uvjetima rastuće tehnologije i tehnološkog napretka visokoobrazovana radna snaga nameće kao jedan od ključnih čimbenika društveno-ekonomskog razvoja, relativno slaba zastupljenost i nepovoljna struktura visokoobrazovanog stanovništva u općini Mrkopalj u odnosu na državni/županijski prosjek umanjuje pretpostavke za razvoj modernije strukture lokalnog gospodarstva.

Tablica 3.6. Obrazovna struktura stanovništva Republike Hrvatske, Primorsko-goranske županije, Gorskog kotara i općine Mrkopalj starog 15 i više godina u 2011. godini

Administrativna jedinica	Ukupno	Bez škole	1-3 razreda osnovne škole	4-7 razreda osnovne škole	Osnovna škola	Srednja škola	Visoko obrazovanje				Nepoznato
							Svega	Stručni studij	Sveučilišni studij	Doktorat znanosti	
RH	3.632.461	62.092	34.786	249.081	773.489	1.911.815	595.233	212.059	371.472	11.702	5.965
%	100,00	1,71	0,96	6,86	21,29	52,63	16,39	5,84	10,23	0,32	0,16
PGŽ	259.228	1.732	1.108	10.815	43.267	149.668	52.036	19.059	32.000	977	602
%	100,00	0,67	0,43	4,17	16,69	57,74	20,07	7,35	12,34	0,38	0,23
Gorski kotar	20.426	222	193	944	5.802	10.854	2.373	1.072	1.287	14	38
%	100,00	1,09	0,94	4,62	28,40	53,14	11,62	5,25	6,30	0,07	0,19
Mrkopalj	1.091	7	8	8	415	556	96	43	52	1	1
%	100,00	0,64	0,73	0,73	38,04	50,96	8,80	3,94	4,77	0,09	0,09

Izvor: Obrada autora na osnovi Popisa stanovništva 2011., Državni zavod za statistiku.

Na temelju iznesenih rezultata analize dinamike i strukturnih promjena stanovništva, na kraju ovog dijela studije može se zaključiti da su svi aspekti dosadašnjeg demografskog razvoja općine Mrkopalj poprimili kritična obilježja koja predstavljaju ozbiljnu prijetnju i ograničenje razvojnim mogućnostima te mogu postati glavni uzrok daljnjeg razvojnog zaostajanja ove goranske Općine.

4. STANJE GOSPODARSTVA

U ovome poglavlju, temeljem dostupnih financijskih i makroekonomskih pokazatelja, analizirana su gospodarska kretanja na području općine Mrkopalj. Analizom su obuhvaćeni financijski pokazatelji poduzetnika Općine, procijenjena je produktivnost rada te kretanje ukupne zaposlenosti i nezaposlenosti u lokalnom gospodarstvu, i to za razdoblje od 2008. do 2014. godine.

4.1. Poduzetništvo

Poduzetništvo općine Mrkopalj analizirano je na osnovu podataka o strukturi i kretanju financijskih rezultata, investicijske aktivnosti, prosječnih plaća, broja zaposlenih i broja poslovnih subjekata te ostvarenoj vrijednosti imovine i kapitala poduzetnika u razdoblju od 2008. do 2014. godine, kako na razini cjelokupnog poduzetničkog sektora Općine, tako i na razini pojedinih djelatnosti.

4.1.1. Financijski rezultati poduzetnika

Kretanja u lokalnom gospodarstvu ocijenjena su na osnovi financijskih rezultata poduzetnika (obveznika poreza na dobit) koji imaju sjedište na području općine Mrkopalj (cf. tablica 4.1.). Agregirani financijski pokazatelji poduzetnika izračunati su na temelju službenih podataka Financijske agencije (dalje u tekstu: FINA) i strukturirani su prema važećoj Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD 2007.)⁶.

---

⁶ Nacionalnom klasifikacijom djelatnosti (NKD 2007.) obuhvaćene su sljedeće djelatnosti: **A** – Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo; **B** – Rudarstvo i vađenje; **C** – Prerađivačka industrija; **D** – Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija; **E** – Opskrba vodom; Uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša; **F** – Građevinarstvo; **G** – Trgovina na veliko i na malo; Popravak motornih vozila i motocikala; **H** – Prijevoz i skladištenje; **I** – Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane; **J** – Informacije i komunikacije; **K** – Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja; **L** – Poslovanje nekretninama; **M** – Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti; **N** – Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti; **O** – Javna uprava i obrana; Obvezno socijalno osiguranje; **P** – Obrazovanje; **Q** – Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi; **R** – Umjetnost, zabava i rekreacija; **S** – Ostale uslužne djelatnosti.

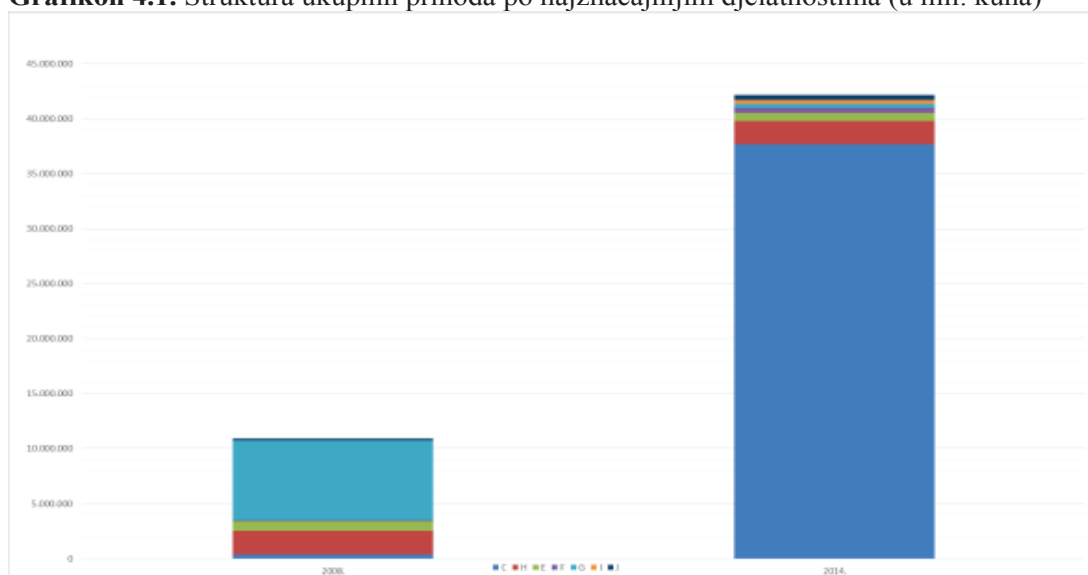
Tablica 4.1. Financijski rezultati poduzetnika općine Mrkopalj za 2008. i 2014. godinu po djelatnostima (iznosi u HRK)

Djelatnost	Ukupni prihodi			Ukupni rashodi			Dobit prije oporezivanja			Gubitak prije oporezivanja			Indeks			
	2008.	%	Indeks	2008.	%	Indeks	2008.	%	Indeks	2008.	%	Indeks		2014.	%	Indeks
A. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo																
B. Rudarstvo i vađenje																
C. Prerađivačka industrija	366.244	3,36%	10291,65	524.390	4,86%	7.587,65	101	0,03%	4.582	2,98%	4.536,63	158.247	92,57%	2.100.900	85,44%	
D. Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija																
E. Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	874.994	8,02%	88,51	863.967	8,00%	107,74	11.027	3,76%	0	0,00%	0,00	0	0,00%	156.384	6,36%	
F. Građevinarstvo	72.920	0,67%	645,68	76.831	0,71%	603,68	1.871	0,64%	7.020	4,56%	375,20	5.782	3,38%	0	0,00%	
G. Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala	7.239.806	66,32%	4,61	7.132.441	66,08%	4,19	114.287	39,00%	34.964	22,73%	30,59	6.922	4,05%	141	0,01%	
H. Prijevost i sklad.	2.178.878	19,96%	95,12	2.018.756	18,70%	105,41	160.122	54,64%	0	0,00%	0,00	0	0,00%	55.352	2,25%	
I. Djelatnosti pr. smj. pripreme i usl. hrane																
J. Informacije i kom.	183.452	1,68%	248,57	177.814	1,65%	205,37	5.638	1,92%	90.828	59,05%	1.611,00	0	0,00%	146.175	5,94%	
K. Financijsko djel. i djel. osiguranja																
L. Poslovanje nekretninama																
M. Stručne, zn. i tehničke djelatnosti																
N. Adm. i pomoćne uslužne djelatnosti																
O. Javna uprava i obrana, obvezno soc. osiguranje																
P. Obrazovanje																
Q. Djelatnosti zdr. zaštite i soc. skrbi																
R. Umjetnost, zabava i rekreacija																
S. Ostale uslužne djelatnosti																
Ukupno:	10.916.294	100,00%	386,12	10.794.199	100,00%	411,84	293.046	100,00%	153.813	100,00%	52,49	170.951	100,00%	2.468.952	100,00%	1.438,40

Izvor: Izračun autora na osnovi kumulativnih godišnjih financijskih izvještaja FINA-e za 2008. i 2014. godinu. Podaci obuhvaćaju financijske rezultate trgovačkih društava sa sjedištem u općini Mrkopalj.

U promatranom razdoblju, od 2008. do 2014. godine, ukupni prihodi poduzetnika povećavali su se po prosječnoj godišnjoj stopi od 25,25%, što je dovelo do toga da je razina ostvarenih prihoda lokalnih poduzetnika u 2014. godini bila veća za značajnih 286,12% u odnosu na 2008. godinu. Na to je najviše utjecao signifikantan rast prihoda u prerađivačkoj industriji (C), koja je, nakon recesijski uvjetovanog pada aktivnosti u osnovnoj djelatnosti trgovine (G), preuzela ulogu ključne gospodarske djelatnosti Općine, sudjelujući sa 89,4% u ukupno ostvarenim prihodima lokalnog poduzetništva. U tome su razdoblju prihodi u prerađivačkoj industriji prosječno rasli za 116,5% godišnje. Ostali odabrani pokazatelji ukazuju da se slijedom toga u Mrkoplju razvila izrazito monolitna gospodarska struktura, u kojoj dominira jedan poslovni subjekt iz prerađivačkog sektora (Pilana Mrkopalj d.d.), što je svakako nepoželjno s aspekta poticanja dodatne diverzifikacije lokalnog gospodarstva. Pored prerađivačke industrije, rast prihoda u periodu od 2008. do 2014. godine zabilježen je i u djelatnostima: F – Građevinarstvo, za 545,6% odnosno u prosjeku 35,6% godišnje i J – Informacije i komunikacije, za 148,6% s prosječnim godišnjim rastom od 16,4%. U kontekstu diversifikacije lokalne gospodarske strukture potrebno je istaknuti pokretanje poduzetničkih aktivnosti u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (I), koja je 2014. godine ostvarila 349,5 tisuća kuna prihoda.

Grafikon 4.1. Struktura ukupnih prihoda po najznačajnijim djelatnostima (u mil. kuna)

Izvor: Priradili autori na osnovi kumulativnih godišnjih financijskih izvještaja FINA-e.

Razlike u kretanju prihoda u pojedinim djelatnostima dovele su i do značajnih promjena u strukturi ostvarenih prihoda poduzetničkog sektora lokalnog gospodarstva (cf. tablica 4.1. i grafikon 4.1.). Visoka prosječna stopa rasta prihoda prerađivačke industrije (C) dovela je u 2014. godini u odnosu na 2008. godinu do povećanja njezinog udjela za 86,1 postotnih bodova, čime je ostvarila dominantan udio u ukupnim prihodima poduzetnika općine Mrkopalj. S obzirom na to da su se prihodi djelatnosti trgovine na veliko i malo te popravka motornih vozila (G) u promatranom razdoblju smanjili za visokih 95,4%, navedena je djelatnost izgubila svoj raniji primat. Djelatnost H – *Prijevoz i skladištenje* unatoč neznatnom padu prihoda, a s obzirom na poslovnu dinamiku u prerađivačkoj industriji, u istome je razdoblju smanjila udio u strukturi ukupnih prihoda za značajnih 15,04 postotnih bodova zadržavši pritom poziciju druge najvažnije djelatnosti u poduzetništvu Općine, s trenutnim udjelom od 4,92%. Djelatnost E – *Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša* ostaje u 2014. godini treći najznačajniji generator prihoda u lokalnom poduzetništvu, s udjelom od 1,84%, što je za 6,18 postotnih bodova manje nego 2008. godine. Dakle, slijedom navedenog proizlazi da su najznačajnije gospodarske djelatnosti u poduzetništvu općine Mrkopalj 2014. godine bile dominantna prerađivačka industrija, zatim prijevoz i skladištenje te djelatnost komunalnih usluga.

Ukupni su rashodi također zabilježili rast od značajnih 311,84% (ili 33,7 milijuna kuna u apsolutnom iznosu). To se prvenstveno može objasniti rastom ekonomske aktivnosti u djelatnosti prerađivačke industrije (C), što potvrđuje i rapidan rast broja zaposlenih u toj djelatnosti (cf. Tablica 4.1. i tablica 4.3.). Usljed takvog kretanja prihoda i rashoda u promatranom razdoblju, prethodno istaknute ključne gospodarske djelatnosti općine Mrkopalj (C, H i E) zajedno su u 2014. godini, pored već sagledanih prihoda, ostvarile dominantne udjele i u većini ostalih kumulativnih financijskih rezultata cjelokupnog lokalnog poduzetničkog sektora (cf. tablica 4.1):

- 96,38% u ukupnim rashodima - povećanje za 205,4% u odnosu na 2008. godinu, te
- 94,05% u ukupnom gubitku - povećanje za 1,59% u odnosu na 2008. godinu.

S obzirom da su prihodi i rashodi rasli diferentnom dinamikom, gdje su se prihodi povećavali nižim intenzitetom u odnosu na rashode, cjelokupni lokalni poslovni sektor je u 2014. godini ostvario negativni konsolidirani financijski rezultat od 2,31 milijuna kuna u odnosu na 2008. godinu, kada je evidentiran pozitivan konsolidirani financijski rezultat (dobit prije oporezivanja) od 122,1 tisuća kuna.

Presudan je bio utjecaj konsolidiranog gubitka prerađivačke industrije (C) – rast od 1225,6% ili 2,1 milijuna kuna u apsolutnom iznosu. Gubici u poslovanju zabilježeni su i u djelatnostima E – *Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša* (156,4 tisuća kuna), I – *Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane* (129,8 tisuća kuna) i H – *Prijevoz i skladištenje* (55,4 tisuća kuna). Najveće povećanje dobiti (90,9 tisuća kuna) ostvareno je u djelatnosti J – *Informacije i komunikacije*, što je važan indikator njezine moguće propulzivne uloge u bližoj perspektivi. S dobiti su poslovale i djelatnosti trgovine G, (što ukazuje na provedeno stabiliziranje poslovanja u toj djelatnosti kroz troškovnu konsolidaciju i otpuštanja zaposlenika) i građevinarstva F.

Negativni kumulativni saldo poslovanja lokalnih poduzetnika 2014. godine u odnosu na 2008. prvenstveno je posljedica realiziranog investicijskog ciklusa u djelatnosti prerađivačke industrije (što se manifestiralo kroz istovremeni, ali neujednačen, rast prihoda i rashoda) a u manjoj mjeri rezultat generalnih recesijskih kretanja u poduzetničkom sektoru cijele mikroregije Gorskog kotara kojoj Mrkopalj pripada. U navedenom je razdoblju evidentirano smanjenje ukupnih prihoda poduzetnika Gorskog kotara od 21,82% dok su rashodi bili manji za 21,05%. Istovremeno, u Primorsko-goranskoj županiji prisutan je suprotan trend, odnosno sporiji pad kumulativnih prihoda poduzetničkog sektora (za 16,93%) u odnosu na rashode (za 18,11%), što je u razdoblju 2008. – 2014. doprinijelo povećanju pozitivnog financijskog rezultata za 183,1% (cf. tablica 4.2.).

Tablica 4.2. Kretanje poduzetničkih prihoda i rashoda općine Mrkopalj, Gorskog kotara i Primorsko-goranske županije (u kunama)

Opis	Općina Mrkopalj			Gorski kotar			Primorsko-goranska županija		
	2008.	2014.	Indeks 2014./2008.	2008.	2014.	Indeks 2014./2008.	2008.	2014.	Indeks 2014./2008.
Ukupni prihodi	10.916.294	42.149.945	386,12	1.427.844.262	1.116.345.508	78,18	38.975.637.817	32.376.576.663	83,07
Ukupni rashodi	10.794.199	44.455.084	411,84	1.428.485.786	1.127.793.876	78,95	38.748.053.917	31.732.324.876	81,89

Izvor: Priredili autori temeljem agregiranih godišnjih financijskih izvještaja FINA-e.

Osim sagledanih financijskih pokazatelja, dinamika poslovnih aktivnosti na području općine Mrkopalj može se sagledati i kroz podatke o kretanju zaposlenosti u lokalnom poduzetničkom sektoru, a koji su detaljnije elaborirani u sljedećoj tematskoj jedinici.

4.1.2. Broj zaposlenih i broj poslovnih subjekata u sektoru poduzetništva

U 2014. godini u poslovnom sektoru općine Mrkopalj bilo je 104 zaposlenih u odnosu na 31 zaposlenog iz 2008. godine što predstavlja značajno povećanje od 235,5% (22,4% godišnje) (cf. tablica 4.3.). Ekspanzija poslovanja u prerađivačkoj industriji dovela je do izrazito visokog relativnog i apsolutnog rasta broja zaposlenih (+2000% odnosno 80 zaposlenika) u toj djelatnosti, te je ona 2014. godine sudjelovala s udjelom od 80,8% u ukupnoj zaposlenosti lokalnog poduzetničkog sektora. U promatranom razdoblju zaposlenost je rasla i u djelatnostima **F** – građevinarstvo (150%) i **H** – Prijevoz i skladištenje (33,3%). Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala (**G**), pod naletom recesijskih utjecaja, pretrpjela je najveći pad broja zaposlenih (od visokih 92,9% odnosno 13 zaposlenih), dok je u ostalim djelatnostima zabilježena stagnacija zaposlenosti.

Rapidno povećanje broja zaposlenih u određenim djelatnostima nije popraćeno jednako intenzivnim rastom broja poduzetnika, koji se u razdoblju 2008. – 2014. godine povećao za 9,1%. Broj poslovnih subjekata udvostručio se u djelatnosti **H** – Prijevoz i skladištenje dok se u ostalim djelatnostima bilježi stagnacija ili pad broja poslovnih subjekata. Indikativno je i smanjenje broja trgovačkih društava u propulzivnoj djelatnosti prerađivačke industrije (za 1/3) uz istovremeni značajan rast zaposlenosti. To ukazuje na tendenciju povećanja veličine poslovnih subjekata u ovoj djelatnosti. Naime, 2008. godine poduzeće u prerađivačkoj industriji imalo je u prosjeku jednog zaposlenika, da bi 2014. godine prosječan broj zaposlenih iznosio 42.

Aktiviranje poduzeća u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (**I**) pozitivno je u smislu razvojne perspektive i budućeg širenja gospodarske strukture općine Mrkopalj, čime bi se mogli ublažiti rizici i negativne posljedice gospodarske monokulture tj. dominacije drvno-prerađivačkog sektora u lokalnoj ekonomiji.

Sama struktura i promjene broja zaposlenih i broja poduzetnika po pojedinim djelatnostima poduzetničkog sektora na području Mrkoplja i ukupno u razdoblju od 2008. do 2014. godine prikazane su u sljedećoj tablici.

Tablica 4.3. Broj zaposlenih i broj trgovačkih društava u poslovnom sektoru općine Mrkopalj

Djelatnost	Broj zaposlenih					Broj poduzetnika				
	2008.	%	2014.	%	Indeks 2014./2008.	2008.	%	2014.	%	Indeks 2014./2008.
A. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo										
B. Rudarstvo i vađenje										
C. Prerađivačka industrija	4	12,90%	84	80,77%	2.100,00	3	27,27%	2	16,67%	66,67
D. Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija										
E. Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	6	19,35%	6	5,77%	100,00	1	9,09%	1	8,33%	100,00
F. Građevinarstvo	2	6,45%	5	4,81%	250,00	2	18,18%	1	8,33%	50,00
G. Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala	14	45,16%	1	0,96%	7,14	3	27,27%	3	25,00%	100,00
H. Prijevoz i skladištenje	3	9,68%	4	3,85%	133,33	1	9,09%	2	16,67%	200,00
I. Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane			2	1,92%				2	16,67%	
J. Informacije i komunikacije	2	6,45%	2	1,92%	100,00	1	9,09%	1	8,33%	100,00
K. Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja										
L. Poslovanje nekretninama										
M. Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti										
N. Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti										
O. Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje										
P. Obrazovanje										
Q. Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi										
R. Umjetnost, zabava i rekreacija										
S. Ostale uslužne djelatnosti										
Ukupno:	31	100,00%	104	100,00%	335,48	11	100,00%	12	100,00%	109,09

Izvor: Pruredili autori na osnovi kumulativnih godišnjih financijskih izvještaja FINA-e.

4.1.3. Proizvodnost rada u poduzetništvu

Prema podacima tablice 4.4. proizvodnost rada⁷ poduzetnika općine Mrkopalj, kao značajan pokazatelj ekonomske uspješnosti i učinkovitosti, porasla je u 2014. godini za 15,09% u odnosu na 2008. godinu, slijedom relativno izraženijeg rasta poslovnih prihoda (+286,12%) u odnosu na rast ukupne zaposlenosti (+235,5%) u lokalnom poduzetništvu.

U istom je razdoblju produktivnost rada u mikroregiji Gorskog kotara smanjena za 0,63% a u Primorsko-goranskoj županiji za 5,24%. Proizvodnost rada mrkopaljskog poduzetničkog sektora 2014. godine bila je 5,57% viša u odnosu na prosjek Gorskog kotara te istovremeno 26,28% niža u odnosu na prosjek Županije, što je uvjetovano prosječno većom kapitalnom opremljenošću rada poslovnih subjekata na županijskoj razini, odnosno boljom tehnološkom i organizacijskom osnovicom poslovanja, što u konačnici omogućava veće poslovne učinke po zaposlenom.

S obzirom na dominantan udjel prerađivačke industrije (C) u ukupnim prihodima, zaposlenosti te investicijama lokalnog poduzetničkog sektora (čime je unaprjeđena kapitalna osnovica poslovanja), upravo je značajan rast proizvodnosti rada od 390,1% u toj djelatnosti u razdoblju 2008.-2014. godine presudno utjecao na povećanje agregatne produktivnosti lokalnog poduzetništva. Isto tako, rast proizvodnosti rada zabilježen je i u djelatnostima F (+158,3%) i J (+148,6%) što ukazuje na izdašnost njihova poslovanja u promatranom razdoblju – rast prihoda ostvaren je dodatnim zapošljavanjem ili primjenom učinkovitijih organizacijskih rješenja u poslovanju.

U ostalim djelatnostima lokalnog poduzetništva došlo je do erozije produktivnosti rada, a najveći je pad, za 35,4%, zabilježen u djelatnosti trgovine (G)

⁷ Proizvodnost rada koristi se kao jedan od osnovnih mjerila uspješnosti poduzeća, gospodarske djelatnosti ili gospodarstva, a pokazuje efikasnost ljudskog rada kao faktora proizvodnje koja se izražava odnosom između ostvarenih učinaka poslovnog ili proizvodnog procesa i količine rada angažiranog za njihovo ostvarenje.

Tablica 4.4. Proizvodnost rada poduzetnika općine Mrkopalj, Gorskog kotara i Županije 2008. i 2014. godine (prihodi/broj zaposlenih, u kunama)

Djelatnost	Općina Mrkopalj			Gorski kotar			PGŽ		
	2008.	2014.	Indeks 2014./2008.	2008.	2014.	Indeks 2014./2008.	2008.	2014.	Indeks 2014./2008.
A. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo				395.654,2	421.557,3	106,55	375.487,7	442.970,2	117,97
B. Rudarstvo i vađenje				1.880.208,0	1.771.536,9	94,22	985.087,6	877.555,2	89,08
C. Prerađivačka industrija	9.561,00	448.720,79	490,08	384.719,9	379.662,2	98,69	509.925,4	490.557,1	96,20
D. Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija							722.326,3	727.120,7	100,66
E. Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	145.832,33	129.082,33	88,51	315.724,7	333.723,4	105,70	384.837,6	406.946,9	105,75
F. Građevinarstvo	36.460,00	94.166,20	258,27	368.700,4	377.400,5	102,36	468.979,0	498.292,2	106,25
G. Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala	517.129,00	334.017,00	64,59	522.920,9	599.804,6	114,70	1.000.665,4	882.028,5	88,14
H. Prijevoz i skladištenje	726.292,67	518.130,00	71,34	505.308,6	589.933,0	116,75	529.215,7	507.586,5	95,91
I. Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane		174.763,00		213.631,3	211.515,6	99,01	282.967,0	354.349,0	125,23
J. Informacije i komunikacije	91.726,00	228.005,50	248,57	249.507,8	176.817,1	70,87	416.866,3	334.907,6	80,34
K. Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja				27.427,0	233.822,1	852,53	234.456,1	316.293,9	134,91
L. Poslovanje nekretnimama				170.474,4	276.435,8	162,16	849.487,2	686.569,7	80,82
M. Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti				358.870,8	265.086,3	73,87	429.249,5	407.056,2	94,83
N. Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti				496.899,6	316.701,3	63,74	235.881,6	385.253,6	163,32
O. Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje							283.972,1	250.643,8	88,26
P. Obrazovanje				332.750,0	285.213,0	85,71	195.741,6	218.521,9	111,64
Q. Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi				82.815,1	182.591,1	220,48	268.673,5	375.989,8	139,94
R. Umjetnost, zabava i rekreacija				254.594,3	160.184,2	62,92	377.807,6	551.920,7	146,09
S. Ostale uslužne djelatnosti				400.641,3	369.079,0	92,12	277.293,1	198.507,1	71,59
Neklasificirano								3.950.531,0	
Ukupno:	352.138,52	405.287,93	115,09	386.321,5	383.887,7	99,37	580.167,3	549.771,2	94,76

Izvor: Priredili autori na osnovi kumulativnih godišnjih financijskih izvještaja FINA-e.

Agregatni porast produktivnosti rada poduzetnika Mrkoplja popratilo je i povećanje prosječnih plaća u lokalnom poduzetničkom sektoru, koje su u razdoblju od 2008. do 2014. godine zabilježile nominalni rast od značajnih 44,03%, prvenstveno kroz utjecaj porasta produktivnosti u prerađivačkoj industriji (cf. tablica 4.5.). Potrebno je, međutim, naglasiti da su neto plaće u općini Mrkopalj 2014. godine bile niže u odnosu na prosjek Gorskog kotara (-2,5%), Županije (-18,96%) i Republike Hrvatske (-23,11%). Što je i razumljivo, budući da su odstupanja u prosječnoj cijeni rada u pojedinačnim djelatnostima lokalnog poduzetništva u odnosu na županijske i nacionalne prosjeke sukladna prethodno utvrđenim razlikama u proizvodnosti rada, što predstavlja glavni kriterij za porast ili smanjenje plaća.

Najveći rast neto plaće u razdoblju zabilježen je u sklopu djelatnosti **F** – *Građevinarstvo* (137,2%) a najveći pad u djelatnosti **G** – *Trgovina na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikala* (-89,6%).

Iznosi isplaćenih prosječnih neto plaća bili su sukladni ostvarenoj produktivnosti rada pojedinih djelatnosti, s jednim izuzetkom (cf. tablica 4.5.). U apsolutnom iznosu, 2014. godine najveća je prosječna neto plaća isplaćena u djelatnosti **E** – *Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša* – 4.210,51 kuna, što je za 12,3% iznad prosjeka Općine, unatoč niskoj produktivnosti rada u toj djelatnosti.

Iznadprosječne plaće zabilježene su ujedno i u djelatnostima **H** – *Prijevoz i skladištenje* (+4,19%) i **C** – *Prerađivačka industrija* (+2,1%).

Tablica 4.5. Prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom u općini Mrkopalj i odnos prema prosječnim plaćama u usporednim teritorijalnim jedinicama (u kunama)

Područje djelatnosti	Prosječna mjesečna plaća u kn			Odnos prema prosjeku Općine	Odnos prema prosjeku Gorskog kotara	Odnos prema prosjeku Županije	Odnos prema prosjeku RH
	2008.	2014.	Indeks 2014./2008.				
A. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo							
B. Rudarstvo i vadenje							
C. Prerađivačka industrija	2.957,23	3.829,29	129,49	2,10%	-2,13%	-17,79%	-20,52%
D. Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija							
E. Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	3.880,69	4.210,51	108,50	12,26%	-7,11%	-25,12%	-19,15%
F. Građevinarstvo	1.102,29	2.614,53	237,19	-30,29%	-30,61%	-35,11%	-36,43%
G. Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala	2.029,70	212,08	10,45	-94,35%	-93,96%	-94,72%	-95,30%
H. Prijevoz i skladištenje	3.929,25	3.907,94	99,46	4,19%	-8,14%	-30,33%	-30,75%
I. Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane		3.493,79		-6,85%	19,88%	-25,94%	-18,69%
J. Informacije i komunikacije	1.601,67	3.619,00	225,95	-3,51%	-2,97%	-30,13%	-49,15%
K. Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja							
L. Poslovanje nekretninama							
M. Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti							
N. Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti							
O. Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje							
P. Obrazovanje							
Q. Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi							
R. Umjetnost, zabava i rekreacija							
S. Ostale uslužne djelatnosti							
n/ Nepoznato područje djelatnosti							
Ukupno:	2.604,02	3.750,63	144,03	100,00%	-2,50%	-18,96%	-23,11%

Izvor: Priredili autori na osnovi kumulativnih godišnjih financijskih izvještaja FINA-e. Podaci se odnose na zaposlene u poduzećima koja imaju sjedište u općini Mrkopalj.

4.1.4. Analiza imovine, kapitala i investicijske aktivnosti poduzetnika

Uvidom u agregirane godišnje financijske izvještaje poduzetnika općine Mrkopalj za razdoblje od 2008. do 2014. godine vidljivo je da je u lokalnom poduzetničkom sektoru došlo do značajnog povećanja ukupne vrijednosti imovine i kapitala. U 2014. godini se u odnosu na 2008. godinu vrijednost imovine mrkopaljskih poduzetnika povećala za 438,4%, što predstavlja godišnji rast po prosječnoj stopi od 32,4%, dok je vrijednost kapitala poduzetnika bila viša za 524,3%, odnosno rasla je u promatranom razdoblju po prosječnoj godišnjoj stopi od 35,7% (cf tablica 4.6.). Istovremeno su poduzetnici na razini mikroregije Gorskog kotara bilježili pad vrijednosti ukupne imovine (za 18,42%) i kapitala (za 37,77%), dok je u poduzetničkom sektoru Županije došlo do povećanja vrijednosti imovine za 1,34% te smanjenja vrijednosti kapitala za 23,23%⁸.

Povećanju imovinske osnovice poduzetnika općine Mrkopalj najviše je pridonijelo širenje poslovanja u prerađivačkoj industriji (C). Vrijednost imovine u toj djelatnosti povećana je (2014. godine u odnosu na 2008.) za 26,6 milijuna kuna u apsolutnom iznosu, uz istovremeni rast udjela u vrijednosti ukupne imovine mrkopaljskih poduzetnika za 44,2 postotnih bodova. To se u konačnici presudno odrazilo i na ovaj aspekt agregatnog poslovanja poduzetničkog sektora, s obzirom da se vrijednost ukupne imovine kojom raspolažu lokalni poduzetnici u promatranom razdoblju učetverostručila (cf. tablica 4.6.). Istovremeno, djelatnost G – *Trgovina na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikala*, u kojoj je 2008. godine bilo koncentrirano 20% vrijednosti ukupne imovine mrkopaljskih poduzetnika, bila je u ovom aspektu poslovanja najosjetljivija djelatnost lokalnog poduzetništva, te je u razdoblju od 2008. do 2014. godine, pod utjecajem općih recesijskih kretanja, zabilježila pad vrijednosti imovine od 81,4%. Pored prerađivačke industrije, po osnovi udjela u strukturi ukupne vrijednosti imovine u poduzetničkom sektoru u 2014. godini značajne su bile još i sljedeće djelatnosti:

- I – *Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane* (12,96%),
- E – *Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša* (8,05% - rast vrijednosti od 64,41% u odnosu na 2008. godinu), i
- H – *Prijevoz i skladištenje* (2,25% - pad vrijednosti od 42,5% u odnosu na 2008. godinu).

⁸ Izračun autora na temelju kumulativnih godišnjih financijskih izvještaja FINA-e.

Potrebno je posebno izdvojiti i djelatnosti **J** – Informacije i komunikacije te **F** – Građevinarstvo, koje su u promatranom razdoblju, unatoč neznatnom udjelu u vrijednosti ukupne imovine lokalnog poduzetništva, ostvarile značajan rast vrijednosti imovinskih pozicija (za 345,7% i 271,13%) što može biti nagovještaj njihova značaja u gospodarskoj perspektivi Mrkoplja.

Vrijednost kapitala poduzetnika u općini Mrkopalj, unatoč negativnoj gospodarskoj konjunkturi u razdoblju od 2008. do 2014. godine, očekivano se najviše povećala u ključnoj djelatnosti prerađivačke industrije (**C**), sa 113,1 tisuća kuna na 15,2 milijuna kuna, odnosno po prosječnoj godišnjoj stopi od visokih 126,3%. Djelatnost **C** u 2014. godini ujedno bilježi i najveći udio u vrijednosti kapitala lokalnih poduzetnika (84,10%).

Pored prerađivačke industrije, po osnovi udjela u strukturi ukupne vrijednosti kapitala poduzetničkog sektora Mrkoplja u 2014. godini ističu se i djelatnosti:

- **E** – *Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša* (7,15% - pad vrijednosti kapitala za 8,93% u odnosu na 2008. godinu),
- **H** – *Prijevoz i skladištenje* (2,68% - pad vrijednosti kapitala za 39,3% u odnosu na 2008. godinu) te
- **I** – *Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane* (2,46%).

Izdašnost poslovanja u djelatnostima **C**, **F**, i **J** rezultirala je pozitivnom kapitalnom akumulacijom i povećanjem njihovog udjela u vrijednosnoj strukturi kapitala poduzetnika općine Mrkopalj, kompenzirajući tako negativan agregatni učinak djelatnosti **E**, **G** i **H**, koje su u promatranom razdoblju smanjile svoju kapitalnu osnovicu (cf. tablica 4.6.).

Apsolutne i relativne promjene u vrijednosti kapitala navedenih i ostalih djelatnosti koje su zastupljene u poduzetničkoj strukturi općine Mrkopalj, a koje su nastale tijekom promatranog razdoblja, prikazane su u sljedećoj tablici.

Tablica 4.6. Struktura imovine i kapitala poduzetnika općine Mrkopalj (u HRK)

Djelatnost	Imovina				Kapital				Kapital/imovina u 2008. (%)	Kapital/imovina u 2014. (%)
	2008.	%	2014.	Indeks 2014./2008.	2008.	%	2014.	Indeks 2014./2008.		
A. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo										
B. Rudarstvo i vađenje										
C. Prerađivačka industrija	2.161.165	30,11%	28.712.292	1.328,56	113.126	3,91%	15.187.523	13.425,32	5,23	52,90
D. Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija										
E. Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	1.892.179	26,36%	3.110.986	164,41	1.417.816	49,01%	1.291.168	91,07	74,93	41,50
F. Građevinarstvo	139.399	1,94%	517.357	371,13	15.218	0,53%	361.828	2.377,63	10,92	69,94
G. Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala	1.435.372	20,00%	267.603	18,64	524.967	18,15%	179.805	34,25	36,57	67,19
H. Prijevoz i skladištenje	1.513.773	21,09%	870.164	57,48	797.367	27,56%	484.023	60,70	52,67	55,62
I. Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane			5.006.982	12,96%			444.916	2,46%		8,89
J. Informacije i komunikacije	36.323	0,51%	161.877	445,66	24.511	0,85%	110.631	451,35	67,48	68,34
K. Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja										
L. Poslovanje nekretninama										
M. Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti										
N. Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti										
O. Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje										
P. Obrazovanje										
Q. Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi										
R. Umjetnost, zabava i rekreacija										
S. Ostale uslužne djelatnosti										
Ukupno:	7.178.211	100,00%	38.647.261	538,40	2.893.005	100,00%	18.059.894	624,26	40,30	46,73

Izvor: Izračunali i priredili autori na osnovu kumulativnih godišnjih financijskih izvještaja FINA-e.

Također, podaci u tablici 4.6. pokazuju da se u većini djelatnosti (osim u slučaju djelatnosti **E – Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša**) poboljšao omjer kapitala i imovine u promatranom razdoblju.⁹ Ne ulazeći detaljnije u razmatranje i ocjenu značaja svake pojedine djelatnosti temeljem ovog indikatora, povećanje omjera kapitala i imovine u poduzetničkom sektoru Mrkoplja može se za većinu djelatnosti razmatrati (s obzirom na kretanje ostalih odabranih pokazatelja) u kontekstu poslovne strategije štednje i akumulacije kapitala radi budućih ulaganja ili prihvata propulzivne poslovne strategije povećanog ulaganja u imovinu radi ostvarivanja budućih ekonomskih koristi.

Navedeno potvrđuju i podaci o investicijama mrkopaljskih poduzetnika u dugotrajnu imovinu, iako se trenutno rastući trend bilježi isključivo u prerađivačkoj industriji (C).

Tablica 4.7. Investicije u novu dugotrajnu imovinu poduzetnika općine Mrkopalj (u HRK)

Djelatnost	2008.	%	2014.	%	Indeks 2014./2008.
A. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo					
B. Rudarstvo i vađenje					
C. Prerađivačka industrija	1.670.205	79,20%	1.891.719	44,91%	113,26
D. Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija					
E. Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	369.756	17,53%	13.971	0,33%	3,78
F. Građevinarstvo	3.830	0,18%	0	0,00%	0,00
G. Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala	65.161	3,09%	10.408	0,25%	15,97
H. Prijevoz i skladištenje	0	0,00%	0	0,00%	
I. Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane			2.295.904	54,51%	
J. Informacije i komunikacije	0	0,00%	0	0,00%	
K. Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja					
L. Poslovanje nekretninama					
M. Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti					
N. Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti					
O. Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje					
P. Obrazovanje					
Q. Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi					
R. Umjetnost, zabava i rekreacija					
S. Ostale uslužne djelatnosti					
Bez klasifikacije					
Ukupno:	2.108.952	100,00%	4.212.002	100,00%	199,72

Izvor: Priredili autori na osnovi kumulativnih godišnjih financijskih izvještaja FINA-e.

⁹ Omjer kapitala i imovine je generalni indikator financijske stabilnosti koji pokazuje ima li poduzeće dovoljno kapitala da podrži poslovanje s imovinom kojom raspolaže te, ovisno o specifičnostima poslovanja u okviru sektora kojem određeno poduzeće ili djelatnost pripadaju, može imati različite granične vrijednosti, a s tim u vezi i njegove promjene vrijednosti mogu imati različite konotacije.

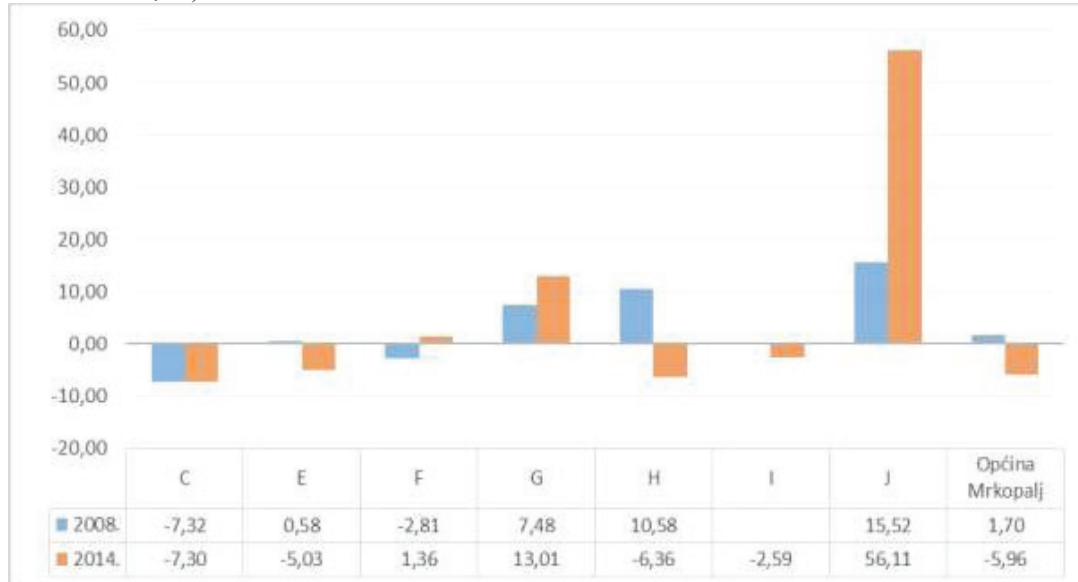
Iz tablice 4.7. vidljivo je da su u 2014. godini investicije u dugotrajnu imovinu poduzetnika rasle za visokih 99,72% u odnosu na 2008. godinu, pri čemu su investicijske aktivnosti zabilježene u ove četiri djelatnosti: pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane (**I**) – 2,3 milijuna kuna (s udjelom od 54,5% u ukupno ostvarenim investicijama 2014. godine), prerađivačka industrija (**C**) – 1,89 milijuna kuna (povećanje od 13,26% u odnosu na 2008. godinu), opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša (**E**) – 13,9 tisuća kuna (smanjenje od 96,2% u odnosu na 2008. godinu) i trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala (**G**) – 10,4 tisuća kuna (smanjenje od 84,03% u odnosu na 2008. godinu).

Osim do sada iznesenih i analiziranih pokazatelja, određeni aspekti poslovanja poduzetnika mogu se sagledati i kroz relativiziranje njihovog ostvarenog financijskog rezultata po osnovi vrijednosti kapitala i imovine kojom raspolažu. Izračuni prinosa na imovinu (ROA) i prinosa na kapital (ROE), kao indikatora profitabilnosti ekonomskih aktivnosti poduzetnika općine Mrkopalj, pokazuju da se uspješnost lokalnog poduzetničkog sektora u 2014. godini značajno smanjila u odnosu na 2008. godinu.

Za razliku od 2008. godine, u 2014. godini zabilježen je negativan prosječan prinos na ukupnu imovinu (-5,96%) i ukupni kapital (-12,76%) poduzetnika općine Mrkopalj. Naravno, s obzirom da je preko $\frac{3}{4}$ poduzetničkog kapitala i imovine Mrkoplja koncentrirano u prerađivačkoj industriji (**C**), a koja ujedno s udjelom od približno 91% participira u ukupno ostvarenim financijskim rezultatima poduzetnika, sasvim je jasno da se navedeno u najvećoj mjeri odnosi upravo na kretanja u toj djelatnosti.

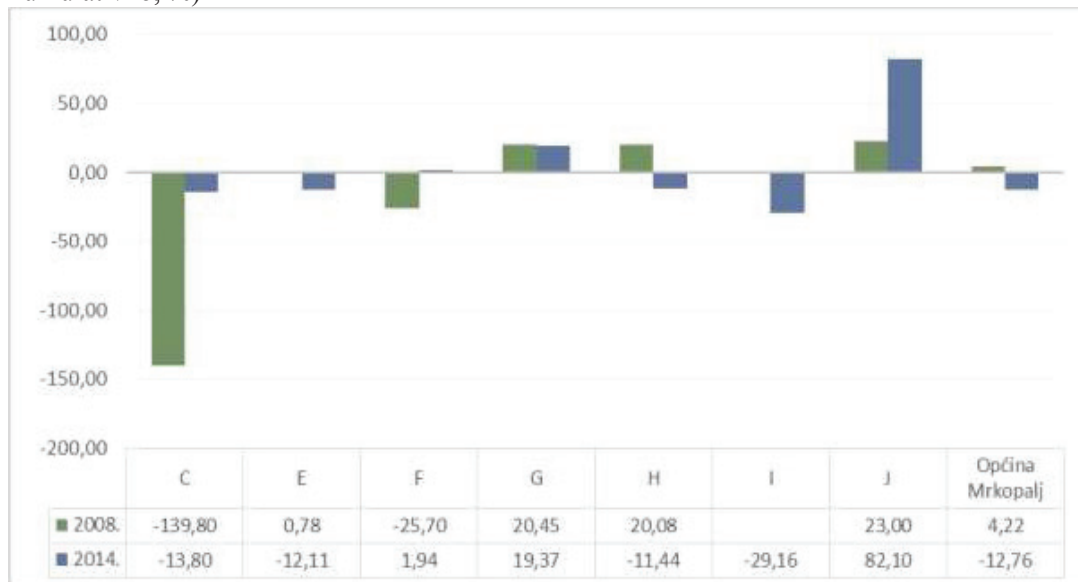
Od značajnijih djelatnosti jedino su građevinarstvo (**F**), informacije i komunikacije (**J**) i trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala (**G**) ostvarili pozitivne prinose na kapital i imovinu (cf. grafikon 4.2. i grafikon 4.3.). Međutim, u slučaju djelatnosti trgovine važno je naglasiti da se tu radi o „računovodstvenom prividu“ poslovnog uspjeha, budući da profitabilnost te djelatnosti nije posljedica rasta prihoda i investicija, nego se zasniva na smanjenju ukupnih troškova poslovanja.

Grafikon 4.2. ROA poduzetnika općine Mrkopalj 2008. i 2014. godine (po djelatnostima i kumulativno, %)

Izvor: Priredili autori na osnovi kumulativnih godišnjih financijskih izvještaja FINA-e.

Grafikon 4.3. ROE poduzetnika općine Mrkopalj 2008. i 2014. godine (po djelatnostima i kumulativno, %)

Izvor: Priredili autori na osnovi kumulativnih godišnjih financijskih izvještaja FINA-e.

Kretanja prikazanih pokazatelja sukladna su trendu na razini mikroregije Gorskog kotara, iako izraženijim intenzitetom. Za usporedbu, 2014. godine poduzetnički sektor Gorskog kotara ostvario je negativan prosječni povrat na imovinu od -1,1% i na kapital od -3,2%, dok je primjerice istovremeno na razini Županije prisutan trend oporavka, uz pozitivan prosječni povrat na imovinu od 0,75% i na kapital od 2,62%.¹⁰

4.2. Obrtništvo

Pored poduzetnika, važan segment svakog lokalnog gospodarstva čini i obrtnički sektor. Budući da se obrtništvo, kao važan gospodarski sektor adekvatno ne prati kroz službenu statistiku, kako na višim teritorijalnim razinama, tako ni unutar samih jedinica lokalne samouprave, autori nisu imali dostupne podatke o broju zaposlenih i financijskim rezultatima po djelatnostima u okviru obrtničkog sektora općine Mrkopalj, stoga se analiza u ovom poglavlju zasniva samo na recentnim podacima o broju registriranih obrta u Mrkoplju. Prema podacima za 2015. godinu u mrkopaljskom je gospodarstvu djelovalo 25 obrtnika, odnosno 4,9% ukupno registriranih obrta na području mikroregije Gorskog kotara. Iz podataka tablice 4.8. proizlazi da je većina obrtnika aktivna u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (**I**) s udjelom od 28%. Značajnije su zastupljene i djelatnosti prerađivačke industrije (**C**) te prijevoza i skladištenja (**H**), s podjednakim udjelom od 20%. Osim toga, poslovni subjekti u djelatnostima **A** – *Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo* i **S** – *Ostale uslužne djelatnosti* prisutni isključivo u sektoru obrtništva.

Ta se slika potpuno razlikuje u odnosu na utvrđenu strukturu aktivnih obrta u Gorskom kotaru. Najveći broj obrta na razini mikroregije djeluje u prerađivačkoj industriji (**C**) s udjelom od 16,7%, dok je druga najvažnija djelatnost po broju obrta u Gorskom kotaru trgovina (**G**) sa 15,29% ukupnog broja obrta. Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i posluživanja hrane (**I**) na trećem je mjestu sa 13,14% udjela, a slijedi građevinarstvo (**F**) s 12,94% udjela te poljoprivreda (**A**) s udjelom od 12,75%. Na temelju navedenog, može se zaključiti kako je struktura aktivnih subjekata u obrtništvu Gorskog kotara diverzificiranija, s obzirom da su u obrtništvu goranske regije zastupljene gotovo sve djelatnosti, dok su aktivnosti obrtničkog

¹⁰ Izračun autora na osnovu kumulativnih godišnjih financijskih izvješća FINA-e

sektora Mrkoplja koncentrirane u samo šest navedenih djelatnosti, što u velikoj mjeri odgovara strukturi poduzetništva prema kriteriju broja zaposlenih i broja poduzetnika (cf. tablica 4.8.).

Tablica 4.8. Broj obrtnika općine Mrkopalj i Gorskog kotara 2015. godine prema NKD-u 2007.

Djelatnost	Općina Mrkopalj		Gorski kotar	
	Broj obrta	Udjel (%)	Broj obrta	Udjel (%)
A. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	2	8,00%	65	12,75
B. Rudarstvo i vađenje			-	-
C. Prerađivačka industrija	5	20,00%	85	16,67
D. Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija			1	0,20
E. Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša			3	0,59
F. Građevinarstvo			66	12,94
G. Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala	3	12,00%	78	15,29
H. Prijevoz i skladištenje	5	20,00%	56	10,98
I. Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	7	28,00%	67	13,14
J. Informacije i komunikacije			7	1,37
K. Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja			3	0,59
L. Poslovanje nekretninama			2	0,39
M. Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti			26	5,10
N. Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti			7	1,37
O. Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje			-	-
P. Obrazovanje			2	0,39
Q. Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi			1	0,20
R. Umjetnost, zabava i rekreacija			1	0,20
S. Ostale uslužne djelatnosti	3	12,00%	40	7,84
Ukupno:	25	100,00%	510	100,00

Izvor: Priredili autori na osnovi podataka iz Obrtnog registra Republike Hrvatske (stanje 15. 9. 2015. godine).

4.3. Zaposlenost i nezaposlenost

Ljudski potencijali sve su značajniji gospodarski resurs, a kontinuirano poboljšanje njihove kvalitete pretpostavka je ekonomskog rasta i razvoja. Razine (ne)zaposlenosti i proizvodnosti rada određuju proizvodne mogućnosti gospodarstva i značajno utječu na kvalitetu života stanovništva. Budući da se radna mjesta ne stvaraju isključivo u sektoru poduzetništva i obrtništva, već značajan izvor zapošljavanja mogu biti pravne osobe svih oblika vlasništva, djelatnosti slobodnih zanimanja te tijela državne vlasti i jedinica lokalne i područne samouprave, prilikom analize gospodarstva općine Mrkopalj važno je uzeti u obzir i ukupnu zaposlenost i nezaposlenost kao ključne pokazatelje, s jedne strane, slabosti ili snage lokalnog gospodarstva u zapošljavanju raspoložive radne snage na tržištu rada, a s druge strane pokazatelje raspoloživosti ukupnih radnih potencijala u lokalnom gospodarstvu kao važnog činitelja i pretpostavke budućeg ekonomskog razvoja Općine.

S obzirom na ključne probleme Gorskog kotara, a koji se odnose na rapidan gubitak stanovništva i radnog potencijala, ovo područje od vitalnog je interesa za opstanak i revitalizaciju svih gradova i općina goranske mikroregije, a posebice općine Mrkopalj (cf poglavlje 3.1.). U nastavku daje se pregled kretanja odabranih pokazatelja tržišta rada Mrkoplja i usporednih teritorijalnih jedinica, u razdoblju od 2009. do 2014. godine.

Tablica 4.9. Broj zaposlenih¹¹, broj nezaposlenih¹², ekonomski aktivno stanovništvo¹³, stopa aktivnosti, stopa nezaposlenosti i udio zaposlenog u ukupnom stanovništvu u općini Mrkopalj i ostalim usporednim teritorijalnim jedinicama 2009. i 2014. godine

Opis	Općina Mrkopalj			Gorski kotar			Primorsko-goranska županija			Republika Hrvatska		
	2009.	2014.	Indeks 2014./2009.	2009.	2014.	Indeks 2014./2009.	2009.	2014.	Indeks 2014./2009.	2009.	2014.	Indeks 2014./2009.
Broj zaposlenih	489*	419*	85,69	9.973*	5.443*	54,58	92.025	83.122	90,33	1.498.784	1.342.149	89,55
Broj nezaposlenih	55	62	112,73	1.595	1.926	120,75	14.910	18.469	123,87	263.174	328.187	124,70
Ekonomski aktivno stanovništvo	544*	481*	88,42	11.568*	7.369*	63,70	106.935	101.591	95,00	1.761.958	1.670.336	94,80
Stopa aktivnosti	66,18%*	63,37%*	95,76	61,46%*	35,70%*	58,10	53,06%*	49,99%*	94,21	62,29%	58,12%	93,31
Stopa nezaposlenosti	10,11%*	12,89%*	127,49	15,99%*	35,38%*	221,25	10,80%	14,50%	134,26	14,90%	19,60%	131,54
Udio zaposlenog u ukupnom stanovništvu	39,12*	36,1*	92,25	38,18%*	23,65%*	61,95	30,25%*	28,06%*	92,78	34,83%*	31,32%*	89,92

* Procjena na temelju podataka o broju nezaposlenih osoba te broju zaposlenih u pravnim osobama, obrtima i slobodnim djelatnostima.

Izvor: Priredili autori na osnovi podataka Državnog zavoda za statistiku, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i Porezne uprave.

Prema odabranim pokazateljima u tablici 4.9., vidljivo je da su negativne promjene na tržištu rada općine Mrkopalj u skladu s trendovima zabilježenima na razini Gorskog kotara, Županije i Republike Hrvatske.

2014. godine je u Mrkoplju evidentirano 419 zaposlenih osoba, što predstavlja smanjenje od 14,31% u odnosu na 2009. godinu. U istom je razdoblju zaposlenost u Gorskom kotaru smanjena za visokih 45,42% dok se na razini PGŽ-a i RH smanjenje broja zaposlenih odvijalo po znatno blažoj dinamici (9,7% i 10,5%). Dakle, na području Mrkoplja, kao i u Županiji te Republici Hrvatskoj, 2014. je godine bio zaposlen približno svaki treći stanovnik, dok je u mikroregiji Gorskog kotara bio zaposlen približno svaki peti stanovnik. Analogno tome, u promatranom razdoblju došlo je do povećanja nezaposlenosti u svim spomenutim teritorijalnim jedinicama, pri

¹¹ Zaposleni su sve osobe koje su zasnovale radni odnos s poslodavcem, na određeno ili neodređeno vrijeme, neovisno o duljini radnog vremena i vlasništvu pravne osobe. U zaposlene se uključuju pripravnici (vježbenici), osobe na porodnom dopustu, bolovanju i osobe koje su iz bilo kojeg razloga odsutne s posla do prekida radnog odnosa. U zaposlene se ubrajaju i osobe koje rade u vlastitom trgovačkom društvu, poduzeću, obrtu ili slobodnoj profesiji.

¹² Nezaposleni su osobe u dobi od 15 do 65 godina sposobne ili djelomično sposobne za rad koje nisu u radnom odnosu, aktivno traže posao i raspoložive su za rad te zadovoljavaju sve kriterije iz odredbi Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, a evidentirane su u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje na kraju izvještajnog razdoblja.

¹³ Ekonomskom aktivnošću smatra se svaka aktivnost osoba koje pridonose ili su spremne pridonositi proizvodnji dobara i usluga u određenom (referentnom) razdoblju radi stjecanja sredstava za život; Stopa aktivnosti je postotni udio aktivnog stanovništva (radne snage) u radno sposobnom stanovništvu.

čemu je broj nezaposlenih osoba u općini Mrkopalj bio veći za 12,73%, što je manje od relativnog porasta broja nezaposlenih u Gorskom kotaru (za 8,02 postotnih bodova), Županiji (za 11,14 postotnih bodova) i Republici Hrvatskoj (za 11,97 postotnih bodova). Izraženiji porast nezaposlenosti u odnosu na pad zaposlenosti u sve četiri teritorijalne jedinice može se objasniti sve slabijim mogućnostima pronalaska posla za mlade ljude koji tek ulaze na tržište rada.

Relativni pokazatelji tržišta rada također pokazuju da su opća recesijska kretanja u manjoj mjeri negativno utjecala na gubitak radnih mjesta za stanovnike Mrkoplja u odnosu na usporedne više teritorijalne jedinice. Na to posebno ukazuje kretanje stope nezaposlenosti, a koja je u općini Mrkopalj u promatranom razdoblju porasla s 10,11% na 12,89% te je u 2014. godini bila za 1,96 postotnih bodova manja od županijske stope nezaposlenosti i za čak 6,96 postotnih bodova manja od nacionalne stope nezaposlenosti. Osim toga, Mrkopalj ima i nominalno znatno povoljniju stopu aktivnosti stanovništva u odnosu usporedne teritorijalne jedinice.¹⁴ Međutim, osim toga što odabrani pokazatelji na prvi pogled ukazuju na relativno povoljnije stanje na lokalnom tržištu rada, oni istovremeno pokazuju koliko je zapravo mala ekonomija općine Mrkopalj. Naime, ako se usporede podaci o broju obrtnika i broju zaposlenih u sektoru poduzetništva s podacima o ukupnoj zaposlenosti, može se vidjeti da od ukupnog broja zaposlenih na području Općine njih svega 30,8% radi kod lokalnih obrtnika i poduzetnika, što je, pored već elaboriranih demografskih ograničenja (cf. poglavlje 3.1.), definitivno indikator ograničenih mogućnosti postojećih kapaciteta u sektoru obrtništva i poduzetništva u značajnijem poticanju lokalnog stanovništva na ekonomsku aktivnost, ali i indikator još uvijek „neiskorištenih“ razvojnih potencijala obrtništva i poduzetništva u smislu poticanja većeg zapošljavanja.

4.4. Analiza ključnih gospodarskih djelatnosti

Analiza financijskih i drugih pokazatelja općine Mrkopalj, te njihova usporedba s kretanjima na razini mikroregije Gorskog kotara i Primorsko-goranske županije u razdoblju promatranja,

¹⁴ Relativno veća stopa aktivnosti kod općine Mrkopalj u odnosu na ostale usporedne jedinice prvenstveno je posljedica različitog intenziteta u smanjenju ekonomski aktivnog stanovništva i radnog kontingenta te se u tom smislu ne može tumačiti u pozitivnom svjetlu.

ukazuje na relativno povoljnije stanje lokalnog poduzetničkog sektora (cf. tablica 4.10.). Posebno se u pozitivnom smislu ističu:

- Značajno povećanje broja zaposlenih i rast broja poduzetnika;
- Rast proizvodnosti rada
- Rast investicija u novu dugotrajnu imovinu;
- Povećanje prosječne mjesečne neto plaće.

Tablica 4.10. Usporedba kretanja odabranih pokazatelja poslovanja općine Mrkopalj, Gorskog kotara i Primorsko-goranske županije za razdoblje 2008. – 2014. (postotne promjene)

Opis	Postotna promjena 2014./2008. (%)		
	Općina Mrkopalj	Gorski kotar	PGŽ
Broj poduzetnika	9,09	3,17	11,32
Broj zaposlenih	235,48	-21,32	-12,34
Ukupni prihodi	286,12	-21,82	-16,93
Ukupni rashodi	311,84	-21,05	-18,11
Dobit prije oporezivanja	-47,51	18,07	-4,49
Gubitak prije oporezivanja	1.338,40	42,61	-27,95
Proizvodnost rada	15,09	-0,63	-5,24
Investicije u novu dugotrajnu imovinu	99,72	-53,53	-24,33
Prosječne mjesečne neto plaće	44,03	7,08	8,63

Izvor: Priredili autori na osnovi kumulativnih godišnjih financijskih izvještaja FINA-e.

Prema većini sagledanih pokazatelja može se zaključiti da su prerađivačka industrija (C) i djelatnost prijevoza i skladištenja (H) najznačajnije djelatnosti u poduzetničkom sektoru općine Mrkopalj.

S obzirom na vrlo visok rast prihoda u odnosu na 2008. godinu (cf. tablica 4.11.), udio djelatnosti C u ukupnim prihodima mrkopaljskog poduzetničkog sektora iznosio je 2014. godine 89,4%. Pritom je u djelatnosti C iste godine bilo koncentrirano i 80,8% popunjenih radnih mjesta. Krajem promatranog razdoblja prerađivački sektor ostvario je dobit prije oporezivanja od simboličkih 4.582 kuna ali i značajne gubitke, u iznosu od 2,1 milijuna kuna, što je rezultiralo

negativnim konsolidiranim financijskim rezultatom od 2,1 milijuna kuna odnosno 85,4% konsolidiranog gubitka mrkopaljskih poduzetnika. Također, prerađivačka industrija je u 2014. godini ostvarila vrijednost izvoza od 28,2 milijuna kuna, što je 100% udjela u ukupnim prihodima od izvoza u općini Mrkopalj te je s vrijednošću od 818,2 tisuće kuna participirala s udjelom od 90,69% u vrijednosti ukupnog uvoza Općine. S obzirom na stanje prihoda od izvoza i rashoda od uvoza, krajem promatranog razdoblja ostvaren je pozitivan trgovinski saldo djelatnosti od 27,4 milijuna kuna.

Sektor prerađivačke industrije 2014. je godine bio drugi najveći generator investicija u lokalnom poduzetništvu, nakon djelatnosti I. Investicije u novu dugotrajnu imovinu iznosile su 1,9 milijuna kuna, što predstavlja rast od 13,3% u odnosu na 2008. godinu. U istom su razdoblju prosječne plaće na razini djelatnosti zabilježile povećanje od 29,49% te su 2014. godine bile za 2,10% više u odnosu na prosječnu neto plaću u mrkopaljskom poduzetničkom sektoru (cf. tablica 4.11.).

Tablica 4.11. Odabrani pokazatelji djelatnosti prerađivačke industrije (C)

Opis	2008.	2014.	Indeks 2014./2008.
Broj poduzetnika	3	2	66,67
Broj zaposlenih	4	84	2.100,00
Udio djelatnosti u ukupnoj zaposlenosti	12,90%	80,77%	625,96
Ukupni prihodi	366.244	37.692.546	10.291,65
Ukupni rashodi	524.390	39.788.864	7.587,65
Dobit razdoblja	101	4.582	4.536,63
Gubitak razdoblja	158.247	2.100.900	1.327,61
Konsolidirani financijski rezultat	-158.146	-2.096.318	1.325,56
Uvoz (rashod)	0	818.181	-
Udio u ukupnom uvozu	-	90,69%	-
Izvoz (prihod)	0	28.179.996	-
Udio u ukupnom izvozu	-	100,00%	-
Trgovinski saldo (izvoz minus uvoz)	0	27.361.815	-
Investicije u novu dugotrajnu imovinu (po zaposlenom)	417.551	22.520	5,39
Prosječne mjesečne neto plaće	2.957	3.829	129,49

Izvor: Priredili autori na osnovi godišnjih kumulativnih financijskih izvještaja FINA-e.

Druga značajna djelatnost lokalnog gospodarstva je već spomenuta djelatnost *prijevoza i skladištenja (H)*, koja je 2014. godine sudjelovala s udjelima od 4,92% u ukupnim prihodima, 4,79% u ukupnim rashodima, 2,25% u kumulativnom gubitku prije oporezivanja te je zapošljavala 3,85% ukupno zaposlenih. 2014. godine djelatnost je ostvarila negativni financijski rezultat u iznosu od 55,4 tisuće kuna.

Osim prijevoza i skladištenja, u promatranom razdoblju svoj je značaj zadržala i djelatnost *opskrbe vodom; uklanjanja otpadnih voda, gospodarenja otpadom te djelatnosti sanacije okoliša (E)* koja je 2014. godine zapošljavala 5,77% ukupno zaposlenih u lokalnom poduzetništvu te je sudjelovala sa 1,84% udjela u ukupnim prihodima, 2,09% udjela u ukupnim rashodima te značajnih 6,36% udjela u gubitku prije oporezivanja. Na razini djelatnosti 2014. godine ostvaren je negativni konsolidirani financijski rezultat prije oporezivanja od 156,4 tisuće kuna.

5. ANALIZA FISKALNIH KRETANJA OPĆINE MRKOPALJ

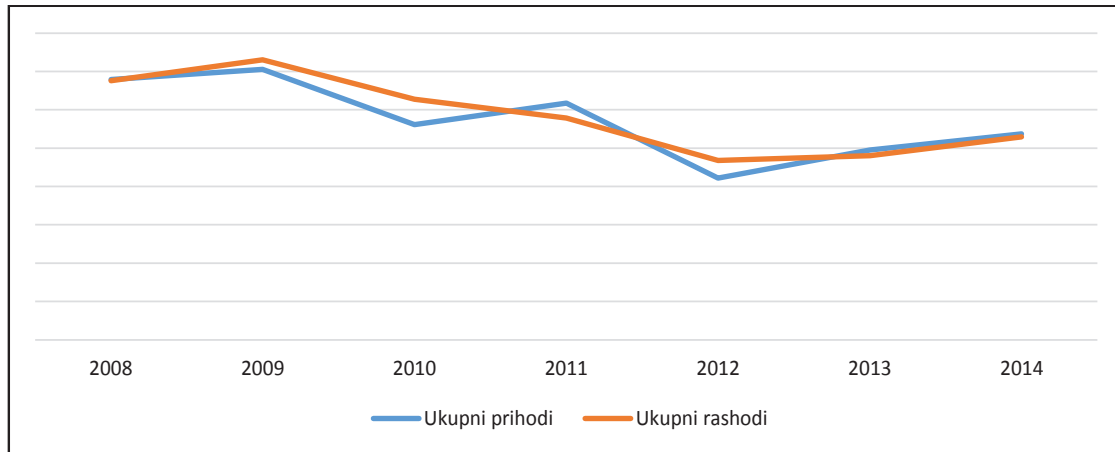
Analiza fiskalnog stanja te kretanja proračunskih prihoda i rashoda svake lokalne samouprave izuzetno je važna u pogledu ocjene realnosti izvršenja postavljenih razvojnih ciljeva u okviru strategije ekonomskog razvoja. S obzirom na rastuće potrebe lokalne zajednice u širem smislu, ali i stalnim promjenama strukture potražnje za lokalnim javnim dobrima i uslugama, proračuni lokalnih samouprava gotovo uvijek su ograničavajući čimbenik. Pogotovo kada je riječ o kapitalnim ulaganjima. Naime, financiranje lokalnih javnih investicija kao temelja pružanja lokalnih javnih dobara i usluga ovisi u prvom redu o mogućnosti korištenja dugoročnih izvora financiranja. Financiranje lokalnih kapitalnih dobara ograničeno je prije svega regulatornim okvirom (Zakonom o proračunu (NN 87/08 i 136/12)) te godišnjim zakonima o izvršenju proračuna te drugim zakonskim te ostalim propisima). Pored toga, općini Mrkopalj svakako ne idu u prilog ni promjene regulatornog okvira koji stupaju na snagu početkom 2015. godine. Naime, Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14) koji je stupio na snagu početkom 2015. godine te izmjene Zakona o brdsko-planinskim područjima (NN 12/02, 32/02, 117/03, 42/05, 90/05, 80/08, 148/13, 147/14) stavljaju izvan snage brojne olakšice koje su bile predviđene pogotovo za lokalne samouprave sa statusom brdsko-planinskog područja. Uvodi se jedinstvena kategorizaciju potpomognutih područja temeljem kriterija indeksa razvijenosti, na temelju koje će se dodjeljivati zajednički porezni prihodi i pomoći iz središnjeg državnog proračuna. S obzirom na navedenu regulativu, općina Mrkopalj klasificirana je u treću razvojnu kategoriju. Na kraju, dodatna ograničenja kriju se u gospodarskom stanju lokalne zajednice koja determinira i proračunske mogućnosti kao i sama struktura lokalnih proračunskih prihoda i rashoda.

5.1. Analiza kretanja proračunskih prihoda i rashoda

Negativna demografska kretanja kao i stanje u okviru realnog gospodarstva tijekom promatranog razdoblja od 2008. do 2014. godine svakako su imala utjecaj na fiskalna kretanja i krajnju proračunsku poziciju općine Mrkopalj. Negativna gospodarska kretanja u okviru nacionalne ekonomije imala su negativan utjecaj na fiskalnu poziciju gradova i općina u Republici Hrvatskoj, pa tako i na općinu Mrkopalj. Stoga i ne iznenađuje pad volumena prihoda i rashoda općinskog proračuna u promatranom razdoblju koji je karakterističan za takva ciklična

kolebanja. Na grafikonu 5.1. može se uočiti pad prihoda i rashoda 2014. godine u odnosu na 2008. godinu, iako su prihodi i rashodi dotakli najnižu razinu u 2012. godine te nakon toga polako počinju rasti. Ipak, važno je napomenuti, kada je riječ o gospodarstvu, općinu Mrkopalj u odnosu na promatrano razdoblje karakteriziraju manje negativni procesi u odnosu na ostale lokalne samouprave Gorskog kotra te Županije. Takva dinamika detaljno je prikazana u prethodno izvršenoj analizi gospodarskih pokazatelja. Da su osnovni gospodarski pokazatelji te kretanje zaposlenosti bili na razini kretanja kao u ostalim lokalnim samoupravama i prihodi proračuna bi bili značajno niži. U svakom slučaju činjenica je da se od 2008. godine ugasio značajan broj radnih mjesta što je u velikoj mjeri smanjilo i prihode proračuna (pogotovo kroz prihode od prireza i poreza na dohodak).

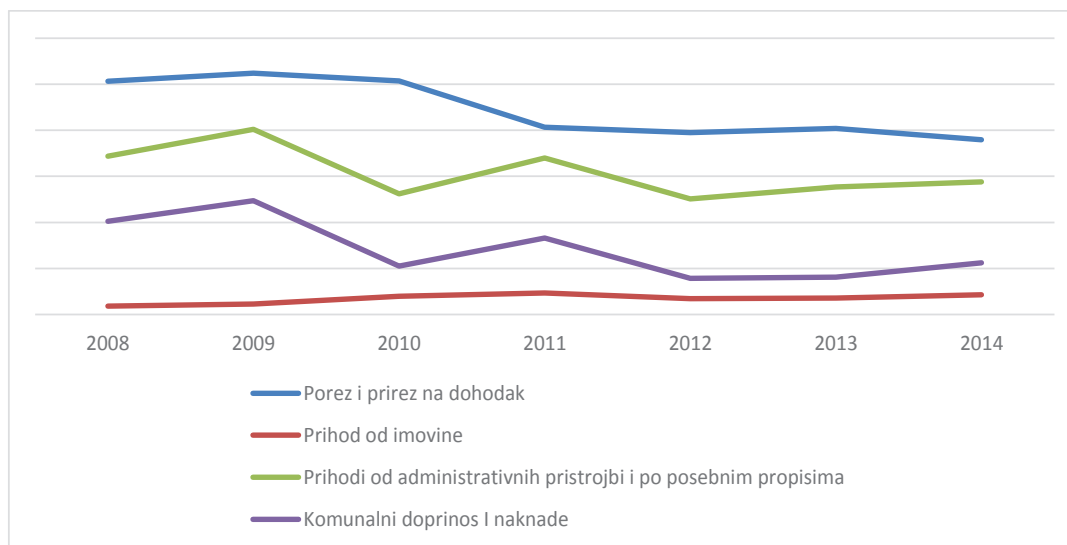
Promatrajući općinu Mrkopalj u promatranom razdoblju vidljiva su razdoblja deficitnog financiranja, ali i razdoblja kada su ostvarivani proračunski viškovi. Međutim, kao i u ostalim lokalnim jedinicama (ali i državi u cjelini) može se uočiti da ne postoji stabilizacijsko djelovanje proračuna već se, nažalost, proračun uvijek kreće ciklički, odnosno prati gospodarski ciklus. Tako postavljen sustav produbljuje djelovanje gospodarske krize na svim razinama. Također, i u dobrim vremenima, zbog obilja prihoda, postoji opasnost pokretanja investicijskog ciklusa koji kasnije, u vrijeme recesije, izaziva povećana opterećenja za sustav putem tekuće potrošnje jer su povećani izdaci za održavanje izgrađenih kapitalnih objekata.

Grafikon 5.1. Cikličko kretanje prihoda i rashoda (u mln. HRK)

Izvor: Obrada autora prema podacima Ministarstva financija.

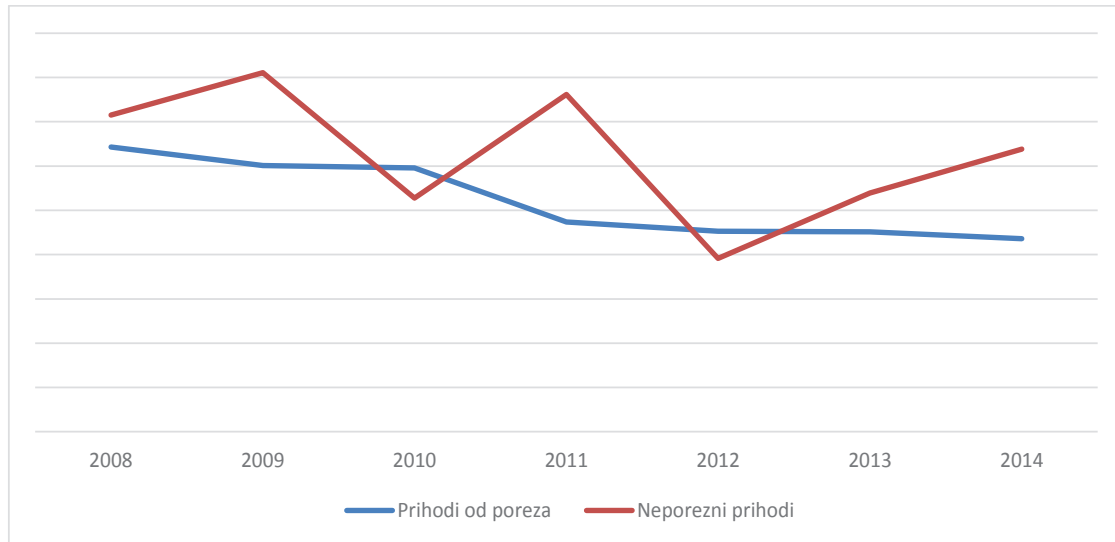
Kada je riječ o najvažnijim kategorijama strukture prihoda (cf: tablica 5.1. i 5.2.) može se uočiti da općina Mrkopalj u kontekstu svoje fiskalne strukture ne odudara u odnosu na ostale lokalne jedinice. Naime, u prosjeku je struktura financiranja proračunske potrošnje lokalnih jedinica obilježena visokim udjelom poreza i prireza na dohodak.

Grafikon 5.2 prikazuje odnose najvažnijih kategorija prihoda. Tijekom cijelom promatranom razdoblju prihod poreza i prireza na dohodak bio je najznačajnija kategorija proračunskih prihoda, zatim ga slijede prihodi od administrativnih pristojbi i po posebnim propisima, pa komunalni doprinosi. Najmanje značajna kategorija su prihodi od imovine. Također se može uočiti kako se struktura prikazanih proračunskih prihoda u vremenu nije bitnije mijenjala.

Grafikon 5.2. Kretanje važnijih kategorija proračunskih prihoda (u mln. HRK)

Izvor: Obrada autora prema podacima Ministarstva financija.

Neporezni prihodi su u većini promatranog razdoblja dominantan izvor u okviru strukture prihoda proračuna, s time da ih obilježavaju značajne oscilacije, dok su prihodi od poreza u laganom opadanju, kao što prikazuje grafikon 5.3. Neporezni prihodi imaju najznačajniji utjecaj na kretanje ukupnih prihoda općine Mrkopalj. Dominacija poreznih prihoda nad neporeznim prihodima ostvarena je u razdoblju između 2009.-2010. godine i još značajnija dominacija između 2011.-2012. godine, kada su neporezni prihodi bilježili smanjenje. Oscilacije neporeznih prihoda uzrokovane su oscilacijama prihoda od administrativnih pristojbi i po posebnim propisima te prihoda kao pomoći od inozemstva i subjekata unutar opće države (potpore i donacije). Navedene vrste neporeznih prihoda u promatranom razdoblju bilježe isti trend kretanja.

Grafikon 5.3. Kretanje poreznih i neporeznih proračunskih prihoda (u mln. HRK)

Izvor: Obrada autora prema podacima Ministarstva financija.

Tablice 5.1 i 5.2 osim već spomenutih činjenica prikazuju kako kapitalni prihodi bilježe značajno smanjenje svog udjela u ukupnim prihodima u promatranom razdoblju tj. sa udjelom od 13,40% u 2008. godini padaju na udio od samo 0,18% u 2014. godini. Suprotan trend zabilježen je kod potpora, gdje je u promatranom razdoblju zabilježen konstantan rast udjela, s iznimkom u 2012. godini, te se udio potpora u ukupnim prihodima udvostručio od 12,64% u 2008. godini na 28,45% u 2014. godini. Može se zamijetiti da unatoč takvom povećanju potpora, ukupni prihodi proračuna bilježe kontinuirani pad. Stoga se, s obzirom na navedene zakonske izmjene, može očekivati značajnije smanjenje potpora središnje države, a posljedično još značajnije smanjenje prihoda proračuna.

Tablica 5.1. Kretanje važnijih kategorija prihoda u razdoblju 2008.-2014. godine (u mln. HRK)

OPIS	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Ukupni prihodi i primici	6,79	7,06	5,62	6,18	4,22	4,95	5,37
Ukupni prihodi	6,79	7,06	5,62	6,18	4,22	4,95	5,37
Prihodi od poreza	3,21	3,00	2,98	2,37	2,26	2,26	2,18
Zajednički porezi	3,11	2,89	2,88	2,27	2,16	2,17	2,08
Vlastiti porezi	0,11	0,12	0,10	0,10	0,10	0,09	0,10
Neporezni prihodi	3,58	4,05	2,64	3,81	1,96	2,70	3,19
Kapitalni prihodi	0,91	0,83	0,22	0,65	0,02	0,01	0,01
Potpore	0,86	1,02	0,91	1,22	0,51	1,12	1,53
Primici od financijske imovine i zaduživanja	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Izvor: Obrada autora prema podacima Ministarstva financija.

Tablica 5.2. Struktura važnijih kategorija prihoda u razdoblju 2008.-2014. godine (u postotku, %)

OPIS	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Ukupni prihodi	100	100	100	100	100	100	100
Prihodi od poreza	47,33	42,57	53,02	38,36	53,65	45,56	40,59
Zajednički porezi	45,78	40,93	51,29	36,72	51,22	43,71	38,79
Vlastiti porezi	1,55	1,64	1,73	1,63	2,44	1,85	1,80
Neporezni prihodi	52,67	57,43	46,98	61,64	46,35	54,44	59,41
Kapitalni prihodi	13,40	11,81	3,84	10,54	0,50	0,19	0,18
Potpore	12,64	14,40	16,24	19,79	12,06	22,69	28,45

Izvor: Obrada autora prema podacima Ministarstva financija.

Tablice 5.3. i 5.4. prikazuju značajniji doprinos zajedničkih poreza u strukturi poreznih prihoda, u odnosu na doprinos vlastitih poreza od 95,56% u 2014. godini. Međutim, također je vidljiv negativan trend u relativnom smislu. Nizak udio vlastitih prihoda ističe nisku razinu fiskalne autonomije. U relativnom smislu se udio vlastitih poreza u poreznim prihodima u cjelokupnom razdoblju povećavao te 2014. godine iznosi 4,44%, u odnosu na 3,27% u 2008. godini. Iz toga se može zaključiti kako fiskalna autonomija općine Mrkopalj bilježe svoje povećanje.

Značajniji zajednički porez svakako je porez i prirez poreza na dohodak s udjelom od 90,98% u zajedničkim poreznim prihodima, te je njegovo smanjenje dovelo i do smanjenja zajedničkih poreznih prihoda. Ali zbog dominacije u strukturi poreznih prihoda i pada prihoda od poreza i pririza na dohodak dolazi i do ukupnog smanjenja poreznih prihoda u promatranom razdoblju. Drugi izvor zajedničkih poreznih prihoda je porez na promet nekretninama koji također u promatranom razdoblju bilježi smanjenje ali se posljednjoj promatranoj godini on lagano oporavlja i ostvaruje rast od 34,73%.

Tablica 5.3. Kretanje poreznih prihoda u razdoblju 2008.-2014. godine (u mln. HRK)

OPIS	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Porezni prihodi	3,21	3,00	2,98	2,37	2,26	2,26	2,18
Zajednički porezi	3,11	2,89	2,88	2,27	2,16	2,17	2,08
Porez i prirez na dohodak	2,53	2,62	2,54	2,03	1,97	2,02	1,90
Porez na dobit	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Porez na promet nekretninama	0,58	0,27	0,34	0,24	0,19	0,14	0,19
Vlastiti porezi	0,11	0,12	0,10	0,10	0,10	0,09	0,10

Izvor: Obrada autora prema podacima Ministarstva financija.

Tablica 5.4. Struktura poreznih prihoda u razdoblju 2008.-2014. godine (u postotku, %)

OPIS	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Porezni prihodi	100	100	100	100	100	100	100
Zajednički porezi	96,73	96,16	96,73	95,74	95,46	95,94	95,56
Porez i prirez na dohodak	78,82	87,18	85,17	85,77	87,17	89,54	86,94
Porez na dobit	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Porez na promet nekretninama	17,91	8,98	11,56	9,97	8,29	6,40	8,62
Vlastiti porezi	3,27	3,84	3,27	4,26	4,54	4,06	4,44

Izvor: Obrada autora prema podacima Ministarstva financija.

Rashodi proračuna analizirani su u okviru ekonomske i funkcionalne klasifikacije proračuna. Tablica 5.5. i 5.6. prikazuju najvažnije stavke ekonomske klasifikacije proračuna. U promatranom razdoblju uočava se nekoliko zanimljivih tendencija. Najznačajnije kategorije

rashoda u razdoblju od 2008. godine do 2014. godine su materijalni rashodi i ostali rashodi (tekuće i kapitalne donacije, kazne, penali i nadoknade štete). Do 2012. godine materijalni rashodi zauzimali su najveći udio ukupnih rashoda (36,69%), a 2013. godine vodeći udio zauzimaju ostali rashodi (41,49%) zbog porasta tekućih donacija za 3,8% (ili 5,5 milijuna kuna u apsolutnom iznosu). Ostali rashodi i materijalni rashodi u 2014. godini činili su 63,85% ukupnih rashoda. Vidljiva je visoka ovisnost proračuna o materijalnim rashodima, pogotovo uslugama tekućeg te investicijskog održavanja. Međutim, za razliku od prakse u usporedivim lokalnim samoupravama, Općina relativno stabilno održava navedene rashode.

Dodatno je zanimljivo uočiti kretanje rashoda za nabavu nefinancijske imovine. Može se vidjeti izrazito opadanje investicijskih aktivnosti tijekom cijelog promatranog razdoblja. Od 2008. godine do 2013. godine investicijska aktivnost smanjena je za 63,26%. Jedini i značajan investicijski ciklus primjetan je tek 2014. godine, kada su se investicijske aktivnosti povećale za 0,6 milijuna kuna. Međutim, ovakva negativna kretanja ove kategorije rashoda upućuje na loše proračunske politike u dužem i srednjem roku, pogotovo u kontekstu plana razvojnih programa. Stabilnost investicijskog ciklusa u vremenu je izrazito važna i s aspekta proračunskog procesa te upravljanja (donošenje kvalitetnih odluka, likvidnost), ali i lokalnog gospodarstva (stabilnost poslovanja). Kao pomoć lokalnom gospodarstvu mogu se uzeti u obzir i subvencije koje Općina dodjeljuje trgovačkim društvima u javnom sektoru, makar se njihov udio u ukupnim rashodima u promatranom razdoblju smanjuje.

Najveći doprinos povećanju rashoda od 2012. do 2014. godine, prema analiziranim kretanjima pojedinih kategorijama rashoda dali su ostali rashodi i rashodi za nabavu nefinancijske imovine.

Tablica 5.5. Kretanje važnijih kategorija rashoda po ekonomskoj klasifikaciji javnih rashoda u razdoblju 2008.-2014. godine (u mln. HRK)

OPIS	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Rashodi za zaposlene	0,81	0,90	0,85	0,84	0,82	0,79	0,80
Materijalni rashodi	1,95	2,15	2,25	1,95	1,72	1,58	1,58
Financijski rashodi	0,02	0,02	0,02	0,07	0,03	0,03	0,03
Subvencije	0,81	0,48	0,40	0,50	0,28	0,19	0,25
Pomoći	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00
Naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade	0,18	0,19	0,30	0,23	0,23	0,18	0,17
Ostali rashodi	1,19	1,97	1,98	1,64	1,45	1,99	1,80
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	1,79	1,60	0,48	0,55	0,16	0,03	0,66
Ukupni rashodi	6,76	7,30	6,28	5,78	4,68	4,80	5,30

Izvor: Obrada autora prema podacima Ministarstva financija.

Tablica 5.6. Struktura važnijih kategorija rashoda po ekonomskoj klasifikaciji javnih rashoda u razdoblju 2002.-2011. godine (u postotku, %)

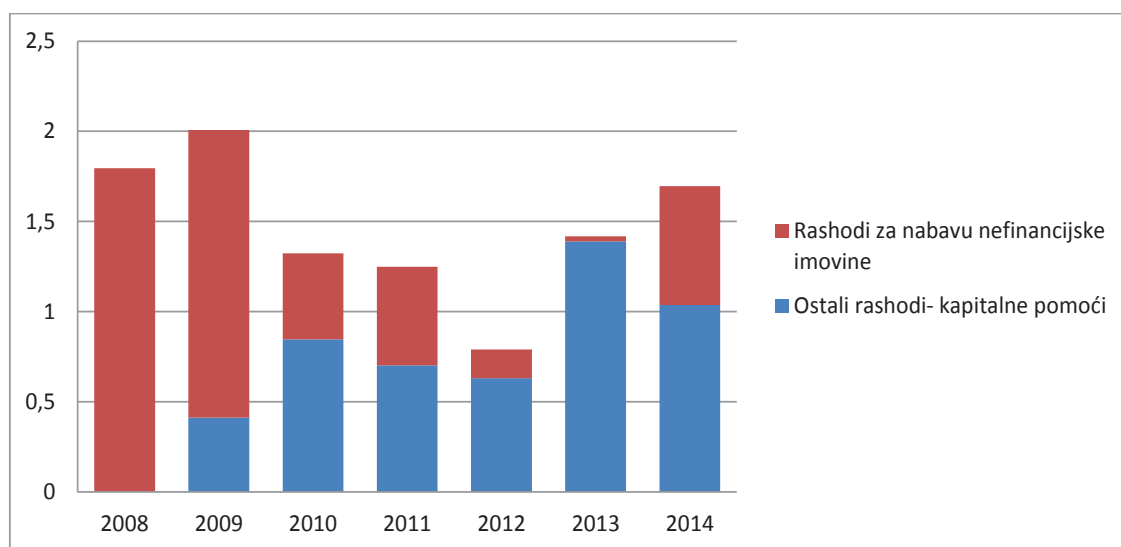
OPIS	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Rashodi za zaposlene	12,02	12,26	13,52	14,47	17,42	16,39	15,10
Materijalni rashodi	28,84	29,47	35,78	33,75	36,69	32,92	29,83
Financijski rashodi	0,33	0,31	0,35	1,28	0,56	0,72	0,65
Subvencije	12,03	6,52	6,35	8,65	5,88	4,00	4,64
Pomoći	0,03	0,03	0,03	0,04	0,22	0,17	0,04
Naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade	2,65	2,63	4,77	4,02	4,86	3,76	3,27
Ostali rashodi	17,55	26,93	31,57	28,36	31,00	41,49	34,03
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	26,55	21,84	7,62	9,43	3,37	0,56	12,45
Ukupni rashodi	100	100	100	100	100	100	100

Izvor: Obrada autora prema podacima Ministarstva financija.

Značajan dio investicijskih aktivnosti odvijao se putem trgovačkih društava u vlasništvu Grada i to putem kapitalnih pomoći namijenjenih izgradnji komunalne infrastrukture (tablica 5.7.).

Posljednjih godina promatranog razdoblja dominira kapitalna pomoć od strane Općine u pokretanju kapitalnih investicija, dok su do 2009. godine dominirali rashodi za nabavu nefinancijske imovine. Najviše kapitalnih ulaganja ostvareno je u 2009. godini, a novi značajniji investicijski ciklus započeo je nakon 2012. godine te je 2013. godine ostvaren najviši iznos kapitalne pomoći. 2012. godine su se značajnije osjetile posljedice ekonomske krize, a vjerojatno su korišteni i novi izvori financiranja. U 2012. godini je najmanje proračunskih sredstava uloženo u kapitalne projekte što se sigurno negativno odrazilo i na lokalno gospodarstvo i zaposlenost.

Grafikon 5.4. Kretanja kapitalnih ulaganja Općine od 2008. godine (mil. HRK)

Izvor: Obrada autora prema podacima Ministarstva financija.

Nakon najniže razine kapitalnih ulaganja u tijeku promatranog razdoblja započinje novi ciklus kapitalnih ulaganja te su 2014. godine kapitalna ulaganja skoro su dosegli razinu kapitalnih ulaganja od 2008. godine.

Tablica 5.7. Kretanje investicijskih aktivnosti u razdoblju 2008.-2014. godine (u mil HRK)

OPIS	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Ostali rashodi- kapitalne pomoći	0,00	0,41	0,85	0,70	0,63	1,39	1,04
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	1,79	1,60	0,48	0,55	0,16	0,03	0,66
Ukupni rashodi za investicije	1,79	2,01	1,32	1,25	0,79	1,42	1,70

Izvor: Obrada autora prema podacima Ministarstva financija.

Kada je riječ o funkcionalnoj klasifikaciji rashoda može uočiti ista tendencija kretanja rashoda kao i u slučaju ekonomske klasifikacije. Najvažnija kategorija rashoda su ekonomski poslovi te su kod te kategorije uočena nestalnost proračunske potrošnje. Nestalnost proračunske potrošnje zabilježena je i kod kategorija rashoda za rekreacija, kultura i religija, kao i kod usluge unapređenja stanovanja i zajednice. Rashodi za rekreaciju, kulturu i religiju, kao i rashodi za unapređenje stanovanja i zajednice prvenstveno su usmjereni za dodatno podizanje životnog standarda života lokalnog stanovništva, te mogu imati utjecaj na migracije stanovnika, natalitet, ekonomske aktivnosti i opće zadovoljstvo stanovništva radom jedinice lokalne samouprave. Od 2011. godine zbog smanjenja dviju zadnjih spomenutih kategorija rashoda, drugi najvažniji rashod postaje rashod za opće javne usluge koji u promatranom razdoblju bilježi relativnu stagnaciju, tj. nema izraženijih oscilacija. Rashode za opće javne usluge su činili rashodi za izvršna i zakonodavna tijela te su tu obuhvaćeni i rashodi za opće usluge, dok na primjer općina Mrkopalj ne izdvaja sredstva za istraživanje i razvoj. U 2014. godini rashodi za rekreaciju, kulturu i religiju dostižu rashode za opće javne usluge, te svojim rastom utječu na kretanje, tj. na povećanje ukupnih rashoda (cf. tablica 5.8.).

Rashodi vezani za Ekonomske poslove većinom se odnose na opće poslove vezane uz rad te na cestovni promet u 2008. godini, dok u 2014. godini najveći dio rashoda odnosi se najvećim dijelom na turizam, a zatim na opće poslove vezane uz rad. To upućuje na pokušaj jačanja tercijarnog i kvartarnog sektora, možda kao budućeg temelja gospodarskog razvoja.

Općina Mrkopalj u svojoj brizi za okoliš najviše rashoda usmjerava na gospodarenje otpadnim vodama, dok za gospodarenje otpadom postepeno kroz promatrano razdoblje smanjuje rashode. Kako bi poboljšala uvjete stanovanja i život zajednice u 2014. godini najveće rashode izdvaja za uličnu rasvjetu i za razvoj stanovanja, dok je u 2010. godini najviše sredstava izdvajala za opskrbu vodom. Općina ne bilježe rashode u unapređenje školstva, obrazovanja i naobrazbe, ali

važno joj je poticanje kulture i športskih aktivnosti. Iako je Općina povećala rashode za socijalnu zaštitu, smanjila je rashode za pomoć obitelji i djeci.

Tablica 5.8. Kretanje važnijih kategorija rashoda po funkcionalnoj klasifikaciji javnih rashoda u razdoblju 2008.-2014. godine (u mln. HRK)

OPIS	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Opće javne usluge	1,09	1,29	1,03	0,97	1,02	0,98	0,89
Javni red i sigurnost	0,34	0,41	0,31	0,26	0,23	0,20	0,24
Ekonomski poslovi	2,49	1,82	2,13	1,66	1,38	2,03	1,83
Zaštita okoliša	0,19	0,15	0,11	0,82	0,60	0,35	0,33
Usluge unapređenja stanovanja i zajednice	1,72	1,36	1,46	1,02	0,54	0,56	0,63
Zdravstvo	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00
Rekreacija, kultura i religija	0,49	1,78	0,63	0,54	0,43	0,28	0,87
Obrazovanje	0,28	0,28	0,25	0,23	0,25	0,22	0,21
Socijalna zaštita	0,17	0,22	0,36	0,27	0,23	0,18	0,28
UKUPNO RASHODI	6,76	7,30	6,28	5,78	4,68	4,80	5,30

Izvor: Obrada autora prema podacima Ministarstva financija.

Tablica 5.9. Kretanje važnijih kategorija rashoda po funkcionalnoj klasifikaciji javnih rashoda u razdoblju 2008.-2014. godine (u postotku, %)

OPIS	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Opće javne usluge	16,14	17,63	16,38	16,85	21,76	20,49	16,80
Javni red i sigurnost	5,03	5,68	4,94	4,55	4,87	4,08	4,61
Ekonomski poslovi	36,80	24,88	33,87	28,72	29,48	42,25	34,59
Zaštita okoliša	2,80	2,03	1,75	14,11	12,74	7,19	6,22
Usluge unapređenja stanovanja i zajednice	25,39	18,61	23,33	17,64	11,62	11,73	11,97
Zdravstvo	0,06	0,04	0,00	0,19	0,00	0,00	0,00
Rekreacija, kultura i religija	7,20	24,37	10,05	9,26	9,26	5,83	16,42
Obrazovanje	4,10	3,79	3,91	4,06	5,31	4,68	4,04
Socijalna zaštita	2,49	2,98	5,77	4,63	4,95	3,76	5,36
UKUPNO RASHODI	100	100	100	100	100	100	100

Izvor: Obrada autora prema podacima Ministarstva financija.

Uspoređujući općinu Mrkopalj sa mikroregijom Gorski kotar ili drugim gradovima i općinama u Primorsko-goranskoj županiji u 2014. godini možemo uočiti kako ima istu strukturu prihoda kao i Gorski kotar te drugi gradovi i općine u Primorsko-goranskoj županiji. U većini kategorija prihoda zaostaje od prosjeka Gorskog kotara, ali i ostalih gradova i općina, jedino ima veći udio neporeznih prihoda i potpora.

Struktura poreznih prihoda ista je kao kod Gorskog kotara i JLS PGŽ-a te dominiraju zajednički porezi čiji je udio veći nego kod spomenute mikroregije i JLS-a, a udio vlastitih poreza je ispodprosječan. U nedostatku dostatnih sredstava iz vlastitih izvora, opravdana je veća potreba za potporama i neporeznim prihodima. Prihodi od poreza i prireza na dohodak također je dominantan izvor prihoda iz zajedničkih poreza, ali je njegov udio manji od prosjeka Gorskog kotara i veći od prosjeka ostalih općina PGŽ-a. Zanimljivo je istaknuti da je prihod od poreza na promet nekretninama manji od prosjeka ostalih općina PGŽ-a.

Najvažnija kategorija rashoda prema ekonomskoj klasifikaciji u Gorskom kotaru, kao i JLS PGŽ-e su materijalni rashodi, što znači da općina Mrkopalj ima drugačiju strukturu rashoda. Važno je napomenuti da je druga najvažnija kategorija rashoda u ostalim općinama PGŽ-e rashodi za nabavu nefinancijske imovine, dok općina Mrkopalj bitno zaostaje za njima sa svojim udjelom. Općina Mrkopalj bilježi iznadprosječne rashode za subvencije koje pruža trgovačkim društvima u javnom sektoru. U investicijskim aktivnostima bitno zaostaje za svim uspoređenim jedinicama, nešto je to zaostajanje izraženije u odnosu na JLS PGŽ-a, a manje u odnosu na Gorski kotar.

Struktura rashoda prema funkcionalnoj klasifikaciji općine Mrkopalj također se razlikuje od ostalih gradova i općina na području PGŽ-e te je kod Mrkoplja specifična ta dominacija rashoda ekonomskih poslova, dok je u drugim općinama dominacija rashoda za usluge unapređenja stanovanja i zajednice ili u slučaju Gorskog kotara rashoda za opće javne usluge. Općina Mrkopalj ne bilježi rashode za zdravstvo, ali ima značajnije rashode za socijalnu zaštitu od ostalih uspoređivanih JLS na području Gorskog kotara i općina PGŽ-a. Općina Mrkopalj mnogo više je na razini prosjeka Gorskog kotara nego prosjeka općina PGŽ-e što se tiče udjela pojedinih kategorija rashoda prema funkcionalnoj klasifikaciji (cf. tablica 5.10.), ali taj trend je prisutan i kod analize rashoda po ekonomskoj klasifikaciji kao i kod analize prihode.

Tablica 5.10. Usporedba fiskalnog stanja općine Mrkopalj sa mikoregijom Gorski kotar, te sumom gradova općina, sumom gradova te sumom općina u 2014. godini

2014. godina	Mrkopalj	Gorski kotar	Suma gradova i općina	Suma gradova	Suma općina
Struktura važnijih kategorija prihoda u 2014. godini (u postotku, %)					
Ukupni prihodi	100	100	100	100	100
Prihodi od poreza	40,59	45,90	48,96	49,69	46,94
Zajednički porezi	38,79	43,22	45,05	45,96	42,53
Vlastiti porezi	1,80	2,48	3,88	3,71	4,36
Neporezni prihodi	59,41	54,10	51,04	50,31	53,06
Kapitalni prihodi	0,18	0,71	4,28	4,57	3,46
Potpore	28,45	25,74	7,79	6,49	11,39
Struktura poreznih prihoda u 2014. godini (u postotku, %)					
Ukupni prihodi	100	100	100	100	100
Zajednički porezi	95,56	94,16	92,02	92,50	90,62
Porez i prizrez na dohodak	86,94	89,02	83,98	85,50	79,53
Porez na dobit	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Porez na promet nekretninama	8,62	5,14	8,04	7,00	11,09
Vlastiti porezi	4,44	5,39	7,93	7,47	9,28
Struktura važnijih kategorija rashoda po ekonomskoj klasifikaciji javnih rashoda u 2014. godini (u postotku, %)					
Rashodi za zaposlene	15,10	16,76	22,78	26,94	11,60
Materijalni rashodi	29,83	30,61	33,04	33,71	31,23
Financijski rashodi	0,65	1,24	2,70	2,79	2,47
Subvencije	4,64	1,53	3,31	3,37	3,17
Pomoći	0,04	1,72	1,55	0,57	4,19
Naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade	3,27	2,86	5,39	4,66	7,37
Ostali rashodi	34,03	20,26	14,85	15,69	12,59
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	12,45	25,02	16,37	12,27	27,37
Ukupni rashodi	100	100	100	100	100
Kretanje investicijskih aktivnosti u 2014. godini					
Ostali rashodi- kapitalne pomoći	1.037.072	6.538.995	91.627.996	74.321.199	17.306.797
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	659.400	26.456.410	264.994.160	144.820.951	120.173.209
Ukupni rashodi za investicije	1.696.472	32.995.405	356.622.156	219.142.150	137.480.006
Kretanje važnijih kategorija rashoda po funkcionalnoj klasifikaciji javnih rashoda u 2014. godini (u postotku, %)					
Opće javne usluge	16,80	24,08	19,74	20,42	17,91
Javni red i sigurnost	4,61	5,19	4,13	4,64	2,78
Ekonomski poslovi	34,59	19,30	14,58	14,11	15,86

Zaštita okoliša	6,22	5,24	6,75	6,04	8,66
Usluge unapređenja stanovanja i zajednice	11,97	20,06	19,47	16,56	27,29
Zdravstvo	0,00	0,29	1,02	0,98	1,14
Rekreacija, kultura i religija	16,42	15,21	16,43	19,19	9,02
Obrazovanje	4,04	6,03	12,97	12,58	14,03
Socijalna zaštita	5,36	3,97	4,85	5,42	3,31
UKUPNO RASHODI	100	100	100	100	100

Izvor: Obrada autora prema podacima Ministarstva financija.

5.2. Investicijski potencijal proračuna te fiskalni rizici

Zaduživanje lokalnih jedinica u Republici Hrvatskoj definirano je Zakonom o proračunu (Narodne novine, broj 87/2008) te Zakonom o izvršavanju Državnog proračuna (npr. Narodne novine, broj 140/2010 za 2011. godinu) gdje se određuju pojedinosti vezane za zaduživanje lokalnih jedinica koje mogu biti specifične za svaku pojedinu proračunsku godinu (članak 18.).

Prema Zakonu o proračunu, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave može se dugoročno zadužiti samo za investiciju koja se financira iz njezina proračuna, a koju potvrdi njezino predstavničko tijelo uz suglasnost Vlade, a na prijedlog ministra financija. Kako bi se zadužila, lokalna jedinica mora tražiti suglasnost za zaduživanje od Vlade istu odobrava (ili ne) u roku od 40 dana nakon podnošenja potpunog zahtjeva. Također, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave dužna je izvještavati Ministarstvo financija unutar proračunske godine, tromjesečno, do 10. u mjesecu za prethodno izvještajno razdoblje o otplati zajma za koji je dobila suglasnost Vlade.

Prema članku 88. istog Zakona ukupna godišnja obveza jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave može iznositi najviše do 20 posto ostvarenih prihoda u godini koja prethodi godini u kojoj se zadužuje. Pod ostvarenim proračunskim приходima podrazumijevaju se ostvareni prihodi pojedine jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave iz članka 18. točke 1. ovoga Zakona, umanjeni za prihode:

1. od domaćih i stranih pomoći i donacija,
2. iz posebnih ugovora: sufinanciranje građana za mjesnu samoupravu i

3. ostvarene s osnove dodatnih udjela u porezu na dohodak i pomoći izravnjanja za financiranje decentraliziranih funkcija.

Također, do sada godišnjim zakonima o izvršavanu državnog proračuna propisivana suglasnosti za zaduživanje jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, najviše do 2,3 posto ukupno ostvarenih prihoda poslovanja svih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. U Zakonu o izvršavanju državnog proračuna za 2015. godinu (148/14) taj iznos je povećan na 3%. Bitno je istaknuti da takvo ograničenje ne vrijedi za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave za projekte koji se sufinanciraju iz pretpripravnih programa Europske unije te jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave za projekte energetske učinkovitosti (ESCO projekte). Stoga je značajan izvor sredstava koji se do sada nije koristio u okviru gradskog proračuna zaduživanje u okviru sufinanciranja projekata EU te projekata u domeni povećanja energetske učinkovitosti.

Prema članku 88. Zakona o proračunu (NN 87/08, 136/12) ukupna godišnja obveza po osnovi zaduživanja jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave može iznositi najviše do 20% ostvarenih prihoda u godini koja prethodi godini u kojoj se zadužuje. Pored toga, jedinice lokalne samouprave mogu sklopiti i ugovor o javno-privatnom partnerstvu ako ukupan godišnji iznos svih naknada, koje javni partner na temelju svih ugovora o javno-privatnom partnerstvu plaća privatnim partnerima ne prelazi 25% ostvarenog proračunskog prihoda prethodne godine umanjenog za kapitalne prihode (prihodi od prodaje nefinancijske imovine, primici od prodaje vrijednosnih papira i primici od prodaje dionica i udjela u glavnici).

Regulatorni okvir određuje financijske mogućnosti pojedine lokalne samouprave za financiranje kapitalnih ulaganja. Takav okvir za općinu Mrkopalj pokazuje tablica u kojoj anuitet ukupnih obaveza na godišnjoj razini može iznositi oko 1,7 milijuna kuna, na temelju različitih oblika zaduženja te naknada za javno privatno partnerstvo.

S obzirom da iz Planom razvojnih programa Općine od 2014-2016. godine vidljivo da se kapitalna ulaganja kreću godišnje od oko 1,6 milijuna kuna, pretpostavljeno je da se takva ulaganja planiraju i u budućem razdoblju. Hipotetičkim primjerom izračunat je anuitet duga te naknada po osnovi javno-privatnog partnerstva ukoliko se projekti financiraju jednim ili drugim modelom financiranja. Također je pretpostavljeno da se investicije od 16 milijuna kuna u deset godina sufinanciraju sredstvima EU u relativnom udjelu od 80%. Ostvarenje

takve pretpostavke nije izgledno već je najvjerojatnije moguće očekivati razinu sufinanciranja od oko 50%, međutim primjer je ilustrativne prirode. Također, ročnost zaduživanja za kapitalne projekte lokalnih samouprava obično je 7 godina, dok je za projekte javno-privatnog partnerstva obično deset do trideset godina. Međutim, u primjeru se nastoji prikazati zakonski okvir te su ročnosti oba modela izjednačene.

Tablica 5.11: Sposobnost podmirenja dugoročnih obveza općine Mrkopalj

1	Ostvareni proračunski prihodi	5371,7
2	Ostvareni prihodi poslovanja	5362,3
3	Ostvareni prihodi od prodaje nefinancijske imovine	9,4
4	Umanjenje za ostvarene prihode	1528,2
5	Domaće i strane pomoći i donacije	1528,2
6	Posebni ugovori	0,0
7	Dodatni udjeli u porezu na dohodak te pomoći izravnjanja za financiranje decentraliziranih funkcija	0,0
8	Ostvareni proračunski prihodi nakon umanjjenja	3843,5
9	Mogući kapacitet zaduživanja (20%): (8)*20%	768,7
10	Iskorištenost kapaciteta zaduživanja (20%):anuitet po zaduženjima/(9)	41,63%
11	Mogući kapacitet naknade po ugovoru o JPPu (25%): ((8)-(3))*25%	958,5
12	Visina naknade po ugovoru o JPPu	320,0
13	Udio naknade po ugovoru o JPPu u maksimalnom kapacitetu: 11/10*100%	33,38%

Izvor: Izračun autora, podaci Ministarstva financija

Uvidom u podatke tablice može se zaključiti da se kapitalni projekti u iznosima predviđenim planom razvojnih programa mogu financirati čak i ako se iznos sufinanciranja fondovima EU smanji na realnu razinu 50-60%). Tada bi Općina došla do svog financijskog plafona.

Međutim, problem predstavlja činjenica da su ostvareni proračunski prihodi nakon umanjjenja u velikom dijelu iskorišteni za podmirenje tekućih obaveza. Također, može se uočiti relativno visok udio tekućih donacija iz proračuna te kapitalnim pomoćima trgovačkim društvima u javnom sektoru. Stoga je sufinanciranje kapitalnih projekata vrlo ograničeno. Određena skromnija sredstva mogu se pronaći u okviru realokacije proračunske potrošnje – ušteda na materijalnim troškovima te donacijama, a veći dio iskorištenjem državnih kapitalnih potpora za sufinanciranje. Naime, iz proračunskih podataka je vidljivo da su se do sada kapitalne pomoći središnje države u potpunosti koristile za kapitalne investicije, ali u okviru iste proračunske godine. Takva politika se u budućem razdoblju svakako mora promijeniti jer Općina neće biti u mogućnosti iskoristiti sredstva EU te će predviđeni razvojni projekti doći u

pitanje. U konačnici, izostanak realizacije predviđenih projekata poduprijet će osjetne negativna demografska i gospodarska kretanja.

U tom smislu svakako se mogu predložiti sljedeće preporuke:

- Poboljšati planiranje proračuna putem uravnoteženja strukture dugoročnih i kratkoročnih obaveza (kapitalnim planiranjem) – usmjeriti pažnju na cjeloživotni vijek investicije (često se zanemaruju troškovi održavanja);
- Poseban problem predstavlja ovisnost o državnim potporama te varijabilnost istih – pritisak prema središnjoj državi; potrebno je orijentirati iskorištenje državnih potpora kao izvora sufinanciranja, umjesto dosadašnje politike njihova korištenja;
- Nizak investicijski kapacitet (čak i uz sufinanciranje fondovima EU) – vidljiva je potpuna ovisnost kapitalnih ulaganja o potporama – razmotriti mogućnosti izmjene strukture proračunskih rashoda;
- Razmotriti kvalitetnije korištenje dugoročnih izvora financiranja – produžiti rok financiranja (javno-privatno partnerstvo i koncesije);
- Razmotriti administrativnu reorganizaciju lokalne samouprave kako bi se smanjili troškovi te unaprijedila efikasnost (pogotovo u smjeru iskorištenja fondova EU);
- Negativni demografski i gospodarski tijekovi zahtijevaju pojačanu aktivnost u smjeru privlačenja privatnog kapitala (iskorištenje lokalnih resursa) te usporedno jačanje lokalnih kapaciteta (obrazovanje - sredstva EU – ESF, međugranična suradnja) – osnažiti poticaje lokalnom gospodarstvu.

6. SWOT ANALIZA

Na temelju izvršene analize razvojnih čimbenika te analize gospodarstva definirane su osnovne snage i slabosti, te prilike i prijetnje općine Mrkopalj. Za prepoznavanje navedenih elemenata korištena je SWOT analiza, kao relevantna analitička metoda.

SWOT analiza općine Mrkopalj predstavlja poveznicu između dobivenih nalaza iz analize stanja te željenih razvojnih tendencija, ciljeva i prioriteta.

SWOT analiza općine Mrkopalj rezultat je partnerskog pristupa izrade ovog strateškog dokumenta. To znači da osim nalaza autora Strategije, uvažava zaključke i mišljenja Radne skupine sastavljene od predstavnika svih dionika lokalnog razvoja. Nalazi SWOT analize temelje se i na provedenim anketama među predstavnicima dionicima – gospodarstvenika, predstavnika lokalne vlasti i civilnog sektora.

Tablica 6.1. SWOT analiza općine Mrkopalj

SNAGE	SLABOSTI
Prirodne ljepote i očuvan okoliš	Depopulacija, niska stopa nataliteta, visoka stopa mortaliteta
Zaštićena područja (Bijele i Samarske stijene)	Odlazak mladog i obrazovanog stanovništva
Velika površina pod šumama i dobro razvijeno šumarstvo	Dugoročna nezaposlenost
Nezagađeno tlo	Nedostatak financijskih sredstava Općine
Planinska klima i visoka kvaliteta zraka	Nedostatak sportskih dvorana
Kvalitetan sportski potencijal kod skijaških sportova i mogućnost priprema u prirodnom okruženju	Nedostatak adekvatnih prostorija za obavljanje aktivnosti udruga i društva
Veliki potencijal za razvoj biatlonskog i skijaškog centra	Veliki broj stambenih nekretnina koje se ne koriste
Dobri preduvjeti za razvoj stočarstva	Nezainteresiranost i inertnost stanovništva
Tradicija bavljenja poljoprivredom, obradom drva, lovom i šumarstvom	Nedostatak zajedništva i suradnje
Djelovanje Poduzetničko obrtničke zadruge	Nedostatak poduzetničkog duha

Gorski kotar	
Postojeća komunalna infrastruktura	Nedostatak podrške poduzetničkim idejama
Kulturna baština, raznolikost kulture (jezika i običaja)	Nedovoljna iskorištenost poticajnih mjera (fondova, natječaja...)
	Nedovoljna iskorištenost prirodnih resursa
	Neadekvatna i nedovoljna promidžba postojeće turističke ponude
	Nizak bruto društveni proizvod po glavi stanovnika
PRILIKE	PRIJETNJE
EU fondovi	Česte izmjene zakona i sporost birokracije
Regionalni i nacionalni fondovi	Daljnja centralizacija
Financiranje MSP-a	Recesijska kretanja u nacionalnom gospodarstvu
Obnovljivi izvori energije	Nerazumijevanje problematike brdsko – planinskih područja od strane državnih institucija
Povezivanje s drugim područjima unutar EU koja imaju slične probleme, učenje na primjerima dobre prakse	Nesređen katastar i zemljišne knjige
	Rascjepkanost i usitnjenost poljoprivrednih i šumskih površina

Temeljne snage općine Mrkopalj nalaze se u prirodnim ljepotama i visokoj razini očuvanosti okoliša, kulturnoj baštini, planinskoj klimi te u području stočarstva, tradicijskih znanja i vještina u obradi drva, šumarstvu i poljoprivredi i u sportskom potencijalu, posebice u okviru biatlonskog i skijaškog sporta. Navedene snage u budućnosti treba staviti u funkciju ostvarivanja strateških ciljeva i prioriteta.

Slabosti, odnosno problemi i ograničenja koja u budućnosti treba rješavati odnose se prvenstveno na ljudske resurse (depopulaciju, nisku stopu nataliteta, visoku stopu mortaliteta, odlazak mladog stanovništva), postojeće ekonomske probleme (dugoročna nezaposlenost,

nedostatak financijskih sredstava i institucija, niska razina BDP-a po stanovniku, nedovoljna iskorištenost poticajnih mjera te nedostatak poduzetničkog duha). Općini Mrkopalj problem predstavljaju i kulturno sportska ograničenja u smislu nedostatka adekvatnih prostorija za obavljanje aktivnosti udruga i kulturnih društva te nedostatak sportske dvorane. Zaključujemo da su ključni razvojni problemi, na koje se općina Mrkopalj prvenstveno treba koncentrirati, negativne demografske tendencije, visoka razina nezaposlenosti i niska razina BDP-a po stanovniku.

Razmišljajući o budućnosti općine Mrkopalj treba voditi računa o postojećim prilikama koje Općina može iskoristiti da dođe do željenih rezultata, a to su prvenstveno EU fondovi i drugi izvori financiranja, obnovljivi izvori energije te mogućnost povezivanja sa drugim područjima unutar EU koja imaju slične razvojne probleme. Navedene prilike temelj su definiranja projekata i mjera kojima će se one iskoristiti te na taj način pomoći u rješavanju razvojnih problema, odnosno slabosti općine Mrkopalj.

Naposljetku, općina Mrkopalj treba raditi i na ublažavanju postojećih prijetnji koje bi mogle dovesti do još većih problema u razvoju i pada lokalne ekonomije. Te su prijetnje najviše izražene u daljnjoj centralizaciji, općenitim recesijskim kretanjima u nacionalnom gospodarstvu te čestim izmjenama zakona, sporosti birokracije i nerazumijevanju problematike brdsko – planinskih područja od strane državnih institucija.

7. VIZIJA

Općina Mrkopalj je razvijena općina sa pozitivnom poduzetničkom klimom i visokom razinom zaposlenosti. Turizam (posebice selektivne vrste – zdravstveni, sportsko – rekreacijski, gastronomski i agroturizam), trgovina i poljoprivreda su potporne djelatnosti koje doprinose razvoju pozitivne poduzetničke klime te ukupnom razvitku Općine. Kroz zaštitu okoliša, poticanje društvenog standarda i jačanje zdravstvene i socijalne dimenzije kvalitete života Općina stvara uvjete za ugodan i zdrav život cjelokupnog lokalnog stanovništva.

8. RAZVOJNI CILJEVI I PRIORITETI

Za dostizanje željenog budućeg stanja i ostvarenje vizije općine Mrkopalj potrebno je definirati strateške ciljeve. Strateški ciljevi predstavljaju postignuća koja općina Mrkopalj želi realizirati u vremenskom razdoblju od 5 godina.

Strateški ciljevi definirani u ovoj Strategiji rezultat su prethodnih ispitivanja, analize i obrade podataka proizašlih iz istraživanja provedenih sa relevantnim dionicima, provedbe i obrade anketnih upitnika, partnerskog pristupa (zajednički rad autora Strategije i Radne skupine), a određeni su temeljem analize stanja i vizije razvoja općine Mrkopalj. Strateški prioriteti proizlaze iz strateških ciljeva koje ta Općina želi ostvariti u budućem vremenskom razdoblju konkretnije ih definiraju i usko se fokusiraju na realizaciju postavljenih ciljeva, te na temelju vizije razvoja općine Mrkopalj. Strateški ciljevi usklađeni su sa strateškim opredjeljenjima i usmjereni rješavanju ključnih slabosti, odnosno razvojnih ograničenja općine Mrkopalj.

Na temelju analize stanja strateški ciljevi općine Mrkopalj su:

- Strateški cilj 1. Razvoj malog i srednjeg poduzetništva
- Strateški cilj 2. Poticanje društvenog standarda, jačanje zdravstvene i socijalne dimenzije kvalitete života
- Strateški cilj 3. Zaštita i očuvanje okoliša.

U nastavku su prikazani strateški ciljevi razvoja općine Mrkopalj. Uz svaki strateški cilj definirani su strateški razvojni prioriteti. Uz svaki razvojni prioritet definirane su mjere koje su određene ciljem i aktivnostima te su definirani nositelji pojedine mjere.

Tablica 8.1. Strateški cilj 1. Razvoj malog i srednjeg poduzetništva

STRATEŠKI CILJ 1. RAZVOJ MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA	
STRATEŠKI PRIORITET	1.1. POTICANJE RAZVOJA I UNAPREĐENJE MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA
MJERA	1.1.1. SUFINANCIRANJE I POTPORA RADA MALIH I SREDNJIH PODUZETNIKA
CILJ MJERE	Poboljšanje konkurentnosti mikro, malih i srednjih poduzetnika te stvaranje povoljnog poduzetničkog okruženja
AKTIVNOSTI	<ul style="list-style-type: none"> - Subvencioniranje rada poduzetnika početnika, žena poduzetnica, mladih poduzetnika, osoba s invaliditetom te ostalih ranjivih skupina - Subvencioniranje programa obrazovanja i stručnih usavršavanja poduzetnika - Pomoć poduzetnicima kod prijave na natječaje - Subvencioniranje troškova kreditnog zaduženja - Osmišljavanje zajedničkih projekata za razvoj poduzetništva s ostalim općinama/gradovima Gorskog kotara
NOSITELJI	Općina Mrkopalj, Udruženje obrtnika, Poduzetnici, LRA PINS d.o.o.
MJERA	1.1.2. UNAPREĐENJE PODUZETNIČKE ZONE
CILJ MJERE	Potaknuti moguće investitore da ulažu na području općine Mrkopalj, te povećati zapošljavanje i poticanje daljnjeg rasta i razvoja kao i smanjenje iseljavanja stanovništva
AKTIVNOSTI	<ul style="list-style-type: none"> - Razvoj i izgradnja poslovnih zona - Priprema i tiskanje investicijskog vodiča - Oslobođanje od komunalne naknade i komunalnog doprinosa sukladno zakonskim ovlastima - Uređenje vlasničkih odnosa i otkup zemljišta

NOSITELJI	Općina Mrkopalj
STRATEŠKI PRIORITET	1.2. RAZVOJ GLAVNIH GOSPODARSKIH DJELATNOSTI
MJERA	1.2.1 RAZVOJ POLJOPRIVREDNIH DJELATNOSTI
CILJ MJERE	Potaknuti lokalno stanovništvo da se bave poljoprivrednom proizvodnjom (stočarstvom i ratarstvom te uzgojem i preradom voća) u cilju dobivanja finalnih proizvoda za razvoj turizma i turističke ponude
AKTIVNOSTI	<ul style="list-style-type: none"> - Izrada plana i programa razvoja poljoprivrede - Rješavanje imovinsko pravnih odnosa zemljišta i okrupnjavanje zemljišta - Revitalizacija poljoprivrednog zemljišta - Davanje na korištenje poljoprivrednih zemljišta u vlasništvu Općine i države - Sufinanciranje i razvoj ekološke proizvodnje - Poticanje unapređenja pčelinjih paša i programa za pčelare - Razvoj malih prodajnih točaka/punktova na gospodarstvima - Pomoć pri prijavi na natječaje iz PRR 2014. – 2020. te na nacionalne i regionalne fondove - Edukacija poljoprivrednika o korištenju EU fondova - Izgradnja mini sirana - Izgradnja malih objekata za skladištenje gnojiva - Izgradnja sustava navodnjavanja i retencije - Subvencioniranje projekata/ulaganja u diversifikaciju djelatnosti na poljoprivrednom gospodarstvu - Sufinanciranje projekta eko-hortikulturnih vrtova - Osmišljavanje zajedničkih projekata za razvoj poljoprivrede s ostalim Općinama/Gradovima Gorskog kotara
NOSITELJI	Općina Mrkopalj, Zadruga GK, OPG, LAG Gorski kotar, LRA

	PINS d.o.o., Poljoprivredna savjetodavna služba, Poduzetnici
MJERA	1.2.2 RAZVOJ TURISTIČKE DESTINACIJE
CILJ MJERE	Unaprijediti razvoj turističkih sadržaja i ponude na području Općine što će doprinijeti prepoznatljivosti kraja i razvoju cjelokupnog područja. Postići visoku razinu turističke kvalitete u svim segmentima i privući veći broj gostiju
AKTIVNOSTI	<ul style="list-style-type: none"> - Provođenje edukacija za poduzetnike za razvoj i unapređenje turističke ponude - Provedba promidžbenih kampanja radi privlačenja investicija - Poticanje i sufinanciranje projekata javne turističke infrastrukture (turističke žičare, skijaške žičare, sportsko rekreacijski centri, turistički informativni centri...) - Razvoj ruralnog turizma uz korištenje elemenata gradnje „Goranske kuće“ - Izgradnja prototipa „Goranske drvene kuće“ - Razvoj lovnog i foto turizma, cikloturizma, izletničkog, planinarskog, robinzonskog i drugih oblika turizma - Izgradnja i obilježavanje pješačkih, planinarskih i izletničkih te poučnih staza i drugih rekreativnih programa i sadržaja - Poticanje i razvoj projekta tematske i kulturne rute Karolina i Lujzijana - Sufinanciranje poduzetnika u turizmu kroz razvoj novih i postojećih selektivnih oblika turizma - Turistička valorizacija prirodnih vrijednosti - Umrežavanje s ostalim dijelovima Gorskog kotara i šire - Održavanje raznih manifestacija, sajмова i sl. - Razvoj drugih oblika turizma, s naglaskom na vjerski turizam - Osmišljavanje zajedničkih projekata za razvoj turizma s ostalim Općinama/Gradovima Gorskog kotara - Izgradnja Atletske staze kod osnovne škole

	- Obnova kapelice sv. Filipa
NOSITELJI	Općina Mrkopalj, Komunalno poduzeće, TZO Mrkopalj, PGŽ, Udruge, Poduzetnici
MJERA	1.2.3. RAZVOJ ŠUMARSTVA I DRVNE INDUSTRIJE
CILJ MJERE	Podržati djelatnosti u šumarstvu i poticati preradu drvnih sortimenata u finalni proizvod za izvoz i plasman na tržištu. Povećati broj poduzetnika u šumarstvu educiranjem i sufinanciranjem razvojnih projekata
AKTIVNOSTI	<ul style="list-style-type: none"> - Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa - Sufinanciranje razvojnih projekata drvne industrije i šumarstva - Poticanje i educiranje privatnih šumoposjednika o mogućnostima sufinanciranja i plana gospodarenja privatnim šumama - Poticanje diversifikacije djelatnosti vezanih za drvnu industriju
NOSITELJI	Općina Mrkopalj, Hrvatske šume – Šumarija Mrkopalj, Šumarska savjetodavna služba, Poduzetnici, Udruženje obrtnika, Udruge privatnih šumoposjednika

Tablica 8.2. Strateški cilj 2. Poticanje društvenog standarda, jačanje zdravstvene i socijalne dimenzije kvalitete života

STRATEŠKI CILJ 2. POTICANJE DRUŠTVENOG STANDARDA, JAČANJE ZDRAVSTVENE I SOCIJALNE DIMENZIJE KVALITETE ŽIVOTA	
STRATEŠKI PRIORITET	2.1. RAZVOJ I UNAPREĐENJE DRUŠTVENOG STANDARDA OPĆINE
MJERA	2.1.1 RAZVOJ KOMUNALNE I PROMETNE INFRASTRUKTURE
CILJ MJERE	Povećati kvalitetu života lokalnog stanovništva i omogućiti bolju prometnu povezanost
AKTIVNOSTI	<ul style="list-style-type: none"> - Rekonstrukcija i izgradnja lokalnih cesta, nerazvrstanih i šumskih cesta - Rekonstrukcija postojeće i izgradnja nove vodoopskrbne mreže - Priprema, izrada i prijava na natječaje vezane uz komunalnu, prometnu infrastrukturu i vodoopskrbu te njihova provedba - Ugradnja ekološki prihvatljive javne rasvjete - Održavanje i uređenje groblja - Održavanje i čišćenje javnih površina - Izgradnja i sufinanciranje alternativnih izvora energije - Razvoj i postavljanje optičke infrastrukture (e-županija) - Sufinanciranje prijevoza putnika (djece i starijih) - Unapređenje kvalitete sigurnosti cesta na području Općine
NOSITELJI	Općina Mrkopalj, Komunalac, Komunalno poduzeće, PGŽ, Hrvatske vode
MJERA	2.1.2 RAZVOJ DRUŠTVENE I SPORTSKE

	INFRASTRUKTURE
CILJ MJERE	Povećati kvalitetu života lokalnog stanovništva, poboljšati i razviti te unaprijediti društvenu infrastrukturu
AKTIVNOSTI	<ul style="list-style-type: none"> - Izgradnja i opremanje dječjeg vrtića - Priprema dokumentacije te izgradnja i opremanje dječjih igrališta - Izgradnja, rekonstrukcija i/ili uređenje parkova, trgova, šetnica, groblja itd. - Obnavljanje postojećih te izgradnja novih objekata za sport i rekreaciju - Održavanje postojećih i osmišljavanje novih sportsko-rekreativnih sadržaja - Sufinanciranje projekata u sportu - Izgradnja skijališta „Čelimbaša“ i Begovo Razdolje - Izgradnja i opremanje skijaškog centra - Hrvatskog biatlonskog centra Zgamajna - Poticanje zapošljavanja stručnih kadrova u sportu - Izgradnja i opremanje multimedijalnog centra (IT) za stanovništvo - Izgradnja i/ili rekonstrukcija te opremanje planinarskih domova
NOSITELJI	Općina Mrkopalj, TZO Mrkopalj, Udruge, PGŽ
STRATEŠKI PRIORITET	2.2 UNAPREĐENJE KULTURNOG I SOCIJALNOG ŽIVOTA
MJERA	2.2.1. POBOLJŠANJE KVALITETE KULTURNOG ŽIVOTA
CILJ MJERE	Razviti i poboljšati društveni razvoj što će doprinijeti boljoj povezanosti područja Općine te će se poboljšati kvaliteta kulturnog života
AKTIVNOSTI	<ul style="list-style-type: none"> - Izgradnja i/ili rekonstrukcija te opremanje knjižnice „Franjo Starčević“

	<ul style="list-style-type: none"> - Uređenje, izgradnja i/ili rekonstrukcija te opremanje društvenih, kulturnih, planinarskih, vatrogasnih, lovačkih domova i spremišta - Jačanje civilnog sektora sufinanciranjem rada Udruga te poticanje osnivanja udruga umirovljenika i udruga mladih - Organiziranje edukativnih seminara i radionica u cilju osamostaljenja rada civilnog sektora - Poticanje i promidžba volonterstva i međugeneracijske solidarnosti - Sanacija, obnova, rekonstrukcija kulturno-povijesnih objekata i građevina - Promicanje nematerijalne i materijalne kulturne baštine - Stavljanje kulturno povijesnih resursa u gospodarsku i turističku funkciju - Osmišljavanje novih programa i projekata u kulturi
NOSITELJI	Općina Mrkopalj, TZO Mrkopalj, Udruga, Komunalno poduzeće, Škole
MJERA	2.2.2. UNAPREĐENJE SOCIJALNE KVALITETE ŽIVOTA
CILJ MJERE	Smanjiti socijalne razlike i unaprijediti kvalitetu života lokalnog stanovništva provodeći socijalni program. Brinuti o starijim i nemoćnim osobama te mladima i ostalim marginalnim skupinama. Poticati obrazovanje i natalitet u svrhu sprečavanja daljnjih migracija i depopulacije
AKTIVNOSTI	<ul style="list-style-type: none"> - Provođenje programa „Pomoć u kući“ - Osiguranje uvjeta za promicanje ideje neovisnog stanovanja /življenja različitih osjetljivih skupina - Izgradnja i/ili rekonstrukcija Doma za starije i nemoćne osobe - Ojačati pomoć invalidima i hendikepiranima te starijim osobama - Socijalne stipendije za učenike i studente

	<ul style="list-style-type: none"> - Sufinanciranje troškova prijevoza od mjesta stanovanja do sjedišta škole i natrag za djecu iz obitelji s troje i više djece te za djecu s poteškoćama u razvoju - Sufinanciranje troškova prehrane učenika osnovnih škola - Sufinanciranje troškova nabave udžbenika učenicima osnovnih i srednjih škola - Sufinanciranje troškova smještaja djece u dječji vrtić - Jednokratna novčana pomoć svakom novorođenom djetetu sa prebivalištem na području općine Mrkopalj - Uspostavljanje mobilnih ambulantnih timova za pomoć potrebitim osobama
NOSITELJI	Općina Mrkopalj, PGŽ

Tablica 8.3. Strateški cilj 3. Zaštita i očuvanje okoliša

STRATEŠKI CILJ 3. ZAŠTITA I OČUVANJE OKOLIŠA	
STRATEŠKI PRIORITET	3.1. ZAŠTITA I OČUVANJE OKOLIŠA TE PRIRODNIH RESURSA
MJERA	3.1.1. UNAPREĐENJE I VREDNOVANJE PRIRODNE BAŠTINE
CILJ MJERE	Povećati svijest o očuvanju prirodnih resursa kao potencijala za razvoj Općine te isti održati i zaštititi s ciljem održivog razvoja Općine u gospodarskom i turističkom smislu
AKTIVNOSTI	<ul style="list-style-type: none"> - Edukacija stanovništva i podizanje svijesti o potrebi i važnosti prirodne baštine - Postavljanje natpisa sa informacijama o zaštiti i očuvanju okoliša te izrada vodiča - Provođenje plana gospodarenja šumskih plodovima
NOSITELJI	Općina Mrkopalj, Udruge, Turistička zajednica , Škola, PGŽ
MJERA	3.1.2.SMANJENJE BROJA DIVLJIH ODLAGALIŠTA OTPADA
CILJ MJERE	Povećati svijest stanovnika o čišćenju i sanaciji divljih odlagališta otpada te povećati kvalitetu svijesti stanovnika kroz očuvanje i zaštitu okoliša, prevenciju onečišćenja i unapređenja kvalitete života
AKTIVNOSTI	<ul style="list-style-type: none"> - Organiziranje selektivnog prikupljanja otpada - Sanacija i/ili rekonstrukcija postojećih odlagališta otpada - Smanjenje broja divljih odlagališta - Organiziranje akcija čišćenja i sanacije okoliša
NOSITELJI	Komunalno društvo, Općina Mrkopalj, Udruge, Škola

9. MJERE I IDEJNI PROJEKTI

Po izrađenoj strategiji općine Mrkopalj potrebno je izraditi listu razvojnih projekata koji će se moći financirati iz raznih izvora dostupnosti.

U tablici su prikazane mogućnosti financiranja nekih projektnih ideja na području općine Mrkopalj.

Tablica 9.1. Mogućnosti financiranja aktualnih projekata općine Mrkopalj

Projekti općine Mrkopalj	Općinski proračun	Državni proračun	Županijski proračun	EU fondovi	Krediti banaka	Privatni kapital
1. Izrada Goranske kuće i turističkog naselja u Sungeru	+	+	+	+	+	
2. Izgradnja planinarskog doma u Sungeru	+	+	+	+		
3. Izgradnja Muzeja skijanja Gorskog kotara u Sungeru - Stara škola	+	+	+	+		
4. Izgradnja biatlonskog centra u Mrkoplju	+	+	+	+	+	
5. Izgradnja centra za biomasu u poslovnoj zoni Mrkopalj	+	+	+	+		
6. Izgradnja spomen doma na Matic poljani	+	+	+	+		
7. Izgradnja Rekreatijskog centra Čelimbaša	+	+	+	+	+	+
8. Izgradnja ski bord parka u Sungeru	+	+	+	+		+
9. Izgradnja Muzeja planinarstva u Begovom Razdolju	+	+	+	+		
10. Izgradnja poučnih staza u Sungerskom	+	+	+			

	Lugu									
11.	Obnova kapelice sv. Filipa	+	+	+	+		+		+	
12.	Izgradnja Atletske staze kod osnovne škole	+	+	+	+		+		+	

U prethodnoj tablici prikazani su idejni projekti koje je potrebno doraditi i pripremiti za financiranje iz predloženih izvora. Za to je potrebno da Općina Mrkopalj napravi bazu projekata iz koje će se zatim projekti prijavljivati na razne fondove tijekom narednih godina.

10. IZVORI FINANCIRANJA

Općina Mrkopalj će u okviru planiranja kapitalnih investicija i liste projekata identificirati izvore financiranja koji su dostupni u osiguranju realizacije željenih investicija. Za bespovratna sredstva, potreban je određeni volumen sufinanciranja koji zahtijeva da lokalna samouprava zadovoljava formalne regulativne kriterije definirane Zakonom o proračunu, ali i realne kriterije koji proizlaze iz činjenice da lokalna samouprava mora voditi računa o kretanju proračunskih prihoda i rashoda kako ne bi ugrozila likvidnost proračuna. Takva opasnost posebno je izražena upravo kod financiranja kapitalnih ulaganja, pogotovo kada se sredstva za sufinanciranje predviđaju iz tekućeg dijela proračuna.

Važno je da Općina bude stabilna i da nema značajnih oscilacija u proračunskim prihodima.

12. ZAKLJUČAK

Prethodnih godina razvoj općine Mrkopalj temeljio se uglavnom na kvalitetnim prirodnim činiteljima poput ugodne planinske klime, nezagađenosti zraka i vode, prirodnih ljepota i očuvanog okoliša, razvoju poljoprivrede i šumarstva te manjim djelom turizma.

Međutim, u posljednjih nekoliko godina mala promjena dogodila se u razvoju gospodarstva općine Mrkopalj s razvojem pilane Mrkopalj. Danas veći napredak i gospodarski razvoj Općine iziskuje definiranje ciljeva i prioriteta usklađenih sa novonastalom situacijom.

Općina Mrkopalj susreće se danas sa problemima koji su prisutni i u drugim općinama na području Gorskog kotara. Najizraženiji problemi su negativna demografska tendencija (posebice odlazak mladog i obrazovanog stanovništva), nedostatak radnih mjesta i visoka stopa nezaposlenosti te nedostatna turistička i sportsko rekreacijska ponuda. U skladu s tim, a u svrhu poticanja gospodarskog razvoja i sprečavanja daljnje depopulacije, redefiniran je dosadašnji razvojni model i definirani su strateški ciljevi za razvoj Općine. Općina Mrkopalj kroz definirane strateške ciljeve ima ulogu postati središte razvojnih aktivnosti te inicirati i usmjeravati sustavne razvojne aktivnosti na području jedinice lokalne samouprave. Kako bi Općina iz sadašnjeg stanja stigla do željenog potrebno je realizirati brojne konkretne projekte kroz predviđene mjere te time ostvariti ključne razvojne prioritete i strateške ciljeve.

Stoga će općina Mrkopalj i dalje raditi na tome da osigura temeljne infrastrukturne i institucionalne uvjete za razvoj, razvije poticajno okruženje, stvori pozitivnu poduzetničku klimu, koordinira lokalne razvojne aktivnosti i resurse te da kao jedinica lokalne samouprave ostvari cjelokupan i učinkovit razvoj i napredak.

PRILOG br. 1. ANALIZA DIONIKA

Analiza dionika važan je korak u planiranju mjera i projekata za ostvarivanje razvojnih ciljeva i prioriteta. Cilj analize je identificirati one entitete, odnosno osobe i organizacije (stanovništvo, jedinice lokalne samouprave, udruge, tvrtke i slično) koje će na neki način, bilo direktno ili indirektno, biti uključene u razvoj i ostvarivanje ciljeva, odnosno one entitete kojih se tiču razvojni problemi Općine i kojima je od interesa da oni budu uklonjeni.

Za identificiranje dionika i analizu njihovih uloga, očekivanja i strahova provodile su se ankete, održani su sastanci i intervjui te je korišten princip partnerskog pristupa.

Tablica: Analiza dionika na području općine Mrkopalj

DIONIK	ZADAĆE I ODGOVORNOST	OČEKIVANJA	STRAH	POTENCIJALNA PODRŠKA
OPĆINA MRKOPALJ	<ul style="list-style-type: none"> - dobro gospodarenje Općinom - ojačati komunalne djelatnosti - ojačati komunikaciju i suradnju sa lokalnim stanovništvom, posebice sa civilnim i poslovnim sektorom - razvoj poljoprivrede i turizma - briga za ranjive (socijalne) skupine stanovništva i mlade - razvijanje komunalne, društvene i socijalne infrastrukture - razvijanje zajedničkih projekata na području 	<ul style="list-style-type: none"> - briga za okoliš, prirodne i kulturne resurse, i povećanje energetske učinkovitosti, te korištenje obnovljivih izvora energije - obnova i stavljanje u funkciju prostora i objekata - povezivanje sa lokalnim stanovništvom - korištenje nacionalnih i EU fondova - povratak zakona o brdsko-planinskom području - riješeni imovinsko-pravni odnosi - pružanje podrške mikro i malim poduzećima - ostanak stanovništva na području 	<ul style="list-style-type: none"> - smanjenje proračuna Općine - nekorisćenje fondova - nedostatan znanje vezano za korištenje EU fondova - financijska nemoćnost predfinanciranja projekata - daljnja depopulacija stanovništva i odlazak mladog stanovništva - sporost državne administracije u ishođenju potrebnih dozvola - gubitak identiteta - nedostatan razvijena komunalna, društvena i socijalna infrastruktura - neprepoznavanje specifičnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - Primorsko-goranska županija - LRA PINS d.o.o. - LAG Gorski kotar - lokalno stanovništvo - partneri (na projektima) - lokalni poduzetnici - lokalni gospodarstvenici - lokalne udruge - ostale JLS s područja Gorskog kotara - TZO Mrkopalj

	<p>Gorskog kotara</p> <ul style="list-style-type: none"> - povećanje kvalitete života za stanovnike s područja Općine - zaštita okoliša, prirodnih i kulturnih resursa, te povećanje energetske učinkovitosti - integrirani razvoj područja Općine - omogućiti stručno-tehničku i pravnu pomoć privatnim poduzetnicima i domaćinstvima - privlačenje investitora 	<p>Općine te dolazak novih stanovnika</p> <ul style="list-style-type: none"> - povećanje prihoda - umrežavanje i provedba zajedničkih projekata na području Gorskog kotara - održivo korištenje šumskog potencijala - unaprijeđenje kvalitete društvenog, kulturnog i socijalnog života 	<p>područja Općine od strane države</p>	
TZO MRKOPALJ	<ul style="list-style-type: none"> - promocija Mrkopalja - kreiranje turističkih ponuda - animacija i edukacija - upoznavanje lokalnih djelatnika sa mogućnostima u turizmu i razvoju turizma općine Mrkopalj - revitalizacija postojećih turističkih objekata - osmišljavanje dodatne turističke ponude (pješačke staze, planinarski putevi, biciklističke staze, skijaški centar) 	<ul style="list-style-type: none"> - bolji odaziv turista zbog bolje promocije - veći broj pružatelja usluga (turističkih) s obogaćenim sadržajem - povezivanje lokalnih proizvođača s turističkom ponudom - razvoj lovnog turizma - izletnički vikendi - dodatni razvoj biatlonskog i skijaškog turizma - razvoj agroturizma i drugih alternativnih oblika turizma - zajednička promocija područja Općine 	<ul style="list-style-type: none"> - uništavanje prirode i prirodnih resursa što smanjuje kvalitetniju turističku ponudu na otvorenom - nerazumijevanje lokalnog stanovništva - nezainteresiranost lokalnog stanovništva - nedovoljno osposobljeni kadar - administrativne prepreke pri bavljenju turizmom - financijska nemogućnost predfinanciranja projekata - neredovito praćenje natječaja i prijavljivanja na iste 	<ul style="list-style-type: none"> - TZ Kvarner - Općina Mrkopalj - druge JLS i TZ iz Gorskog kotara - Ministarstvo turizma - Ministarstvo zaštite okoliša i prirode - LRA PINS d.o.o. - LAG Gorski kotar - turisti - lokalno stanovništvo
HRVATSKE ŠUME – ŠUMARIJA MRKOPALJ	<ul style="list-style-type: none"> - gospodarenje šumom - krčenje šumskih putova - briga o „čistoći“ šume - preventivno djelovanje na loš utjecaj ljudi i njihovo iskorištavanje šume 	<ul style="list-style-type: none"> - dobra raspodjela šumskih dobara - uređene šumske ceste i putovi - veća valorizacija šume 	<ul style="list-style-type: none"> - nezainteresiranost - nerazumijevanje (središte – Zagreb) - klima - klimatski uvjeti - klimatske promjene 	<ul style="list-style-type: none"> - Hrvatske šume – uprava - Općina Mrkopalj - LRA PINS d.o.o. - LAG Gorski kotar - Udruga privatnih šumoposjednika - lokalno stanovništvo - lokalni poduzetnici i

<p style="text-align: center;">PODUZETNICI/ GOSPODARSTVENICI</p>	<ul style="list-style-type: none"> - osnivanje poduzeća - razvoj i ulaganje u lokalno gospodarstvo - razvoj i ulaganje u ljudske kapacitete - osiguranje tržišta - razvijanje poduzetničkog duha - očuvanje i zaštita okoliša i prirode u skladu sa zakonskim normama - uvođenje novih IT tehnologija - razvoj društvenog poduzetništva - povećanje konkurentnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - povećati broj zaposlenih - povećati gospodarski rast Općine - privući mlade ljude na život na području Općine - zaustaviti iseljavanje mladog stanovništva - jačati međusobnu i međusektorsku suradnju - korištenje nacionalnih i EU fondova za razvoj i poboljšanje poslovanja 	<ul style="list-style-type: none"> - nemogućnost plasiranja proizvoda na tržište - nemogućnost osiguravanja stalnih primanja za zaposlenike - nedovoljan broj zainteresiranih za usluge i proizvode - nedovoljno znanja za slanje proizvoda na tržište - nedovoljno kvalitetne radne snage - strah od neuspjeha 	<p style="text-align: center;">gospodarstvenici</p> <ul style="list-style-type: none"> - Općina Mrkopalj - LRA PINS d.o.o. - LAG Gorski kotar - EU i dr. fondovi - Ministarstvo poduzetništva i obrta - TZO Mrkopalj - lokalna zajednica/stanovništvo
<p style="text-align: center;">POLJOPRIVREDNICI</p>	<ul style="list-style-type: none"> - proizvodnja i prerada poljoprivrednih proizvoda - plasman na tržište - sajmovi - praćenje natječaja i javljanje na natječaje - promocija vlastite poljoprivredne proizvodnje te promocija Općine - usvajanje novih i nadogradnja postojećih znanja i vještina - poboljšanje uvjeta u poljoprivrednoj proizvodnji - poštivanje normi i zakona - usklađenost sa standardima o 	<ul style="list-style-type: none"> - proizvoditi - prerađivati - plasirati proizvode na tržište - odlaziti na sajmove - promovirati Općinu - dati doprinos gospodarskom razvoju Općine - jačati vlastite kapacitete - jačati međusobnu i međusektorsku suradnju - modernizacija - diversifikacija - umrežavanje i suradnja - razvoj zadruga ili proizvođačkih organizacija - ulaganja u inovacije 	<ul style="list-style-type: none"> - klima - klimatski uvjeti - elementarne nepogode - nedovoljno znanja - nedovoljno kapaciteta u financijskom smislu - rascjepkanost zemljišta - nesredene zemljišne knjige i vlasništva - nedovoljna financijska podrška - neriješeni imovinsko-pravni odnosi - neuspješnost plasiranja proizvoda na tržište 	<ul style="list-style-type: none"> - Savjetodavna služba - Općina Mrkopalj - LRA PINS d.o.o. - LAG Gorski kotar - EU i drugi fondovi - Ministarstvo poljoprivrede - Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju - Primorsko-goranska županija - Centar za poljoprivredu i ruralni razvoj

<p>UDRUGE NA PODRUČJU OPĆINE</p>	<p>zaštiti okoliša, a koji pridonose energetskej učinkovitosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - jačanje i razvijanje lokalne zajednice - umrežavanje različitih sektora - poboljšanje kvalitete života - aktivno sudjelovanje u lokalnoj zajednici - prijave na natječaje - jačanje vlastitih kapaciteta (ljudskih i financijskih) - jačanje udruga za mlade 	<p>- povećanje konkurentnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - povezivanje sa lokalnim stanovništvom i ciljanim skupinama za rad u udrugama - provedba projekata u zajednici - umrežavanje s različitim dionicima područja - korištenje nacionalnih i EU fondova - korištenje mogućnosti zapošljavanje u udruzi - jačanje volonterstva 	<ul style="list-style-type: none"> - nezainteresiranost lokalnog stanovništva za rad sa udrugama - nemogućnost (samo)financiranja - nedovoljno znanja za pisanje projekata - neobrazovanost - nedovoljna spremnost i obrazovanje 	<ul style="list-style-type: none"> - LRA PINS d.o.o. - LAG Gorski kotar - Općina Mrkopalj - partneri - lokalno stanovništvo - ciljane skupine - Ured za udruge - SMART - volonteri - Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva
<p>LOKALNO STANOVNIŠTVO</p>	<ul style="list-style-type: none"> - suradnja sa JLS i lokalnom zajednicom - odvajanje vlastitog vremena za zajednicu - poštivanje normi i zakona - očuvanje i briga o okolišu, prirodnim i kulturnim resursima - poštivanje tradicionalnih vrijednosti i ostalog kulturnog naslijeđa 	<ul style="list-style-type: none"> - aktivno uključivanje u lokalnu zajednicu - doprinos Općini - poticanje promjena - udruživanje, zadržavanje - uključivanje u procese donošenja odluka za razvoj Općine 	<ul style="list-style-type: none"> - nezainteresiranost - nerazumijevanje - strah od birokracije i sustava - staro stanovništvo - odlazak mladih 	<ul style="list-style-type: none"> - Općina Mrkopalj - TZO Mrkopalj - LRA PINS d.o.o. - LAG Gorski kotar - udruge

OVAJ PROJEKT SUFINANCIRAN JE SREDSTVIMA EUROPSKE UNIJE

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

Strategija razvoja Općine Mrkopalj 2015. - 2020.

PROGRAM RURALNOG RAZVOJA 2014. - 2020.

Udio sufinanciranja: 85% EU, 15% RH

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj: Europa ulaže u ruralna područja